

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1943.

Andra kammaren.

Nr 16.

Lördagen den 8 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidna april.

§ 2.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 225, angående vissa krigsfrivilligas förmåner vid sjukdom m. m.; nr 229, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt, m. m.; nr 231, angående anslag till särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet; nr 232, angående inrättande av en överstyrelse för yrkesutbildning; och nr 233, angående anslag för budgetåret 1943/44 till skolöverstyrelsen. Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 363 av herr *Lindqvist m. fl.*;

nr 364 av herr *Wiberg*; och

nr 365 av herrar *Pettersson* i Dahl och *Andersson* i Falkenberg; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 366 av herr *Persson* i Norrby m. fl.

Vid härpå skedd föredragning av en av herr *von Friesen* avgiven motion, nr 367, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 200, med förslag till lag angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m., hänvisades motionen, såvitt angick de delar av propositionen, som remitterats till bevillningsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Vidare föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott motionen nr 368 av herr *Molander m. fl.*

Vid härefter skedd föredragning av en av herrar *Olson* i Göteborg och *Staxäng* avgiven motion, nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 200, med förslag till lag angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m. hänvisades motionen, såvitt angick de delar av propositionen, som remitterats till bevillningsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till behandling av lagutskott.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Lundberg* i Uppsala vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, i anledning av vissa uppträden, som under årets påskhelg förekommit i Uppsala med omnejd i samband med ett nazistiskt s. k. fältläger.

Denna anhållan bifölls.

§ 5.

Föredrogs den av herr *von Friesen* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern, i anledning av vissa ingripanden av den s. k. säkerhetspolisen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Kyling* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, angående åtgärder för åvågarbringande av enhetlighet i anställnings- och avlöningshänseenden samt i fråga om beföringsgång för den icke-ordinarie personalen inom de olika verken vid den civila statsförvaltningen.

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 7.

Herr **Lindmark** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville med hänsyn till ärendenas synnerliga omfattning medgiva utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 223 och 224 till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Interpellation. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **Pettersson** i Dahl, som anförde: Herr talman! Enligt uppgift i pressen utarbetas för närvarande detaljerade planer med kostnadsberäkningar för en stor autostrada genom de svenska västkustlandskapen från Malmö till norska gränsen. Planerna utarbetas för respektive län av deras väggingenjörskontor.

I Hallands-Posten för den 15 april 1943 var publicerad en intervju med väggingenjören i Hallands län, major S. Springfeldt, som meddelade, att han i sommar kommer att avlämna en detaljerad och kostnadsberäknad plan för en fjärrtrafikled genom Halland. Enligt väggingenjörens uttalande för tidningen skulle det röra sig om en autostrada av hittills icke drömda mått. Saken skulle enligt vad major Springfeldt uppgav ha aktualiserats 1941 i samband med det pågående arbetet för en regionplan för Göteborg. Då man i Göteborg ville veta hur en framtida genomfartsled från Halland skulle ta sig ut anmodades väggingenjörskontoret i Hallands län att skissera upp en sådan väg för Hallands del. Det nämnda kontoret åtog sig denna uppgift men ansåg det lämpligt att samtidigt ta ett mycket längre steg, nämligen att på samma gång göra upp ett

Interpellation. (Forts.)

framtidsprojekt till en fjärrtrafikled genom hela Halland. Kontoret erhöll väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förordnande att verkställa denna undersökning och enligt vad major Springfeldt uppgav i intervjuen skulle två av styrelsens väginspektörer ha inspekterat den projekterade vägsträckan och gillat förslaget.

Av intervjun framgår att enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens direktiv en framtida genomfartsled skulle hålla en sammanlagd bredd av 26.5 meter. Vägen skulle upptaga två körbanor av vardera 7 meters bredd, avdelade från varandra med en bred gräsvall. Vidare skulle det finnas två breda cykelbanor. Major Springfeldt förklarade emellertid, att han kommer att föreslå att cykelbanorna slopas och att autostradan helt reserveras för den genomgående biltrafiken. All lokal trafik, bilar, cyklar, hästfordon och fotgängare, skulle hänvisas till andra vägar. En planerad väg längs kusten från Halmstad till Falkenberg skulle således komma till utförande, oberoende av fjärrtrafikleden, likaså utbyggnaden av den nuvarande s. k. Göteborgsvägen. Dessa vägar skulle helt användas för den lokala trafiken. Fjärrtrafikleden skulle så vitt möjligt hållas fri från korsningar, men däremot skulle det finnas anslutningsvägar med långa mellanrum. Endast på ett fåtal ställen skulle det bli järnvägs-korsningar.

Enligt artiklar i Skånska Dagbladet för den 31 mars och 9 april i år utarbetas för närvarande ett liknande projekt i Skåne. Det gäller här sträckan Malmö—Vellinge—Åkeshög. Denna väg skulle bli 24.5 meter bred och byggas med två körbanor av vardera 7 meters bredd, skilda åt genom en tre meter bred skyddsremsa. På båda sidor skulle finnas cykelbanor av två meters bredd, skilda från körbanorna genom en och en halv meter bred skyddsremsa. Sedan dessa vägprojekt gjorts färdiga torde man få förutsätta, att planer komma att utarbetas för att knyta samman hela sträckan längs västkusten i en enda fjärrtrafikled.

Av de uppgifter som lämnats angående det nu pågående planeringsarbetet framgår att det rör sig om ett vägbygge av mycket stora dimensioner. Sannolikt torde den sammanlagda bredden av den planerade autostradan med olika vägbanor, skyddsremсор, diken m. m. komma att uppgå till inemot 40 meter, om vägen skall komma till utförande. Kostnaderna komma säkerligen också att uppgå till nästan svindlande belopp. Enligt kostnadsberäkningarna för den projekterade vägen Malmö—Vellinge skulle anläggningskostnaderna komma att uppgå till bortåt 500 kr. per meter. Det är emellertid troligt, att kostnaderna i verkligheten komma att bli betydligt större, det torde nämligen bli nödvändigt att inlösa betydande markarealer, byggnader m. m., varför kostnaderna per vägmeter i vissa fall torde gå till det dubbla.

Om man räknar med en genomsnittlig bredd av 40 meter kommer en fjärrtrafikled från Malmö till norska gränsen att upptaga en areal av omkring 2,000 hektar. Härtill komma tillfartsvägar, som givetvis också komma att ta en hel del mark i anspråk. Vägen kommer till hela sin sträckning att gå fram genom den allra bästa jordbruksbygd, och på så sätt komma tusentals hektar god åkerjord att bli förstörda. Den minsta hänsyn kommer sannolikt icke att tagas till den lokala trafiken vid detta vägbygge, och då måste man fråga sig, om ett dylikt verkligen är nödvändigt eller lämpligt. Om så icke är fallet synes det vara önskvärt, att de planeringsarbeten, som nu pågå, stoppas.

Under den hårda tid, som säkerligen förestår, måste vi på bästa sätt utnyttja vårt näringsliv. Icke minst gäller detta jordbruket, varför åkerjord icke bör exploateras för improduktiva ändamål.

En trafikled av ovan angiven karaktär kan icke anses behövlig för vår inhemska trafik, och vi torde icke kunna ha råd att använda kapital och arbetskraft för dylika anläggningsarbeten.

Interpellation. (Forts.)

Med stöd av vad som ovan anförts hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Planeras ifrågavarande vägbyggnadsprojekt med herr statsrådets vetskap?

Om så icke är fallet, anser då icke herr statsrådet att detta arbete bör avbrytas?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1943/44 till museala ändamål;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till inredning och utrustning av gymnastiska centralinstitutets nybyggnad;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å driftbudgeten under tolfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1943/44 till allmänna indragningsstaten;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till polisradioväsendet;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till telefonstationsbyggnad i Trollhättan;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till anordningar för lastning och lossning av sockerbeter vid statens järnvägar;

nr 98, i anledning av väckta motioner angående utredning rörande rundradiorörelsen;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande befattningshavare, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas m. m.;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till radiopejlingsapparaturlör luftfarten; och

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till posthusbyggnad i Östersund;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 24, i anledning av väckt motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter; och

nr 25, i anledning av väckt motion angående utredning om allmänningsskogens beskattning;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 47, i anledning av väckta motioner om tillämpning av 1941 års allmänna tjänstepensionsreglemente på indragen ordinarie personal vid domänverket;

nr 48, i anledning av väckt motion angående viss ändring av sparbankslagen;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigbetänkanden;

nr 50, i anledning av väckta motioner angående utredning rörande höjning av pensionsåldern för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst, m. m.; och nr 51, angående användande av riksbankens vinst för år 1942; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1943/44 för biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garnisonspastorns i Boden avlöningsförmåner m. m.;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket;

nr 32, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar m. m.; och

nr 33, i anledning av väckta motioner om en revision av varumärkes- och firmalagstiftningen.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 192, i anledning av väckt motion om ändrade grunder för kommunernas befogenhet att anslå medel till bestridande av skolbarns inackorderingskostnader; och

från andra lagutskottet:

nr 190, i anledning av väckta motioner om viss ändring i tuberkulosförordningen.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Hagård m. fl.*, nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 220, angående ändrad organisation av det centrala sjukhusarkivet m. m.; och herr *Werner*, nr 371, angående beskattningen av sådan intäkt av skogsbruk, som föranletts av under året inträffad stormfällning av skog.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.13 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 11 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 4, den 5 och den 8 innevarande maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 238, angående muntligt meddelande till riksdagen i viss fråga.

Denna skrivelse upplästes och lades till handlingarna.

Härefter yttrade herr **talmannen**: Jag ber att få meddela, att det sammanträde, som skall hållas enligt Kungl. Maj:ts nyss föredragna skrivelse till riksdagen, däri förordnats, att hans excellens herr ministern för utrikes ärendena skall i kammaren inom lyckta dörrar framföra meddelande i viss fråga, kommer att hållas torsdagen den 13 innevarande maj kl. 11 f. m.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 228, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 503) angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m.;

nr 230, med förslag till förordning om rätt att använda sackarin vid tillverkning av maldrycker av andra klassen;

nr 234, angående ändrade pensionsbestämmelser för vissa barnmorskor, m. m.;

nr 235, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1943/44;

nr 236, angående överskridande av viss anslagspost i envar av de för riksförsäkringsanstalten, för länsstyrelserna, för landsfiskalerna m. fl., för polis-kåren i Boden samt för luftskyddsinspektionen fastställda avlöningsstaterna;

nr 239, med förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering, m. m.;

nr 240, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459);

nr 241, angående anslag till statens hyresråd;

nr 242, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.; och

nr 248, med förslag till förordning angående ytterligare utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela förordnande jämlikt 1 § förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande å kammarens bord vilande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 225, angående vissa krigsfrivilligas för-
måner vid sjukdom m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 229, med förslag till lag an-
gående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänste-
plikt, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 231, angående anslag till särskilda
åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 232, angående inrättande av en överstyrelse för yrkesutbildning; och

nr 233, angående anslag för budgetåret 1943/44 till skolöverstyrelsen.

§ 5.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och remittera-
des därvid

till statsutskottet motionen nr 370 av herr *Hagård m. fl.*; samt

till bevillningsutskottet motionen nr 371 av herr *Werner*.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 91—101, bevill-
ningsutskottets betänkanden nr 24 och 25, bankoutskottets utlåtanden och me-
morial nr 47—51 samt första lagutskottets utlåtanden nr 29—33.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Pettersson* i Dahl vid kammarens nästföregående sam-
manträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation
till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, i anledning
av vissa planer på byggandet av en autostrada genom de svenska västkustland-
skapen från Malmö till den norska gränsen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Andersson** i Malmö, som anförde: Herr talman! Bristen på byggnads-
material har gjort det nödvändigt med en begränsning av byggnadsverksam-
heten. Samtidigt har landets bränsleförsörjning tvingat fram åtgärder för att
få arbetskraft till vedavverkning i skogarna.

Arbetsförmedlingstvånget för byggnadsarbetare tillkom i syfte att begränsa
och reglera arbetsmarknaden inom byggnadsindustrien. Arbetet inom denna
industri förbehölls åt byggnadsarbetarna. För att garantera arbete inom facket
åt äldre arbetare infördes bestämmelsen, att antalet arbetare på varje arbets-
plats skulle till viss procent bestå av arbetare över 50 år. Tanken var att
den genom begränsningen av verksamheten överflödiga yngre arbetskraften
skulle åta sig arbete med vedavverkning. Det ansågs att denna yngre arbetskraft
skulle lättare kunna klara arbetet i skogarna än de äldre arbetarna. Något bestämt tvång att åta sig skogsarbete har inte förekommit. Vid för-
delningen av arbetskraften till byggena uppdelades förekommande byggnads-
arbeten efter angelägenhetsgrad. De företrädesberättigade arbetena skulle i
första hand erhålla arbetskraft och övriga arbetsprojekt endast i mån av till-
gången till äldre arbetare.

Interpellation. (Forts.)

Byggnadsarbetarna ha vid olika möten uttalat sitt ogillande av arbetsförmedlingstvånget. Arbetarna ha emellertid även givit tillkänna sin förståelse för landets läge och förklarat sig beredda att taga sin del av de insatser, som äro nödvändiga för folkförsörjningen och landets förseende med behöfligt bränsle. Men byggnadsarbetarna ha genom arbetsförmedlingstvånget ansett sig ha blivit placerade i en undantagsställning. De ha även framhållit att åldersuppdelningen av arbetarna har medfört en klyvning av arbetargrupperna, som verkat irriterande. Därjämte ha anförts fall, då åldersbestämmelsen i tillämpningen icke verkat rättvist. Byggnadsarbetarna och deras organisationer äro i hög grad intresserade av att deras äldre kamrater erhålla arbete. Men de anse att förmedlingen och utplaceringen av äldre arbetare i arbete bättre kan ske genom och under medverkan av deras egna organisationer. De anse, att en mera rättvis anpassning till rådande förhållanden därigenom kan erhållas.

Byggnadsarbetarna ha genom uttalanden föreslagit, att den nödvändiga begränsningen av byggnadsverksamheten regleras genom ett slags licensgivning för utförande av byggnadsarbete, att arbetsförmedlingstvånget slopas och att genom organisationernas medverkan arbete beredes åt äldre byggnadsarbetare.

Jag kan inte bedöma i vilken grad arbetsförmedlingstvånget fyllt uppgiften att förmedla byggnadsarbetare till skogsarbete. Troligen har man inte nått det som avsågs med arbetsförmedlingstvånget. Det är möjligt att man utan detta arbetsförmedlingstvång på frivillig väg kunnat åstadkomma ett bättre resultat. Det förefaller mig som om man på frivillig väg skulle kunna nå goda resultat genom åtgärder som anpassa sig till rådande förhållanden på arbetsmarknaden. Dessa borde bestå i att det under vintertiden, då i regel byggnadsverksamheten är inskränkt, beredes möjligheter för byggnadsarbetare att erhålla skogsarbete. Om det därjämte bestämdes en viss minimikvantitet avverknin g per arbetare, som efter fullgjord arbetsprestation erhöle viss företrädesrätt till arbete inom facket, skulle detta måhända i viss mån verka stimulerande på arbetarna att åtaga sig skogsarbete.

Under åberopande av det nu anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet att den gjorda erfarenheten motiverar upphävandet av arbetsförmedlingstvånget för byggnadsarbetare?
2. Anser herr statsrådet lämpligt att pröva förslaget, att anställning av äldre arbetare inom byggnadsindustrien sker genom och under medverkan av arbetarnas organisationer?
3. Anser herr statsrådet lämpligt att införa systemet med licensgivning för utförande av byggnadsarbeten i stället för nu tillämpade metoder?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial, nr 110, angående överlämnande till särskilt utskott av vissa till statsutskottet remitterade ärenden, som äga samband med frågan angående den statliga värgorganisationen m. m.

§ 10.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1943/44 till avlöningar vid universitetet i Uppsala jämte vissa i ämnet väckta motioner;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till vårdhem för lättskötta sinnessjuka;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 till viss kreditgivning till Finland; och

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till statens intressekontor, m. m.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Lindén* och *Lindberg* i Stockholm, nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 222, angående vissa byggnadsföretag för armén och marinen m. m.; samt

herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., nr 373, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 222.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.13 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 12 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsmannen redaktör H. Witzell, Karlshamn, på grund av sjukdom (akut infektion med lungkatarr) är förhindrad att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. den 10 maj t. o. m. den 5 juni 1943.

Karlshamn den 10 maj 1943.

På heder och samvete.

T. Nordmark,
leg. läk.

Kammaren beviljade herr Witzell ledighet från riksdagsgöromålen under tiden från och med den 10 innevarande maj till och med den 5 nästkommande juni.

§ 2.

*Svar på
interpellation.*

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för folkhushållningsdepartementet, herr statsrådet **Gjöres**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Persson i Växjö till mig riktat följande frågor.

1) Anser statsrådet att behovsprövning för personbilarna enligt trafikkommissionens förslag av den 17 december 1942 kan åstadkomma någon nämnvärd besparing av bilgummi och smörjmedel?

2) Om så icke är förhållandet, kan man då räkna med att trafikkommissionens förslag är ur räkningen och att behovsprövning och räjongbegränsning icke kommer att genomföras?

Med anledning härav får jag anföra följande.

Den i interpellationen åsyftade skrivelsen, som numera slutbehandlats av Kungl. Maj:t, innebar förslag om att i samband med den fortsatta tilldelningen av smörjmedel genomföra räjongbegränsning och behovsprövning för privata personbilar utan hänseende till deras art eller beskaffenhet. Räjongbegränsningen tog närmast sikte på att åstadkomma en minskning eller ett upphörande av s. k. nöjesåkning, under det att den ifrågasatta behovsprövningen avsåg att åvägabringa en minskad åtgång på bilförnödenheter av olika slag.

Genom en den 22 januari 1943 utfärdad kungörelse (nr 42) om ändrad lydelse av 16 § kungörelsen den 2 maj 1941 (nr 226) angående reglering av försäljningen och förbrukningen av smörjmedel tog Kungl. Maj:t ställning till frågan om räjongbegränsningen och förordnade därvid, att från och med den 1 april 1943 skulle såsom villkor för rätt att använda flytande smörjmedel för personbil gälla, att sådant fordon icke utan särskilt tillstånd finge brukas utanför ett område, som begränsades av en tänkt linje, dragen omkring och på 60 kilometers avstånd från fordonets hemort.

Någon mera avsevärd besparing av bilgummi och smörjmedel väntade man sig icke genom denna åtgärd. Då läget i fråga om landets försörjning med bil-

Svar på interpellation. (Forts.)

gummi under det senaste året alltmera försämrats, men tillräcklig klarhet om det faktiska läget beträffande personbilsgummi icke förelåg, ansågs det erforderligt att verkställa inventering av landets förråd av personbilsringar. I avvaktan på att resultatet av denna inventering blev känt, uppsköts ställningstagandet till spørsmålet om att genomföra en allmän behovsprövning för privata personbilar. Sedan inventeringen utvisat, att tillgången på personbilsringar av grövre dimensioner var väsentligt mindre än man haft anledning att räkna med, har trafikkommissionen i skrivelse den 19 april 1943 till Kungl. Maj:t ånyo upptagit frågan om personbilstrafikens omfattning. Kommissionen har därvid, med hänsyn till att de grövre personbilsringarna i stor utsträckning komma att bli behövliga för bruk å lastbilar, framlagt vissa riktlinjer för anvisningar till länsstyrelserna angående tilldelning av inköpskort eller tillståndsbevis beträffande smörjolja till personbilar i icke yrkesmässig trafik för tiden 1 juni 1943—31 mars 1944. Dessa riktlinjer innebära, att tilldelning av smörjolja för fordon, som är försett med grövre personbilsgummi, skall ske först efter noggrann prövning av behovet för sökanden att innehava och bruka sådant fordon, varvid ägaren skall visa, att han för utövande av tjänst, yrke eller näringsfång är nödsakad använda större personbil. I samband därmed måste sökanden också ange de transport-, belastnings- och körtekniska hinder som föreligga för honom att använda mindre bil. Beträffande övriga personbilar i icke yrkesmässig trafik får tilldelning av smörjolja för samma tid ske utan behovsprövning.

Genom beslut den 21 april 1943 har Kungl. Maj:t på min föredragning funnit hinder icke möta för trafikkommissionen att utfärda föreskrifter angående tilldelningen av smörjmedel till personautomobiler i icke yrkesmässig trafik för tiden 1 juni 1943—31 mars 1944 i enlighet med nyss angivna riktlinjer.

Till denna redogörelse för handläggningen av det ärende som beröres i interpellationen anser jag mig endast böra lägga, att Kungl. Maj:ts sistberörda beslut givetvis föranletts av nödvändigheten att i så stor utsträckning som det är möjligt och rimligt begränsa användningen av grövre personbilsringar i personbilstrafik och i stället nyttiggöra dem i lastbilstrafik. Försörjningsläget beträffande lastbilsringar är nämligen dessvärre sådant, att åtgärder i sådant syfte måste tillgripas.

Härefter yttrade

Herr **Persson** i Växjö: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få framföra mitt tack för hans svar. När jag den 13 februari framställde mina frågor till folkhushållningsministern, var det givetvis med utgångspunkt från den dåvarande situationen på berörda område. Efter vad som sedan skett, för vilket folkhushållningsministern redogjort i sitt svar, har jag ingen anledning att närmare ingå på den fråga det nu gäller. De reflexioner som hans svar skulle kunna föranleda anser jag det därför lämpligt att vänta med till ett annat tillfälle, som jag hoppas kommer att yppa sig.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, herr statsrådet **Gjöres** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har fru Humla frågat mig, om man kan räkna med att i år få något större tilldelning av fodersäd till hushållsgrisar än under föregående år och, om detta

Svar på interpellation.

Svar på interpellation. (Forts.)

icke kan påräknas, en rättvisare fördelning av den fodersäd som finns kan genomföras, samt huruvida jag vill undersöka möjligheten av tilldelning av hönsfoder till familjer som ha höns, men som icke nu leverera ägg i marknaden.

Med anledning härav får jag anföra följande.

Enligt föreskrifter som statens livsmedelskommission meddelat äga jordbrukare, som äro skyldiga att avstå fodersäd till allmän fördelning, behålla 300 kilogram per år och hushållsgris. Denna kvantitet motsvarar 0.82 kilogram per gris och dag. Tilldelningen av fodersäd till personer som icke själva inneha förråd härav uppgår under innevarande ransoneringsperiod, 15 mars—31 maj, till 65 kilogram per gris eller 0.83 kilogram per dag. För nästföregående period, den 1 januari—14 mars, var tilldelningen av fodersäd 60 kilogram eller 0.82 kilogram per gris och dag. För närvarande föreligger således icke någon skillnad beträffande storleken av de myckenheter fodersäd som kan påräknas för utfodring av hushållsgrisar hos personer med tillgång till egna förråd av fodersäd och hos personer utan dylika förråd. Någon bestämd tilldelningskvantitet för hushållsgrisar för tiden intill dess slakt verkställes är icke, såsom interpellanten synes tro, föreskriven. Tilldelningen lämnas för varje tidsperiod under vilken gris hålles, varav följer, att ju längre tid en hushållsgris innehas, desto större blir den sammanlagda tilldelningen.

Den tilldelning av fodersäd för dag som enligt vad jag nyss sagt lämnas hushållsgrisar har ansetts i regel vara tillräcklig. Man avser såvitt möjligt att för återstoden av innevarande konsumtionsår bibehålla tilldelningen till hushållsgrisar vid ungefär nuvarande storlek. Huruvida detta kan bli fallet även under nästkommande konsumtionsår, måste givetvis bli beroende av skördeutfallet och andra förhållanden som icke nu kunna överblickas.

Vad därefter angår det av interpellanten berörda spörsmålet om tilldelning av fodermedel till höns hos enskilda personer, som icke sälja ägg i marknaden, må nämnas, att livsmedelskommissionen med hänsyn till den relativt gynnsamma fodersituationen numera ansett sig kunna i viss utsträckning medgiva tilldelning av fodersäd till höns hos nu nämnda befolkningsskategorier. Tilldelningen utgör 15 kilogram per år för varje hushållsmedlem, som avstår från att uttaga inköpskort för ägg.

Härpå anförde

Fru **Humla**: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Det är med tillfredsställelse jag hör, att livsmedelskommissionen har beslutat om tilldelning av fodermedel till höns hos enskilda personer som icke kunna leverera ägg i marknaden. På den punkten har alltså min interpellation gjort en viss nytta.

Beträffande tilldelningen av fodersäd till hushållsgrisar måste jag konstatera, att livsmedelskommissionens föreskrifter tolkas något olika ute i landets kristidsnämnder. Jag har gjort vissa undersökningar, och jag har gjort förfrågningar hos många olika personer som haft hushållsgrisar, och samtliga ha i huvudsak haft samma uppfattning som jag beträffande tilldelningen. Enligt statsrådet skulle det alltså vara möjligt, att om en icke-jordbrukare köpte en hushållsgris den 1 januari och slaktade densamma den sista december så skulle han ha möjlighet att få 300 kg fodersäd. Teoretiskt har han kanske denna möjlighet — jag vill naturligtvis icke betvivla det — men i praktiken blir det något helt annat. Det är nämligen icke så, att man har en hushållsgris ett helt år, utan man har den icke längre än till dess den är färdig för slakt, alltså sex

Svar på interpellation. (Forts.)

å sju månader. Längre har icke ens en jordbrukare en gris som skall användas i hushållet. Då blir det i praktiken så, att en jordbrukare får nästan dubbelt så stor tilldelning till sin gris som en annan människa som också har hushållsgris, därför att han får sin tilldelning av fodersäd, så att säga, i förskott för hela året. Det är så många i vårt land som äro ganska beroende av att ha möjlighet att uppföda en hushållsgris för vinterbehovet i hushållet — dels sådana som ha skiftarbete och måste leva på matsäck, dels sådana som ha mycket tungt arbete — att en något större tilldelning till hushållsgrisar hos icke-jordbrukare hade varit önskvärd. Jag hoppas, att om skördeutfallet blir tillfredsställande man inom livsmedelskommissionen överväger möjligheterna av större tilldelning av fodersäd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 228, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 503) angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 230, med förslag till förordning om rätt att använda sackarin vid tillverkning av maldrycker av andra klassen;

till bankoutskottet propositionen, nr 234, angående ändrade pensionsbestämmelser för vissa barnmorskor, m. m.;

till första särskilda utskottet propositionen, nr 235, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1943/44;

till statsutskottet propositionen, nr 236, angående överskridande av viss anslagspost i en var av de för riksförsäkringsanstalten, för länsstyrelserna, för landsfiskalerna m. fl., för poliskåren i Boden samt för luftskyddsinspektionen fastställda avlöningsstaterna;

till bankoutskottet propositionen, nr 239, med förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 240, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459);

till statsutskottet propositionen, nr 241, angående anslag till statens hyresråd;

till bankoutskottet propositionen, nr 242, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.; samt

till bevillningsutskottet propositionen, nr 248, med förslag till förordning angående ytterligare utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela förordnande jämlikt 1 § förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, m. m.

§ 5.

Föredrogos var för sig och remitterades till statsutskottet följande på bordet liggande motioner, nämligen:

nr 372 av herrar *Lindén* och *Lindberg* i Stockholm; samt
nr 373 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl.

§ 6.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 110, angående överlämnande till särskilt utskott av vissa till statsutskottet remitterade ärenden, som äga samband med frågan angående den statliga värgorganisationen m. m.

Herr talmannen tillsporde kammaren, om densamma vore beredd att nu företaga detta endast en gång bordlagda ärende till avgörande; och fann herr talmannen denna fråga vara med ja besvarad.

Härefter blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Andersson* i Malmö vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, angående upphävande av arbetsförmedlingstvånget för byggnadsarbetare m. m.

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 8.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1943/44 till museala ändamål; och

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till inredning och utrustning av gymnastiska centralinstitutets nybyggnad.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å driftbudgeten under tolfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1943/44 till allmänna indragningsstaten.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till polisradioväsendet;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till telefonstationsbyggnad i Trollhättan; och

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till anordningar för lastning och lossning av sockerbeter vid statens järnvägar.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 244, angående anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo;

nr 245, angående anslag till uppförande av byggnader för järn- och metallforskning, m. m.;

nr 246, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.; och nr 247, angående bemyndigande att förordna om uttagande av viss tilläggs-tull å druv- och stärkelsesocker m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 98, i anledning av väckta motioner angående utredning rörande rundradiorörelsen. *Utredning rörande rundradiorörelsen.*

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (I:17) av herr *H. Nordenson m. fl.* och den andra inom andra kammaren (II:18) av herr *Holmdahl m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla dels om en snabb och allsidig utredning om rundradiorörelsen, dess framtidslinjer och aktuella behov, däribland införande av dubbelprogram, effektivisering av kortvägssändning och anordnande av trådradio, ävensom de spörsmål rörande större tilldelning åt Radiotjänst av licensmedlen, som kunna uppstå i samband härmed, dels ock att resultatet av denna utredning skyndsamt framläggas för prövning av riksdagen.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av motionerna I:17 och II:18 måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en snabb och allsidig utredning samt om förslag rörande rundradion, dess aktuella behov och riktlinjerna för dess framtida verksamhet.

Reservation hade avgivits av herrar *Joh. Nilsson* i Malmö, *Gränebo, Heiding, Magnusson, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Lindberg* i Umeå, *Hansson* i Rubbestad, *Andersson* i Malmö, *Akerström* och *Barnekow*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att motionerna I:17 och II:18 ej måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Holmdahl**: Herr talman! Som motionär i denna fråga skall jag tillåta mig yttra några ord i anledning av det föreliggande förslaget om utredning rörande radion, dess aktuella behov och framtida utveckling. Det behöver ju, herr talman, icke yttras många ord om radions mångfaldiga och betydelsefulla uppgifter i våra dagar. Att den har sådana, därom torde väl alla vara ense. Dessa radions uppgifter ha ökats — vi uppleva det icke minst under dessa krisår — och komma otvivelaktigt att öka. Därom kan det icke råda det minsta tvivel. Det är obestridligt alltså, att radion redan blivit en kulturinstitution av största betydelse för samhällslivet. Det ligger mig nära till hands att erinra om t. ex. den bildningsverksamhet som radion kan utöva och utövar. Jag erin-

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

rar därom blott för att man skall förstå vilka utvecklingsmöjligheter som föreligga. Man kan också erinra om vad radion betyder som förmedlare av god underhållning, hur långt den når och vad den kan ge åt alla befolkningsskikt, åt alla åldrar i olika tids- och livslägen o. s. v. Jag behöver blott erinra härom för att det klart skall framgå, att radions samhälleliga, folkliga och mänskliga uppgifter måste skattas mycket högt. Därför har det också syntts oss motionärer såsom en fråga av största intresse, att radion även i vårt land får de tekniska och ekonomiska resurser till sitt förfogande, som krävas för att den skall kunna fylla dessa sina växande uppgifter och för att den skall kunna svara mot de stora krav som otvivelaktigt komma att ställas på radion som samhällsinstitution. Denna fråga om att radion även i vårt land skall få tillräckliga resurser är därför den grundläggande och väsentliga frågan i dagens läge. Jag menar visserligen, att man kan diskutera om a.-b. radiotjänsts sätt att sköta programverksamheten etc., men här gäller det dock frågor av sekundär betydelse i dagens läge. Den väsentliga frågan är, att man ser till att radion äger de nödvändiga resurserna. Man kan vara övertygad om att radion då skulle komma att allt bättre och bättre kunna bemästra sina växande uppgifter. Att det för närvarande brister mycket i fråga om den svenska radions tekniska och ekonomiska resurser torde icke kunna bestridas. Det framgår för övrigt med all önskvärd tydlighet av de båda mycket intressanta yttranden som äro bifogade detta statsutskottsutlåtande och som jag skulle önska att många av kammarens ledamöter toge del av, nämligen yttrandena från telegrafstyrelsen och a.-b. radiotjänst. Det framgår av dessa yttranden, att båda dessa verk ställa sig mycket förstående för de synpunkter som framförts i de motioner som ligga till grund för detta statsutskottsutlåtande. I allt väsentligt har man i dessa yttranden bekräftat, att de önskemål och behov som framförts i motionerna äro berättigade, att de äro aktuella, och att de äro i hög grad värda att tagas i beaktande.

Jag skall icke närmare fördjupa mig i dessa radions önskemål och behov av i dag. Jag skall endast i allra största korthet erinra om några saker som tränga sig fram i förgrunden. Jag erinrar om det påtagliga behovet av ökad sändningstid. Det förhåller sig så, att sedan krigsutbrottet har den svenska radions sändningstid begränsats ytterligare. Sverige har nu årligen 3,500 sändningstimmar, Danmark har 4,600 och Finland har 5,400. Jag nämner blott dessa siffror, för att man skall se, att radioförhållandena i vårt land äro anmärkningsvärt tränga. Jag erinrar i detta sammanhang om diskussionerna angående radioprogrammen, vilka alltid komma att fortsätta, därför att det naturligtvis icke finns någon möjlighet för Radiotjänst att tillgodose alla önskemål, och jag erinrar särskilt om de stora möjligheter som skulle yppa sig, ifall vår svenska radio fick tillfälle att införa dubbla program — åtminstone på kvällstid, då man i allmänhet har tid att lyssna några timmar — så att man då kan bjuda på olika program i stället för såsom nu ett gemensamt program för hela landet. Jag erinrar om det påtagliga behovet av effektivisering av den svenska kortvägssändningen och vad denna fråga betyder för att vi skola kunna upprätthålla kontakten med t. ex. våra landsmän i främmande land, och för övrigt för att vårt land överhuvud taget skall kunna göra sin röst hörd ute i världen. Det är i viss mån anmärkningsvärt, att den finska radion har en kortvägssändning med väsentligt större effekt än den svenska. Jag erinrar slutligen också om den för radions framtida utveckling mycket viktiga frågan — tyvärr kanske mycket beroende av vårt lands ekonomiska resurser — om trådradions utbyggande och de utomordentligt stora praktiska möjligheter som knyta sig till trådradion.

Framför allt är det emellertid, mina damer och herrar, min mening, att det på

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

en punkt krävs en verklig utredning och planläggning, nämligen när det gäller den ekonomiska planen för radions utveckling — en ekonomisk plan som skall säkerställa åtminstone i möjligaste mån en i förhållande till de växande uppgifterna och kraven svarande utveckling, för att radion skall kunna få ökade tekniska resurser och kunna åstadkomma en förstärkning av sin programverksamhet. När det gäller den ekonomiska grundvalen för svensk radio, kan jag icke säga annat än att det nuvarande läget icke kan anses såsom tillfredsställande. Framför allt menar jag, att man icke ens i landets nuvarande ekonomiska läge får lov att betrakta den svenska radions ekonomi såsom något statistiskt, såsom något oföränderligt, såsom något, som man icke får röra vid. Man får väl i alla fall undersöka, om det icke finns möjlighet att stärka den ekonomiska basen för radions verksamhet. Det förhåller sig som vi alla veta så, att Radiotjänst för hela sin verksamhet, för det innehåll, som ges åt rundradion, disponerar endast något mer än 3 kronor av licenstag, alltså ungefär en fjärdedel av licensinkomsterna. Något mer än en fjärdedel går till de tekniska omkostnaderna för radion, och huvuddelen tar statsverket.

Det är klart, herr talman, att några berättigade och tungt vägande invändningar mot att staten i nuvarande läge tar vad den kan få av varje inkomstkälla icke kunna resas. Det är icke heller min och mina medmotionärers mening, att man skall resa några invändningar i och för sig mot detta, men det bör i alla händelser kunna undersökas, om och när en något vidgad och något tryggare ekonomisk bas för radioverksamheten kan åstadkommas. Enligt min bestämda mening behövs det verkligen härvidlag ett riksdagsinitiativ. Om man är övertygad om rundradioverksamhetens stora kulturella och samhällliga betydelse överhuvud taget, måste man vara på det klara med att det behövs ett initiativ från riksdagens sida för att få till stånd en undersökning på vad sätt man rimligen kan tillgodose åtminstone de nödvändigaste av den svenska radions expansionsbehov.

Riksdagen har tidigare — i mitten av 1930-talet — då frågan om radioverksamheten sist var uppe, i princip uttalat sig för att licensavgifterna i största möjliga utsträckning skola användas, såsom ju rimligt är, till radions egen utveckling. Det förhåller sig också så, att i många länder har man från början för att trygga radions ekonomiska ställning fonderat licensavgifterna för att gardera sig mot att radioverksamheten drages in i någon sorts statlig affärsdrivande verksamhet vid sidan om järnvägar och telegraf etc. Även reservanterna, som icke vilja gå med på utredning, erkänna ju det principiellt berättigade i denna synpunkt. Radions oavvisliga behov kunna emellertid äventyras, om radioverksamheten infogas såsom ett led i ett affärsdrivande verks rörelse och om man även på radioverksamheten lägger den synpunkten, att det är av vikt, att så mycket pengar som möjligt skola inlevereras till statsverket.

Med den begränsade licensavgift, som givetvis alltid måste hållas och som man måste eftersträva att hålla, är radion icke lämpad att betraktas såsom ett led i ett affärsdrivande verks rörelse. Den är i själva verket utomordentligt litet lämpad härför, eftersom licensavgiften är begränsad och man icke, sedan radion nått en viss maximal utbredning bland ett folk, genom tekniska förbättringar och dylikt kan åstadkomma större ekonomisk avkastning av radioverksamheten. Därför är denna verksamhet överhuvud taget icke att betrakta och bör icke betraktas såsom ett led ingående i ett affärsdrivande verks rörelse. Den är ytterligt olämplig för något dylikt. Alldeles oavsett de principiella synpunkterna ligger detta i sakens natur. Det rimliga är naturligtvis, att licensavgifterna avpassas ungefärligen efter vad som behövs för att säkerställa radions utveckling.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Jag skall, herr talman, i stort sett begränsa mig till det sagda och vill endast sammanfattningsvis säga, att det med all tydlighet framgår av de ytt-randen, som bifogats statsutskottsutlåtandet från telegrafstyrelsen och Radio-tjänst, att den svenska radion icke är tekniskt och ekonomiskt så rustad, som önskligt vore, särskilt med tanke på de växande uppgifter, som radion kan komma att ställas inför under den påfrestande period, som kan väntas inträda efter världskrigets avslutning. Motionärerna liksom statsutskottets majoritet ha ansett, att det är klok politik att även på denna viktiga punkt bereda sig för framtiden och se till att man står så väl rustad som möjligt att möta den. Radions behov få därvidlag givetvis vägas mot andra viktiga kultur- och sam-hällsbehov och man får se vad som kan göras för att i möjligaste mån till-godose radioverksamhetens behov. Den utredning, som här begäres, är verkligen ett led i den allmänna strävan att göra oss rustade för framtiden.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till det föredragna statsutskottsutlåtandet.

Herr **Barnekow**: Herr talman! Utskottet har, såsom motionären nyss har an-fört, i allt följt motionen. Jag får ju säga, att det ju aldrig kan vara särskilt be-hagligt att behöva stiga up och tala mot en begäran av detta slag, eftersom man naturligtvis kommer att mötas av den anmärkning, som man alltid i sådana fall får höra, att »ja, men det gäller ju ett kulturellt ändamål». Det har i viss mån blivit ett slagord, att om något gagnar ett kulturellt ändamål, skall det gå före allt annat. Jag har även under diskussionen fått höra sådana uttalan-den, som att när vi göra av med så mycket pengar på annat håll, kunna vi ock-så göra av med några miljoner här också. Trots att det som sagt icke är behag-ligt att tala mot en begäran sådan som den, som här framställts av motionärerna och som tillstyrkts av statsutskottet, skall jag ändå be att få säga några ord.

Då motionärerna och statsutskottet påstå, att rundradion är en hela folkets angelägenhet — meningen är väl en hela folkets egendom — så undrar jag, om icke detta ändå är om inte överdrift dock att ta till en liten smula i överkant. Man måste ju fråga sig, vilka av vårt folk det är, som ha möjlighet att begag-na sig av radion. Vi ha i reservationen påpekat något, som varken motionä-rerna eller utskottsmajoriteten ha fäst det ringaste avseende vid, nämligen att för att kunna njuta av allt det goda, som kommer oss till del och som enligt motionen i än högre grad skall komma oss till del, fordras det, att de enskilda hushållen i detta land kunna avhöra radion tydligt och ordentligt. Jag förmo-dar, att det är fler än jag, som ute på landet i en enkel apparat försökt lyssna, när det har spelats vacker musik på studion, och som liksom jag ha måst säga sig, att glädjen att få höra finare musik är mycket liten, eftersom det oftast blir mest oljud eller brus. Jag tror, att det första man borde tänka på är att skaffa lyssnarna möjlighet att tillgodogöra sig vad som utsändes på radio. Det behövs ett bättre utbyggt nät och framför allt billigare radioapparater. Hur det skall gå till att få radioapparaterna billigare få väl vetenskapsmän och uppfinnare taga hand om. Om det för närvarande icke finns radio i ett hem, så beror nog detta icke på licensavgiften utan på att det är svårt att skaffa en dyrbar radioapparat.

Nu kan man naturligtvis från utskottsmajoritetens sida säga, att låt oss taga med även denna sak i utredningen. Den kommitté, som skall utreda denna fråga, måste såvitt jag förstår bli rätt stor. Om där skall finnas tekniker och uppfinnare och dessutom representanter för lyssnarna, för religiösa läger, för konstnärer och jag vet icke allt, torde denna kommitté verkligen bli ganska drygt tilltagen. Man får ju hoppas, att om riksdagen beslutar denna utred-ning, skall kommittén kunna komma sams, men det förefaller med tanke på de

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

pretentioner, som lyssnarna ha på radion, som om det skulle möta vissa svårigheter. Men svårigheter äro ju till för att övervinnas. Man kan mycket väl tänka sig en kommitté, och det kan vara gott och väl, men det kostar pengar. Jag tänker icke precis på själva utredningskostnaderna, fastän även de nog bli ganska dryga, utan på de utgifter, som de resultat, till vilka kommittén kommer, komma att draga med sig.

Det har ju tämligen klart uttalats av både motionärerna och utskottet och av alla, att man icke i något avseende har försummat att göra vad som kunnat göras men att det rått brist på pengar, såsom ju också med all tydlighet framhölls av den föregående talaren. Jag vågar gå så långt att jag säger, att det förefaller nästan, som om huvudfrågan vore, att licensavgifterna endast skulle användas för rundradion. Jag undrar, om detta ändå kan vara rimligt i nuvarande tider.

I förbigående sagt tror jag att den föregående talaren gjorde sig skyldig till ett misstag, när han sade, att en fjärdedel av inkomsterna går till de tekniska kostnaderna och en fjärdedel till programverksamheten, medan staten tar resten. Staten tar nog icke fullt hälften, om man ser på siffrorna. Staten har emellertid en viss inkomst på denna verksamhet, och jag undrar, om vi icke få finna oss uti, att staten tar inkomster av radion liksom av allt annat. Det finns ju bra många områden utanför radion, där staten har lagt på skatter och tar en viss del av inkomsterna, fastän vi bra gärna skulle vilja slippa denna tilldelning till staten och i stället låta den enskilde eller bolaget eller föreningen eller vad det nu kan vara få det i stället. Jag kan icke tänka mig, att vi i närvarande stund skulle kunna vara mogna att säga, att för att vi skola vinna ökad trevnad, ökad skönhet i framförandet av ny musik, bättre föredrag och bättre avlönade föredragshållare och artister o. s. v., skola vi vara beredda att låta staten avstå från den del, som den nu har av inkomsterna från rundradion.

Hur det längre fram ställer sig i så fall blir en annan fråga. Jag tror, att vi kunna vänta med denna utredning tills vi få något annorlunda ekonomiska förhållanden. Radiotjänsts styrelse söker, enligt vad den föregående ärade talaren framhöll, göra det mesta möjliga med de ekonomiska bidrag, som stå till buds.

Som jag redan nämnt och som anförts även av föregående talare, spelar den ekonomiska frågan en stor roll och bland annat ur den synpunkten böra vi, tror jag, besinna oss, innan vi vidtaga en utredning. Om jag fattat förslagsställarna och motionärerna rätt, är det icke meningen, att vi skola komma till ett resultat först långt fram i tiden, utan en eventuell utrednings resultat skall fortast möjligt föreläggas riksdagen, som sedan snabbt har att fatta beslut.

Med anledning av vad jag här anför, ber jag få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr **Holmdahl** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag måste säga, att den närmast föregående ärade talarens skildring av svenska folkets användning och nytta av radion var anmärkningsvärt pessimistisk. Den svarar icke alls mot det enkla faktum, att Sverige är en av de nationer, där i förhållande till folkmängden de flesta radiolicenserna betalas. Mer än 1,600,000 personer betalade år 1942 radiolicenser. Tror verkligen herr Barnekow, att det svenska folket i den utsträckning som skett skulle skaffat sig de, tyvärr ännu alltför dyra apparaterna, om man hade den uppfattningen om radions betydelse, som han av någon outgrundlig anledning har.

När herr Barnekow polemiserade mot statsutskottsmajoritetens ståndpunkt, sade han, att det är väl icke rimligt att vi, för att vinna en smula bättre

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

trevnad och underhållning, skola låta staten avstå från sin andel av licensavgifterna. Var säges detta någonstans i statsutskottets utlåtande eller i motionerna? Vi säga tvärt om, att ingen kan resa berättigade invändningar mot att staten tar vad den kan få av sina inkomstkällor, men vi ha ansett, att man på den punkten lika väl som på andra punkter bör kunna göra en utredning för att se till, om man inte skulle kunna få en något gynnsammare ekonomisk basis för radioverksamheten. Detta är något helt annat än vad herr Barnekow här sökt göra gällande. Han har sökt göra gällande, att statsutskottet gått in för att staten skall avstå från sin del av licensmedlen. Jag tror icke att det är rätta sättet att vederlägga den ståndpunkt, som man vill bekämpa, att på detta sätt karikera den.

Herr **Barnekow**, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Herr Holmdahl påstår, att jag uppfattat statsutskottet och motionärerna felaktigt, och att jag sagt, att de vilja, att staten skall avstå sin licensandel. Herr Holmdahl säger att något sådant kan man icke läsa ut av vad utskottet och motionärerna skrivit. I motionen står det i alla fall, att medel till att vidtaga alla de förbättringar, som föreslås, finnas i licensavgifterna, och då är väl också meningen, att en större andel än vad nu tages i anspråk av dessa avgifter skola användas till detta ändamål.

Då herr Holmdahl säger, att jag har en egendomlig uppfattning om vad som kan höras i radio på landet, vill jag nämna, att jag särskilt omnämnde musikprogrammen. De, som ha radioapparater på landet, använda dem, tror jag, för att nödtorftigt höra på dagsnyheter och meddelanden. Men jag talade också om, att det just är föredrag och musik och sådant som främst skulle komma i fråga vid utvidgning av verksamheten, och sådant hörs rätt dåligt i de simpla apparater, som man har på landsbygden.

Vidare anförde:

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag är ense med herr Barnekow därom, att det för närvarande icke är möjligt att avstå någon större del av licensavgifterna för en utveckling av radioverksamheten, men begagnar tillfället säga, att jag anser icke att det väsentliga är, att man får billigare licensavgifter. Det väsentliga är i stället, att man ordnar så, att man kan få köpa billiga apparater. Att jag kan biträda majoriteten i statsutskottet har berott på en särskild anledning, som jag strax skall komma till.

Jag förklarar och upprepar vad jag sade i statsutskottet, att jag inte är riktigt nöjd med vare sig statsutskottsmajoritetens eller reservanternas förslag. Jag tycker att reservanternas motivering är alldeles för kylig. Den vittnar inte om det intresse för saken, som jag tycker den är värd. Detta gjorde, att jag till slut hamnade på majoritetens sida. Jag skulle ha kunnat nöja mig med den konklusion till vilken reservanterna kommit, därest deras motivering hade varit betydligt mera positiv, och då hade man kunnat överlämna till radiotjänst och regeringen att föra saken vidare. Men som saken nu låg till, tycker jag det var skäl att ordentligt säga ifrån också i en kläm, att man vill ha en vidgad radioverksamhet. Detta är det skäl, som för mig varit avgörande vid mitt ståndpunktstagande.

Jag finner det nödvändigt, att man inför den fred, som väl skall komma, och som vi hoppas skall komma ganska snart, och inför de svårigheter i olika avseenden, som då uppstå för vårt samhällsliv, förbereder sig på olika områden. Jag fattar en effektiviserad radiotjänst såsom något, som bör ingå i kretsen av de merkantila, ekonomiska, kulturella och politiska åtgärder för en

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

ökad beredskap för freden, vilka äro för vårt land nödvändiga. Då jag har den uppfattningen, att rundradion i denna verksamhet för vårt land kan bidra högst väsentligt, anser jag, att en framstöt av riksdagen för bättre rundradio är av behovet påkallad. Det är därför, som jag biträder statsutskottets förslag, till vilket jag också ber att få yrka bifall.

I detta anförande instämde herr *Lundstedt*.

Herr *Vougt*: Herr talman! När jag tillåtit mig begära ordet, är det icke för att jag tror att statsutskottets majoritet behöver stöd för sin ståndpunkt i saken, utan för att understryka särskilt en synpunkt, som förts fram i motionen och som länge legat mig varmt om hjärtat, nämligen att man här i Sverige blir i stånd att bygga ut rundradion till en annan verkningsgrad, om man skapar möjligheter till dubbla program.

För närvarande är rundradion en relativt nyttig sak i upplysningens tjänst. Den är framför allt emellertid en förströelsesak, och det har hittills icke varit möjligt att i önskvärd grad koppla in den i undervisningens och folkbildningens tjänst. Detta beror därpå, att den effektiva lyssnartiden, den tid då människorna ha möjlighet att lyssna på radion, är så utomordentligt inskränkt, nämligen endast till eftermiddagstimmarna. Då måste man ha ett program, som samlar intresset för ett större antal lyssnare. För närvarande sitta icke desto mindre runt om i vårt land tusentals ungdomar, unga män och unga kvinnor, som skulle behöva en möjlighet att tillägna sig ökade kunskaper, som de nu få exempelvis genom korrespondensinstitutet, som på senaste åren utvecklats mycket starkt. Rundradion skulle kunna bli det medel, som verkligen på allvar skänker oss ökade möjligheter därvidlag. Den saken betraktar jag som väsentlig i detta sammanhang. Det har också framskyntat i besked från skolutredningens arbete, att man sysslar med dessa ting, med korrespondensinstitutet och med möjligheten att nyttiggöra radion.

Jag tycker för min del att statsutskottets utlåtande på ett mycket bra sätt sammanfattat de positiva synpunkterna i den här saken. När jag hörde herr *Barnekow* tala, gjorde jag emellertid i likhet med motionären herr *Holmdahl* den reflexionen, att herr *Barnekow* är utomordentligt pessimistisk, när det gäller att bedöma den nytta svenska folket för närvarande har av radion. Om det är så, att svenska folket har begränsade möjligheter att lyssna, gäller det att öka dessa möjligheter och avhjälpa bristerna. När det talas om billigare apparater, framhålles det i det yttrande, som avgivits av telegrafstyrelsen, att sådana äro möjliga att åstadkomma därest dubbelprogram skapas, ty då kan man överföra dem genom förmedling av telefonrådarna.

Liksom herr *Jonsson* i Eskilstuna betraktar jag den här frågan som ett led i vår fredsberedskap. Om herrarna se på Radiotjänsts uttalande, som står refererat på sid. 17 i utlåtandet, understryker man där mycket starkt den synpunkten, att radion i en kommande tid kommer att få en helt annan och mycket större betydelse, än den måhända har för närvarande. Om det skall bli möjligt för oss att i tid sörja för ökade resurser, när freden kommer, kan jag icke se annat, än att det är nödvändigt att ta upp en utredning nu. Jag skulle också önska, att man från riksdagens sida bleve i tillfälle att starkare, än som hittills skett, säga ut, att licensmedlen icke kunna få vara en skattkälla och att rundradion icke kan få ingå som ett led i de affärsvärande verkens verksamhet utan att det som den enskilde betalar för att få lyssna på radio också skall helt utnyttjas för att göra detta meddelelsemedel så nyttigt som möjligt. Jag kan omöjligt dela den mening som reservanterna uttalat på denna punkt. Jag finner, att utskottsutlåtandet är mycket försiktigt, men det är i alla fall ett

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

positivt sätt att uttrycka sig, när det där talas om en planläggning på lång sikt av radioverksamhetens utbyggnad inom ramen för tillgängliga licensmedel.

En av invändningarna mot utskottets förslag är, att man är rädd för en mycket stor utredning, och jag förstår så väl, att telegrafstyrelsen och aktiebolaget Radiotjänst frukta en långtidsutredning, som hindrar dem i deras planläggning och i deras arbete på att bygga ut radion under de närmaste åren. Utskottsutlåtandet använder uttryck sådana som auktoritativ, allsidig och snabb utredning. Man pekar på, att det är önskvärt, att representanter för olika intressen få göra sina synpunkter gällande. Men det är väl möjligt att verkställa en utredning på ett sådant sätt, att det blir en tämligen liten kommitté och att man sedan drar till sig experter från olika håll och representanter för olika intressen.

I tanke att man sålunda snabbt skall kunna åstadkomma den utredning som här avses ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Wallentheim* och *Bladh* instämde häruti.

Herr *Andersson* i Malmö: Herr talman! Jag har anslutit mig till reservanternas, men jag måste för min del erkänna, att jag i lika hög grad som motionärerna och statsutskottets majoritet har förståelse för radions uppgift och möjligheter här i landet. Det är andra skäl som gjort, att jag stannat för att yrka avslag på den föreslagna utredningen. Jag anser nämligen icke tidpunkten nu vara lämplig att sätta igång den utredning som innefattas i motionärernas förslag och i utskottets utlåtande. Radion har, tror jag mig kunna konstatera, fått allmänt erkännande, men det har också framhållits, att radion i vårt land har åtskilliga brister, vilka de som handha radioverksamheten i vårt land kanske bättre än någon annan känna till.

Den förste talaren, herr *Holmdahl*, utskottets talesman, ville göra gällande, att de två yttranden som finnas återgivna här från Radiotjänst och telegrafstyrelsen ha bekräftat riktigheten av motionärernas uppfattning. Ja, det ha de gjort på det sättet, att både Radiotjänst och telegrafstyrelsen talat om, att i stort sett alla de frågor som beröras i motionen ha Radiotjänst och telegrafstyrelsen sedan någon tid tillbaka haft under utredning. Det är klart, att deras synpunkter därför måste sammanfalla. Radiotjänst har t. ex. här nämnt om, att den ökade inkomsten från den 1 januari i år har i någon mån medverkat till att en förbättring av programmen kunnat genomföras. Radiotjänst talar också om att den har under utredning frågan om att få en högre kvalitet på programmen såväl i dagens aktuella läge som också med sikte på tiden efter kriget. Jag vill här understryka betydelsen av Radiotjänsts uppgift att ge upplysning i sociala frågor. Radiotjänst skulle kunna få en mycket större betydelse än den haft i fråga om folkbildningsverksamhet, som den senaste talaren var inne på. Det har också påpekats, vilket är riktigt, att när vi få en fredskris — hur det blir därmed, veta vi ju nu inte — då kan radion ha möjlighet att ge den avspänning som då kan vara behövlig. Radiotjänst har också pekat på att man behöver en bättre orientering om olika delar av världen och att, när kriget är slut och man skall inrikta sig mera på framtiden, då behövs det kraftiga insatser från radions sida, och då krävs det större tekniska resurser.

Jag vill bara med detta ha konstaterat, att vederbörande myndigheter som ha hand om denna verksamhet äro inne på dessa frågor och dessa problem, vilkas lösning komma att draga stora kostnader. Radiotjänst vill ju sålunda ha ett eget hus, vars uppförande enbart beräknas kosta 10 miljoner kronor, och telegrafstyrelsen pekar på, vad som motionärerna och vissa talare varit inne på,

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

nödvändigheten av dubbelprogram. Vi behöva icke någon utredning för att tala om för Radiotjänst nödvändigheten av dubbelprogram. Det känner den redan till. Förbättrad kortvågsutsändning, införande av trådradio, allt detta är man redan inne på. Men allt detta kostar pengar, och Radiotjänst har i slutet av sitt yttrande bland annat anfört, vilket tydligen säger en hel del, att det torde vara lämpligt att ge Radiotjänsts programledning möjlighet att såsom hitintills skett steg för steg utveckla sin verksamhet under den nära kontakt med opinionen som företaget har. Det är möjligt, herr talman, att om här sättes i gång en utredning med det omfattande program som finnes angivet i motionerna och utskottsutlåtandet, en sådan utredning kan komma att hindra den i övrigt normala utveckling på radioverksamhetens område som Radiotjänst och telegrafstyrelsen söka befrämja.

Jag får säga, att det utredningsprogram som Radiotjänst och telegrafverket ha skisserat räcker en god tid. Det är åtskilliga miljoner kronor som här behövas, det är stora tekniska frågor som här måste lösas, och detta kostar som nämnt pengar. Därmed äro vi inne på den centrala punkten här i denna diskussion, och det är frågan om hur vi skola fördela licensmedlen. En god del av dessa licensmedel går nu in i den allmänna budgeten. Radion har blivit en skattekölla. Jag för min del är villig att understryka, vad en del talare säga, att häremot kan resas en del berättigade invändningar. Vad ha reservanterna sagt på denna punkt? Jo, reservanterna ha bland annat anfört, att de principiella betänkligheter som motionärerna framfört mot rundradions anlåtande som skattekölla torde under normala förhållanden rätt allmänt delas. Såvitt jag förstår äro statsutskottet och dess talesmän här icke alls angelägna och vilja icke alls vara med om att under nuvarande tider knappa in på statens inkomster av radiolicensmedel. Jag undrar därför, om skillnaden i uppfattning på denna punkt mellan reservanterna och statsutskottets majoritet är så stor. I en tid av finansiella svårigheter, i en hård tid, då staten på allt sätt söker öka sina inkomster, vill det mycket starka skäl till, för att man skall vidtaga åtgärder för att minska statens inkomster.

Det är en sak, herr talman, som jag i detta sammanhang vill framhålla — den saken ha reservanterna understrukt, och även herr Jonsson i Eskilstuna var inne på den — och det är, att det gäller att göra det hela så billigt, som det överhuvud taget är möjligt, för lyssnarna, att se till att de få billiga och goda mottagare. Här föreligger ett behov av en ytterligare utvidgning av det lokala stationsnätet, så att lyssnarna kunna använda billigare mottagare. Det är en fråga av stor ekonomisk betydelse för folk i mindre god ekonomisk ställning, och den betyder för dem mer än frågan om licensavgifterna. Jag hoppas, att såväl telegrafstyrelsen som Radiotjänst ha sin uppmärksamhet riktad på denna fråga.

Det är dessa synpunkter som föranlett mig att gå på avslagslinjen i fråga om utredningskravet. Jag anser för min del, att reservanternas förslag här är det sakligt starkaste. När vi komma fram till en tid, då vi få mera klara linjer och få behov av en utredning — nu talar herr Holmdahl bara om att utredningen skall gälla en ekonomisk plan — en utredning som omfattar inte bara en ekonomisk plan utan radioverksamheten överhuvud taget, då är tiden inne att sätta i gång en utredning av ett sådant mått. För närvarande kunna vi låta det gå som det går och låta Radiotjänst och telegrafverket arbeta vidare på det program som de skisserat. Vilja de göra utvidgningar för att få större möjligheter, så låt dem då få större andel av licensmedlen. Men det är möjligt, att detta icke låter sig göra under nuvarande tider, därom äro vi troligen ense.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Jag anser således, herr talman, att reservanternas linje är mer hållbar än utskottets, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Paulsen, Hallén, Andersson* i Prästbol, *Akerström* och *Nilsson* i Göteborg.

Herr **Holmdahl** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Den siste talarens yttrande ger mig blott anledning att på en punkt, som jag tror är mycket väsentlig, komma med en liten replik.

Mot slutet av sitt anförande tillät sig herr Andersson i Malmö säga, att det utvecklingsprogram som Radiotjänst och telegrafverket skisserat räcker en god tid framåt och att vi därför icke behöva någon utredning. Men då har det alldeles förbigått honom, att för att steg för steg kunna förverkliga det utvecklingsprogram som särskilt framhåves i Radiotjänsts yttrande behövs det ökad tilldelning av licensmedel. Det har han alldeles förbisett. Radiotjänst fick från och med detta års början en ökad tilldelning av licensmedel på omkring 600,000 kronor, men Radiotjänst säger, att dessa medel i huvudsak åtgått till sådan dyrtidskompensation som Radiotjänst icke kunnat undgå att lämna såväl de medverkande som sin egen personal och till andra av dyrtiden framkallade ökningar av drifts- och underhållskostnader. Radiotjänst har alltså, trots de växande kraven, trots behovet av ökade utvecklingsmöjligheter, icke fått väsentligen ökade medel till att bygga ut sin verksamhet.

Det är anmärkningsvärt, om jag får tillåta mig säga det, att i de båda mycket värdefulla yttranden som avgivits beröres icke den grundläggande och väsentliga frågan, nämligen den ekonomiska grundvalen för radioverksamheten. Det är från denna synpunkt som statsutskottet och motionärerna anse det klokt att söka lägga upp en ekonomisk plan och se till, om icke Radiotjänst kan få några ökade medel för att genomföra det program som även herr Andersson i Malmö anser sig kunna gilla.

Herr **Andersson** i Malmö, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Jag måste säga till herr Holmdahl: Skall man verkligen behöva sätta i gång en så stor apparat som motionärerna och utskottet här föreslå, därför att telegrafverket och Radiotjänst behöva mera pengar? Är det icke lämpligare att direkt föreslå och yrka på att de få de medel som de anse behövliga för realiserandet av sitt program? Jag tror inte, att vi behöva en utredning härför, i varje fall icke en så stor utredning som här föreslås.

Vidare yttrade:

Herr **Jacobson**: Herr talman! Det som motionärerna i den föreliggande motionen särskilt tryckt på är behovet av dubbelprogram. Genom dubbelprogram skulle ett mera allsidigt tillgodoseende av olika lyssnares smak och behov kunna ske.

Jag håller före, att innan frågan om dubbelprogram bort tagas upp till diskussion, skulle det inte ha varit ur vägen att en tanke ägnades alla dem, som aldrig någonsin kunna lyssna till en enda svensk programpunkt. En stor grupp lyssnare, särskilt i Norrland, skulle vara hjärtinnerligt tacksam, om den hade ett enda program att lyssna till.

Orsakerna till att många lyssnare i Norrland inte kunna lyssna till en enda svensk programpunkt äro flera, av vilka de viktigaste torde vara följande: Först och främst en alltför svag fältstyrka från varje svensk sändarestation. Vidare lär tidigare god mottagning fullständigt ha förstörts genom fram-

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

dragandet av en 200-tusenvolts kraftledning i närheten, eller av andra elektriska störningskällor, såsom exempelvis vid de nya gruvsamhällena i Norrland, varvid Kristineberg i södra Lappmarken är ett slående bevis. Enligt meddelanden, som lämnats mig vid besök därstädes, är det ju så gott som omöjligt att avlyssna de svenska programmen. Tvenne gånger har jag besökt telegrafstyrelsens radiobyrå i anledning av detta förhållande, men båda gångerna med negativt resultat.

Det finns många fall i Norrland, där enligt belägna gårdar, med postgång en eller ett par gånger i veckan, som tidigare stått i relativt god kontakt med yttervärlden tack vare en batteriapparat, nu fått denna förbindelse avklippt av en högspänningslinje utanför stugknuten, en kraftlinje, som skall ge storstadens redan förut bortskämda lyssnare ökad komfort med kylskåp, elspis, värmskåp, trådbussar etc., men som inte kan ge gården ström till belysning, batteriladdning eller den länge efterlängtade vattenpumpen.

Vid karbidlampans sken får gårdens innehavare utan att ens kunna uppfatta dagsnyheterna eller viktiga meddelanden från myndigheterna sitta och läsa i sina gamla tidningar om storstadsbor, som ropa efter dubbelprogram.

Detta är ett problem, som inte kan förbigås och som måste lösas, innan de lyxbetonade dubbelprogrammen diskuteras, vilka program, åtminstone vad det gäller en betydlig tid framåt, därtill endast komma att distribueras i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö.

Dessa önskemål om dubbelprogram ha medfört, att telegrafstyrelsen, utan att ens anse en utredning nödvändig, som möjlig teknisk lösning planerat ett utbyggande av ett trådradionät över landet för 165 miljoner kronor.

Nu är det emellertid så, att erfarenheterna av denna trådradio i Norrland varit allt annat än goda. Vi ha långa avstånd mellan befolkningscentra och de enskilda lyssnarna. Kostnaderna skulle bli enorma.

Telegrafstyrelsen synes dessutom anse, att de lyssnare, som icke inneha telefon, d. v. s. flertalet, böra hyra en ledning för överförande av radioprogrammet. Med telegrafverkets nuvarande taxa för hyrande av telefonledning skulle det innebära, att en lyssnare, som nödgats hyra en fem km lång ledning, vilket är tänkbart i många fall i Norrland, skulle därför få betala en årlig hyra av 70 kronor, vartill kommer licensavgiften.

Det allra märkligaste i detta sammanhang är emellertid, att telegrafstyrelsen nu framlagt förslag om inrättande av ett trådradionät på Gotland. Men den har inte nöjt sig därmed. Den har även planerat en rundradiostation där. Avsikten är tydligen, att det nya dubbelprogrammet skall distribueras per trådradio, medan det redan nu existerande programmet skulle sändas trådlöst.

Jag tillåter mig ställa följande fråga till motionärerna: Är det inte ett oeftergivligt krav, att varje svensk lyssnare först beredes tillfälle att avlyssna ett program, innan åtgärder vidtagas för att man i områden, där mottagningsförhållandena redan äro goda, skall ha möjlighet att välja mellan två program?

Det kan inte råda någon tvekan om att den lämpligaste metoden för överföring av radioprogrammen i Norrland och i stora delar av det övriga landet till följd av de stora avstånden och telefontätets glesa utbyggnad är att finna på det trådlösa området.

Riksdagens rundradioutredning 1934/35 förordade en snabb utbyggnad av stationerna Hörby, Göteborg, Falun och Sundsvall. Telegrafstyrelsen meddelar nu, att den inte kan bygga några nya stationer på grund av brist på våglängder, men detta utgör icke något som helst hinder för att de redan nu existerande stationerna skulle kunna utbyggas till den högsta effekt, som är internationellt tillåten.

Hörby- och Falustationerna ha utvidgats — den senare, så vitt jag inte

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

missminner mig, först efter interpellation av nuvarande kommunikationsministern — men Sundsvall har ännu åtta år efter det utredningen avslutats inte fått någon ökad effekt.

Avsikten är nu, att en sändare och en trådradioanläggning skola placeras på Gotland. Kostnaden beräknas till 2.2 miljoner. Vore det inte förståndigare att använda detta belopp till att utbygga Sundsvallsstationen, vilket skulle förbättra mottagningsförhållandena för stora delar i mellersta Norrland, och bygga en ny sändarestation, föreslagsvis placerad i södra Lappland. Den nya våglängd, som är avsedd att disponeras för den nya sändarestationen på Gotland, skulle komma till större nytta vid den nya Norrlandsstationen. Resultatet skulle bli, att ett stort antal lyssnare, som nu ej alls kan höra det svenska radioprogrammet, i vissa fall skulle få god mottagning och i vissa fall fullt uppfattbar mottagning. De 18,000 lyssnarna på Gotland kunna avlyssna Motala-stationen med tillfredsställande resultat.

Två stationer i Norrland för samma belopp, som anläggningen för den planerade stationen på Gotland skulle kosta, skulle förbättra mottagningen för flera hundratusen lyssnare, därav många i trakter med pressande isolering till följd av stora avstånd.

En ny sändarestation i södra Lappland komme därtill att täcka det tomrum, som skulle uppstå mellan denna station i Sundsvall och den, som redan finnes i Luleå. I stället för åstadkommande av dubbelprogram synes det mig angelägnare att snabba åtgärder vidtagas för att alla lyssnare i Sverige skola kunna höra det svenska riksprogrammet.

I detta anförande instämde herrar *Sandberg* och *Nilsson* i Norrlångträsk.

Herr **Kyling**: Herr talman! Under de senaste riksdagarna har landsbygdens isolering ofta varit på tal, och man har från flera håll hört sägas, att någonting måste göras för att bryta denna isolering. Den fråga, som vi behandla här i dag berör detta problem. Radioprogrammen skulle kunna göra ganska mycket för att bryta isoleringen på landsbygden. Delvis har nog redan så skett, men mera kan helt säkert göras. Man kan säga, att hittilldags har mycket försummats, men jag är den första att erkänna, att man icke får skylla detta på Radiotjänsts styrelse eller på programberedningen. Det finnes många kverulanter här i landet, som i tid och otid förfäktat att våra radioprogram äro fullkomligt undermåliga. Jag tillhör icke den krets, som vill lägga sten på börda, ty jag förstår mer än väl hur svårt det är för Radiotjänst, när det gäller att få plats för de olika programpunkterna.

Den sändningstid vi ha för närvarande medgiver icke plats för nya programpunkter, som det talas om ute i bygderna. Det kan helt enkelt inte bli någon förbättring av nuvarande förhållanden förrän man får dubbelprogram, då större möjlighet skulle kunna givas folk att avlyssna vad de närmast intressera sig för. Alla möjligheter att pröva förutsättningarna för genomförandet av en reform för dubbelprogram böra givetvis undersökas.

Här har i utskottsutlåtandet talats om trådradio. Jag är icke alls tekniskt kunnig på detta område, och jag vågar därför icke gå in på detta problem, men jag tar för givet, att trådradion icke behöver vara den enda chansen när det gäller att få förbättringar till stånd. Det har också talats om möjligheten av en ny våglängd, men man säger, att internationella svårigheter uppstå på denna punkt. Kanske man också skulle kunna utbygga de stationer vi ha. Jag är som sagt icke tekniskt insatt i dessa frågor, men jag anser för min del att det är värdefullt, att dessa problem tagas upp till utredning.

Jag ser denna fråga, herr talman, nästan uteslutande ur landsbygdens syn-

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

vinkel. I det fallet har jag en motsatt uppfattning mot herr Jacobson i Vilhelmina. Han tyckes anse, att dessa dubbelprogram närmast skulle ge storstädernas befolkning större möjligheter och att de skulle utnyttjas huvudsakligen av dem. Jag tror tvärtom, att landsbygden skulle få större nytta av dessa dubbelprogram. Det skulle därigenom kunna ges en nyttig undervisning och en lämpligt avpassad underhållning. Det frivilliga studiearbete, vilket vi väl allesammans måste hälsa med tillfredsställelse, har på sista tiden skjutit ny fart, men det måste på ett eller annat sätt förhjälpas till en ännu bättre ställning och bättre möjligheter. För landsbygdens vidkommande tror jag, att vi inte högt nog kunna skatta värdet av ett frivilligt folkbildningsarbete ute i bygderna. Om det alltså skulle kunna bli ett sådant dubbelprogram som motionärerna talat om och som utredningen skulle sikta på att söka förverkliga, så skulle detta frivilliga studiearbete kunna få en god handräckning. Det är i alla fall tiden mellan klockan 7 och 10 eller kanske 11 på kvällen, som är den lämpligaste tiden för det frivilliga folkbildningsarbetet. Jag tänker närmast på arbetet inom studiecirklarna. Genom radion skulle alltså de många tusen studiecirklar som arbeta i landet få möjlighet att få studieledare som vore bättre rustade för sin uppgift. Det är nämligen en mycket stor fråga, som är förknippad med många svårigheter, att ute på landsbygden få lämpliga studieledare. Det är mycket lättare i storstäderna och i städer överhuvud taget att få kvalificerade studieledare, men när det gäller landsbygden är problemet svårare.

Det finns ett annat problem, som icke heller får gå förbi i dagens debatt, och det är skolradion. Skolradion har redan utfört ett mycket gott arbete, och jag tror, att en utökning av skolradioprogrammen skulle hälsas med allra största tillfredsställelse och ge oerhört mycket av värde. Denna verksamhet har omfattats med mycket stort intresse, inte minst när det gäller språkstudier. En radiolektion, där en sakkunnig och högt kvalificerad lärare framför sina synpunkter, måste naturligtvis vara av mycket stort värde. Jag tänker på de nystartade korrespondensskolorna i bygderna, en skolform som fått namnet Robertsforsskolan. Denna skolform skulle få en ännu större betydelse, om skolradioverksamheten utvecklades. Radioundervisningen måste vara ett bra komplement till denna undervisning, och jag tror att skolutredningen sysslar med denna fråga. Olika fortbildningskurser av teoretisk karaktär måste vid sidan av praktisk verksamhet vara värdefulla för vederbörande yrkesutövare i deras dagliga gärning.

Det har här talats mycket om dubbelprogrammen och deras värde för landsbygdens vidkommande, och jag måste säga, att den svenska landsbygdens möjligheter att genom dubbelprogrammen även komma till tals i svensk radio också är något att bemärka i detta sammanhang. Jag är övertygad att, om kvalificerade personer från landsbygden skulle komma till tals i radio med det svenska folket, så skulle även städernas invånare lyssna till dessa och klyftan mellan stad och land skulle på så sätt kunna något överbyggas. Vi ha talat om att radion borde vara svenska folkets gemensamma egendom; det är någonting som vi böra sträva efter.

Genom vad jag sagt har jag velat visa, att denna fråga är framför allt en typisk landsbygdsfråga. Det är därför, herr talman, som det förvånar mig storligen att bland reservanterna återfinna en hel del från landsbygden. Bland annat ser jag under reservationen fyra av bondeförbundets representanter i statsutskottet. Tidigare har man från detta håll talat om nödvändigheten av att giva landsbygdens ungdom samma möjligheter till studier, som städernas ungdom kan få. Men när det sedan yppas sådana tillfällen, som det här gör, tycks man backa.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Jag har med allra största intresse läst en del uttalanden, som gjorts just från bondeförbundsrepresentanter i denna kammare. Det finns en tidskrift, som N. K. I. utger och som heter »På fritid». I det senaste numret av denna tidskrift ha fyra representanter från bondeförbundet — tre från denna kammare och en från första kammaren — gjort uttalanden med anledning av en fråga, som gäller landsbygdsungdomens möjligheter till studier. Dessa uttalanden ha glatt mig mycket. Därför är jag i dag övertygad om, att de två representanter från denna kammare, som bondeförbundet har i statsutskottet, komma att bli ganska ensamma, då det gäller att taga ställning till denna fråga.

Åtminstone måste jag draga den slutsatsen, om jag gör vissa utdrag ur de uttalanden, som dessa herrar gjort. Så säger t. ex. herr Nilson i Spånstad: »Personligen vill jag uttrycka min tillfredsställelse med varje initiativ, som ger landsbygden ökade möjligheter att utjämna det handicap man hittills haft att dragas med, när det gäller den högre skolundervisningen.» Vidare säger herr Jonsson i Skedsbygd: »Förhållandet synes desto mera bedrövtligt, som man vet, att tidsutvecklingen fordrar kunskaper på alla områden.» Herr Andersson i Ovanmyra uttrycker sina synpunkter med följande ord: »Därför måste det så snart som tänkas kan skapas lika möjligheter för alla. Det är ett rimligt krav som landsbygdens folk med rätta håller styvt på.» Herr talman! Radion skapar på sitt område lika möjligheter. Herr Persson i Skabersjö säger: »Allt som kan göras för att dels ge jordbrukarungdomen det numera behövliga måttet av allmänbildning och dels göra dem bättre skickade att tillgodogöra sig yrkesundervisningen på lantmänna- och lantbruksskolorna, måste självfallet hälsas med största tillfredsställelse.» Jag bara kommenterar det med att dubbelprogrammen skulle ha en stor uppgift att fylla i detta fall.

Jag har tagit del av de anföranden, som höllos i en radiodiskussion, som ägde rum i måndags, där ämnet var betitlat »Ungdomens nya ansikte». Bland annat deltog en ombudsman för bondeförbundets ungdomsrörelse. I hans anförande efterlystes bland annat Radiotjänsts medverkan i landsbygdens studiearbete. Han efterlyste även en ofta återkommande halvtimme för att giva studieledare råd och anvisningar. Denna halvtimme kan näppeligen erhålla plats på det nu så hårt ansträngda programmet på annat sätt än genom att vi få dubbelprogrammet bragt till verklighet.

Jag skulle till sist, herr talman, vilja replikera herr Barnekow. Jag tycker ej, att det är riktigt att svartmåla radion på det sätt han gjort. Han säger bland annat, att han med nöd och näppe — hur orden nu föllo — kan avlyssna ut-sändningar, d. v. s. nyheter och sådant, och att en musikstund i radio knappast kan avnjutas på landsbygden. Jag undrar, om icke den apparaten i alla fall är bristfällig. Jag skulle tro, att herr Barnekows underlydande icke skulle känna sig tillfreds med att hava en sådan apparat som godsherren själv i detta fall. Man får icke utdöma radion och måla den så svart bara för att godsägaren själv har en apparat, som icke ens de underlydande skulle vara belättna med.

När det gäller herrar Jacobson i Vilhelmina och Andersson i Malmö skall jag säga, att båda herrarna ha så ypperligt talat för att denna utredning bör komma till stånd. Icke minst har herr Jacobson i Vilhelmina ådagalagt detta i sitt anförande. Allt vad dessa herrar talat om visar tydligt, att utredningen bör komma till stånd och bör också fortast möjligt kunna igångsättas.

Det är just, herr talman, som landsbygdsrepresentant som jag velat framföra dessa synpunkter. Jag skulle med största tillfredsställelse hälsa den dag, då denna utredning kunde bli förverkligad. Jag hoppas också livligt, att utskottets förslag därom skall bli kammarens beslut i dag. När det gäller att öka radions roll som kulturfaktor i vårt samhällsliv, ser jag i dubbelprogrammen den

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

enda verkliga möjligheten att åstadkomma den rättvisa åt landsbygden, som vi så ofta tala om.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Lindmark, Andersson* i Gisselås, *Hagård* och *Nolin*.

Herr von Seth: Herr talman! Herr Andersson i Malmö slutade sitt anförande med att säga, att han ställde sig på reservanternas linje därför att den svenska radion borde få arbeta i lugn och ro. För egen del, herr talman, tror jag, att herr Andersson kommit på fel linje, därför att ett faktum är, att vår svenska radio för närvarande ej kan arbeta i lugn och ro genom att den får kämpa med ekonomiska svårigheter. Jag tillåter mig påpeka vad f. d. radiochefen Dymling vid ett tillfälle sagt. Han sade: »Ibland har det varit bättre, ibland värre, men genomgående har den största sparsamhet måst iakttagas, en sparsamhet, som ej sällan varit till allvarligt förfång för hela radions utveckling. Det har tidvis gått så långt, att det blivit programledningens huvudsakliga uppgift att göra billiga program.»

Det har klagats på många håll i landet, att radions program varit billiga i mera än ett avseende. Det är ett önskemål, att Radiotjänst skall kunna göra programmen så gedigna och bra som möjligt. Men med den situation, som vi nu ha, att finansministern skall ha 6.7 miljoner kronor av de något mer än 16 miljoner kronor, som komma in i licensavgifter, finnes det icke möjlighet för den svenska rundradion att förbättra och utvidga sina program.

Nu är det ingalunda så, att det brummande, som herr Barnekow hörde i sin radio, beror på programmen. Det beror, som den föregående talaren sade, på att apparaten måste vara mycket bristfällig. Men vad jag för min del skulle vilja replikera herr Barnekow i, är hans uppfattning, att den svenska rundradion icke har en sådan betydelse, som den verkligen har för den svenska landsbygden. Det har förut av herr Holmdahl erinrats om, att licensinnehavarnas antal är 1,600,000. Om vi räkna med att varje licens, som representerar en apparat, åtminstone gör, att det blir tre personer, som lyssna till radion, kommer den svenska radions lyssnarantal upp väsentligt över 4 miljoner och närmar sig 5 miljoner. I vårt isolerade Sverige med de långa avstånden och en bebyggelse, som många gånger ligger mycket ensligt, har radion vid sidan av mycket annat en oerhört stor betydelse just för att bryta isoleringen på landsbygden. Ja, herr talman, jag skulle vilja gå så långt att jag sade, att när kaffetåren, som förut varit en stimulans för den svenska landsbygdsbefolkningen, nu försämrats genom surrogat och annat, har radion blivit en nödvändig stimulans för stora delar av vår befolkning. Jag tror ej, att jag överdriver, om jag påstår, att i de ensliga hemmen i vårt land har radion som stimulans en oerhört stor betydelse. Samtidigt har ju också radion sin givna betydelse i att bjuda rikhaltiga och goda program. Detta har icke minst den föregående talaren, herr Kyling, varit inne på, då han framhållit vad just landsbygdsbefolkningen kan hämta in därav, få ledning till studier o. s. v.

Jag kan slutligen, herr talman, icke underlåta att uttrycka min stora förvåning över att bland reservanterna återfinnas fyra bondeförbundare i statsutskottet. Man får verkligen hoppas, att herr Hansson i Rubbestad — som nu är framme hos talmannen och begär ordet — i denna fråga liksom i fråga om dyrortsgrupperingen också ändrar mening så småningom.

Jag ber, herr talman, att få uttrycka den förhoppningen, att utredningen kommer till stånd, och att Radiotjänst får mera medel till förfogande, så att den svenska radion kan bli sådan som svenska folket både fordrar och önskar, att den skall vara.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Fru **Rydh Munck af Rosenschöld**: Herr talman! Som medlem av radionämnden har jag ofta haft tillfälle att konfronteras med radions problem. Radionämnden är en kontakt mellan lyssnare och Radiotjänst. Vi skola uppfånga de stumma lyssnarnas mening och överföra den till den talande radion.

När radioprogrammen äro på tal framgår det ofta, hur oerhört stort behovet av dubbelprogram är för att man verkligen skall kunna tillfredsställa de olika intressen som finnas. Teoretiskt kan ju Radiotjänst lösa detta problem och bör också göra det så fort de av tiden betingade hindren avlägsnats. Det gäller, som vi hört av andra talare här, att Radiotjänst då har de ekonomiska möjligheterna och eventuellt behövliga direktiv från högre ort.

När reservanterna anse, att vi i nuvarande stund bara skola tänka på sparsamhetssynpunkterna, vill jag däremot understryka herr Holmdahls syn på de ekonomiska frågorna kring radion även nu i kristid. Jag kan ej låta bli att peka på den intervju, som i dagens nummer av Dagens Nyheter är införd, med den danska radions verkställande direktör. Han berättar, hur i Danmark även under nuvarande förhållanden alla licensavgifter gå till Radiotjänst, och hur man även kan befria 80,000 lyssnare, som icke ha möjlighet att skaffa sig licens på annat sätt, ifrån deras avgifter. Han talar om det strålande nybyggda radiohuset i Köpenhamn med alla högmoderna apparater, och hur man där längtar efter den dag, då man kan få dubbelprogram.

Den utredning, som nu äskas, behöver visst icke bli av mammutkaraktär. Det är självklart, att allt, som redan har utretts av Radiotjänst, skall kunna användas. Men å andra sidan behöver ytterligare en del ting betraktas ur olika synpunkter, och en liten, snabbt arbetande utredning skulle ha möjlighet att höra sakkunniga från olika intressegrupper.

Jag är rädd för att om kammaren nu skulle gå på reservanternas förslag, så komme detta att tolkas som en likgiltighet inför hela frågan, som vore mycket ödesdiger.

Här har herr Barnekows yttrande bemötts från flera håll. Jag kan icke låta bli att också för min del betona, att jag, rakt emot vad han sade, anser radion i allra högsta grad som en det svenska folkets gemensamma angelägenhet. När här har meddelats, att 1,600,000 radiolicenser äro lösta, så kunna vi jämföra den siffran med att alla de svenska hushållen — om man med ett hushåll menar ett sådant, där dagligen minst två personer gemensamt intaga en måltid — också enligt 1936 års befolkningsräkning till antalet äro precis 1,600,000. Det säger en hel del om radiofrekvensen.

Jag har från Norrlands ödebygder det allra starkaste intryck av vad radion betyder. Jag har haft tillfälle att dela ut radioapparater till sådana isolerade bygder och skulle kunna berätta sagor om vad radion betytt för dessa människor både som uppfostrare och som glädjespridare.

Jag vill understryka vad som sagts just om den uppfostrande betydelsen, och hur vi i vårt land sträva med problemet att skapa en skolundervisning, som ersätter viss påbyggnad på den obligatoriska skolan för våra glest bebyggda bygder. Vi äro alldeles säkert inne på en farbar väg, när vi med många pedagoger hoppas mycket i det avseendet av radion. Jag delar icke herr Jacobsons farhågor, när han som representant för övre Norrland är emot dubbelprogrammen, emedan de icke lösa det radioproblem, som är speciellt för hans bygder och gäller svårigheter vid avlyssnandet av programmen. Dessa norrländska problem kunna också och komma helt visst även att lösas av Radiotjänst. Vad dubbelprogrammen beträffar har jag från sakkunnigt håll hört, att man visserligen icke säkert kan räkna med att 100 procent av lyssnarna kunna höra dem, men om, som man menar, åtminstone 70 procent kunna ha nytta

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

av dem är det nog för att vi skola vara glada att få göra vad vi kunna till deras hjälp.

Herr talman! Jag ber för min del att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr **Stattin**: Herr talman! Det är redan så mycket sagt i denna fråga, att det kanske kan tyckas icke vara mycket mera att säga. Men när herr Jacobson gör sig till tolk för landsbygdsbefolkningen i Norrland och påstår, att dess syn på dubbelprogrammen skulle vara, att det skulle bli städerna, som finge största nyttan av dubbelprogrammen, måste jag reagera. Jag tror mig känna till de norrländska förhållandena, framför allt landsbygdens, och vågar uttala, att min erfarenhet går i motsatt riktning mot vad herr Jacobson vill göra gällande. Jag tror icke, att man på allvar kan anse, att herr Jacobsons yttrande är gällande för landsbygdens befolkning. Tvärtom är det så, att just för att tillfredsställa landsbygdens önskemål är det synnerligen nödvändigt med dubbelprogram. Jag skall därför söka i korthet antyda de synpunkter jag har på denna fråga.

Jag skulle vilja uppdelade radiolyssnarna i landet i tvenne stora grupper. Visserligen finnes det många, många undantag, men det inverkar icke i stort sett på denna indelning. Den ena gruppen är den mera intellektuellt arbetande befolkningen, den andra gruppen är den mera kroppsarbetande befolkningen inom hela vårt land. Jag tror, att dessa två grupper ha olika intressen, när det gäller att utforma och avlyssna ett radioprogram. Den intellektuellt arbetande befolkningen har, när den kommer från sitt arbete, ett särskilt behov av att avlyssna god musik och annan underhållning för att i någon mån lugna sina kanske överansträngda nerver efter ett måhända ensidigt tankearbete under dagens lopp. Den andra gruppen, som jag tillåter mig kalla den mera kroppsarbetande gruppen, har ju icke alls på samma sätt och i samma utsträckning som den förra gruppen under dagens lopp utfört tankearbete, som kan inverka störande på nerver och annat själsligt hos individerna. Däremot tror jag mig våga påstå, att det framför allt inom denna grupp finnes ett oerhört stort studieintresse. Detta studieintresse kan till icke liten del tillgodoses just genom den svenska radion, om den får möjlighet att utforma sina program på ett sådant sätt, som man skulle kunna önska.

Studieintresset hos den kroppsarbetande befolkningen — det må vara jordbrukare, industriarbetare, fabriksarbetare eller skogsarbetare — är större än vad vi någonsin antaga. Jag tror mig våga säga, att det är mycket större än vad stadsbefolkningen i allmänhet har klart för sig. Jag vågar säga detta därför att jag själv har en ganska stor familj med många barn. Jag har sett icke enbart på dem, utan jag har också varit i tillfälle att iakttaga, hur de ställt sig när de träffat sina kamrater och vänner, och jag har hört deras resonemang. Jag har även hört sådant från utomstående kretsar, som icke varit i beröring med detta fåtal. Jag har alltid funnit, att det är en mycket stor insats, som ungdomen av i dag på landsbygden är intresserad av men har synnerligen svårt att få göra, emedan den nu icke har de möjligheter till studier och förkovran, som skulle kunna givas den.

Nu är det ju så, att alla dessa människor ha endast ett fåtal timmar på dagen till förfogande. Jag skulle vilja inskränka denna tid till mellan klockan sju och nio, eventuellt klockan tio på aftonen. Hur skall då radion med de möjligheter och de resurser, som den för närvarande förfogar över, kunna åstadkomma ett program, som kan tillgodose såväl dessas önskemål som många andras önskemål? Enligt mitt sätt att se på saken är det ju fullkomligt otänk-

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

bart. Det måste bli ett dubbelprogram, och detta dubbelprogram måste så utformas, att de olika intressena, och icke minst studieintresset, kunna bli tillgodosedda.

Jag vill med dessa ord påstå, att herr Jacobson i Vilhelmina på ett fullständigt felaktigt sätt tolkat landsbygdsbefolkningens intresse och önskemål beträffande radioverksamheten.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen *Magnusson* instämde häruti.

Herr *Svensson* i Grönvik: Herr talman! Det har redan talats mycket i detta ärende. Utskottet föreslår, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om en utredning. Jag har under min tid som riksdagsman funnit, att man i allmänhet, då fråga uppstått om att begära utredning, sedan vederbörande myndigheter hörts, följt deras förslag. I detta fall har statsutskottets majoritet gått en annan väg. Telegrafstyrelsen har ansett en utredning vara alldeles överflödigt. Man har t. o. m. gått så långt, att man ifrågasatt, huruvida icke en utredning skulle kunna verka hindrande på redan pågående undersökningar angående radioverksamhetens lämpliga bedrivande.

Herr *Holmdahl*, den förste talaren i denna debatt, uppmanade själv kammarens ledamöter att studera de yttranden, som bifogats utskottets utlåtande. Jag har efter måttet av min förmåga försökt att studera dessa yttranden. De äro mycket intressanta icke minst ifrån ekonomisk synpunkt. Telegrafstyrelsen erinrar om de önskemål, som framkommit från olika håll. Den bästa vägen för distribution av dubbelprogram synes vara att använda det s. k. trådradiosystemet. För att utröna kostnaderna har styrelsen föranstaltat om en undersökning på Gotland. Av undersökningen har, om jag fattat saken rätt, framgått, att anläggningskostnaden kan beräknas till 100 kronor per lyssnare och underhållskostnaden till 8 kronor per lyssnare.

Under denna debatt har man lagt en väldig vikt vid att detta framför allt är en landsbygdsfråga. Jag skall i detta sammanhang framföra mitt tack för den reklam, herr *Kyling* i sitt anförande tillät sig göra för bondeförbundet. Det är naturligtvis tacknämligt, att herrarna uppmärksammat icke bara vad vi göra utan även vad vi säga. Vi reservanter få dock försöka att själva taga ansvaret för våra handlingar, och jag ber därför att i all vördsamhet få fästa herr *Kyling*s uppmärksamhet på att han icke i fortsättningen behöver ha så stora bekymmer för oss och särskilt icke, när det gäller den fråga vi nu diskutera. En av bondeförbundets programpunkter avser sparsamhet med statens medel. Även i högertidningarna skriver man ibland om behovet av en sådan sparsamhet. Det vore kanske lämpligt att tänka litet mera på sparsamhets-synpunkterna och göra sig litet mindre bekymmer för andras del. Beträffande radions betydelse för landsbygdens folk skulle jag först och främst vilja framhålla, att åtminstone jordbrukare sannerligen icke ha tid att sitta vid radion tio à tolv timmar om dagen. De hinna icke med mera än att försöka avlyssna det för dem väsentligaste och äro därvid huvudsakligen hänvisade till sina korta måltidsraster. Jag tvivlar därför på att en utvidgning av radioverksamheten skulle bliva till särskild nytta för landsbygden. Det stora flertalet lyssnare äro mest intresserade av att få höra radio så billigt som möjligt och av att kunna erhålla dugliga radioapparater till överkomliga priser, men, mina herrar och damer, om vi nu skulle gå in för ett arrangemang med dubbelprogram och därvid använda det s. k. trådradiosystemet, så skulle anläggningskostnaden, såsom framgår av telegrafstyrelsens beräkning, utgöra icke mindre än 165 miljoner kronor. Denna kostnad kan givetvis icke täckas av nuvarande

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

licensavgifter. Antingen finge man högst avsevärt höja licensavgifterna eller också anlita statsbidrag. I nuvarande situation ha vi anledning att tänka oss litet för, innan vi begära en sådan utredning som den här föreslagna, och staten torde icke vara villig att avstå ifrån de över 6 miljoner kronor, som staten får in på radiolicenserna.

Det har gjorts gällande, att licensavgifterna i sin helhet borde reserveras för radioverksamheten. I en tid, då statsmakterna tvingas att söka tillvarataga varje möjlighet att skaffa staten ökade inkomster, gäller det att hålla på varje krona. Jag instämmer med herr Barnekow i att när det är fråga om kulturella ändamål så vill man icke beakta de ekonomiska synpunkterna. Det vore väl ändå, tycker jag, klokt att icke helt bortse ifrån ekonomiska synpunkter. Jag tror icke, att man på allvar kan göra gällande, att det här är fråga om ett krav från den svenska landsbygden. Det är ett krav ifrån »de akademiska», som anse, att vi blivit efter andra stater i ena eller andra avseendet, och att vi måste försöka rycka fram i första ledet. Något annat är det icke tal om. Märkligt är ju också, att det icke är fråga om en vanlig utredning utan om en snabb utredning. Jag tror icke saken är av mera brådskande natur, än att vi kunna invänta en ur många synpunkter mera lämplig tidpunkt än den närvarande för att sätta i gång med en utredning av sådan art som den här ifrågasvarande. Det ligger något nervöst i att icke lita på Kungl. Maj:t utan särskilt begära, att utredningen skall ske snabbt. Det vore skäl i att vi toge oss en funderare på saken. Såvitt jag kan förstå, kan ingen tvekan råda om att tidpunkten för en utredning ur ekonomisk synpunkt är ytterst olämplig. De som önska och hoppas på bättre förhållanden på detta område borde vara intresserade av att invänta en lämpligare tidpunkt för en utredning och tillsvidare låta radioverksamheten utveckla sig i lugn och ro på det sätt, som hittills skett. Jag är icke säker på, att de, som i dag ivrigast tala för att en utredning skall komma till stånd så snabbt som möjligt, verkligen gagna det ändamål, som ligger dem om hjärtat.

Det är med en viss tveksamhet jag har anslutit mig till reservationen. Vid voteringen i statsutskottet blev jag alldeles överraskad över att det under nuvarande ekonomiska förhållanden kunde bli majoritet för ett till sina konsekvenser så vittgående utredningsförslag som detta. Jag är alldeles övertygad om, att jag icke är ensam om den åsikten, att man i någon mån bör tänka på de ekonomiska konsekvenserna.

Herr talman! Det har talats så mycket i denna fråga, att det knappast torde vara något att tillägga. Om man ser saken ur ekonomiska synpunkter, tror jag icke det kan vara någon tvekan om, på vilken sida man bör ställa sig. Jag hoppas, att kammaren resonerar på ett ekonomiskt klokt sätt, och att man behåller huvudet kallt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Gustafson* i Vimmerby, *Westman*, *Pettersson* i Norregård, *Andersson* i Vigelsbo, *Werner* och *Gustafsson* i Lekåsa.

Herr **Kyling** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag fick ju av herr Svensson i Grönvik ett varmt erkännande för den reklam jag gjort för bondeförbundet. Ingen är tacksammare än jag för att jag för en gångs skull fått tillfälle att göra sådan reklam. Det är icke vardagsmat för mig. I sitt tack till mig uttalade herr Svensson sin sympati för de herrars uttalanden, som jag åberopat. Jag måste då säga, att det knappast kan vara någon reklam för bondeförbundet, om det säges en sak i tidningspressen och en annan i utskott och riksdag.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Herr **Svensson** i Grönvik erhöll jämväl på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Herr Kyling behövde icke särskilt understryka, att hans yttrande inte avsåg att vara en *välvillig* reklam för bondeförbundet. Detta fattade jag redan i hans första yttrande.

Härpå anförde:

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Även med risk att i likhet med den näst föregående talaren utsätta mig för herr Svenssons i Grönvik tacksamhet för att göra reklam för bondeförbundet, kan jag icke underlåta att något litet skärskåda den av bondeförbundet i denna angelägenhet intagna ståndpunkten.

Denna partigrupp brukar ju åtminstone vid mera solenna tillfällen framträda med monopolspråk på att tala å landsbygdens vägnar. »Landsbygdspartiet Bondeförbundet», heter det ju ibland. Jag tycker icke, att bondeförbundets ståndpunktstagande i denna fråga ligger i linje med dess ståndpunktstagande i andra liknande frågor av speciellt intresse för landsbygden. Det som mest överraskat mig är, att bondeförbundet nu synes hava alldeles övergivit den linje, som bondeförbundet med mycken omsikt och möda drivit här i kammaren under denna och närmast föregående riksdag. Man skulle kanske kunna kalla bondeförbundets politik i detta hänseende en smula ensidig, om man icke vill använda ett annat uttryck, men det har varit en politik, som naturligtvis kunnat uppvisa åtskilliga tänkvärda uppslag.

Det kan icke vara alldeles ur vägen att vid detta tillfälle något uppfriska kammarledamöternas minne beträffande vad som åtgjorts från bondeförbundets sida — jag kan begränsa mig till denna riksdag — för att, som det brukar heta, »bryta isoleringen på landsbygden» och »riva ned murarna mellan stad och land». Jag skall be att få göra ett par påpekanden.

Jag vill erinra om den motion, som herr **Jonsson** i Skedsbygd väckte i början av denna riksdag, en motion, där han framförde en hel del klagomål rörande fördelningen av lotterimedlen här i landet. Han förmenade, att med dessa lotterimedel huvudsakligen främjades städernas, och i synnerhet de större städernas, kulturella intressen. Jag har hans motion här framför mig, och jag får säga, att vad som i densamma påpekats det är sådant, som man måste skänka uppmärksamhet. Motionären talar om att landsbygdens ungdom i många hänseenden har blivit tillbakasatt. Den har icke haft möjlighet att skaffa sig den bildning och den förströelse, som varit möjlig för städernas ungdom med dess rika tillfällen till såväl studier som nöjen. Denna ungdom har känt sig efterbliven, och det är först de senaste årens ungdomsverksamhet, som i någon mån lyckats ändra på detta förhållande. Kunskapstörsten är, säger motionären, stor och han nämner åtskilliga exempel på detta förhållande. Vid motionens behandling i kammaren utvecklade motionären ytterligare i ett värdefullt anförande sin syn på saken och visade sig synnerligen intresserad för att ökade möjligheter skulle skapas för landsbygdens ungdom till utbildning och kulturell verksamhet etc. Han fick därvid ett varmt understöd av sin meningsfrände herr **Nilson** i Spånstad, som ytterligare underströk motionärens synpunkter.

I ett annat kanske betydligt viktigare sammanhang har från bondeförbundets sida starkt krävts en utjämning av motsättningen mellan stad och land. Jag syftar på ett spörsmål, som man diskuterat åtskilligt de senare åren nämligen frågan om dyrortsgrupperingen. Jag behöver icke här erinra kammarens ledamöter om alla de argument, som exempelvis herr **Hansson** i Rubbestad här har framfört. (Han håller just på att anteckna några nya, såvitt jag kan se.) Man har från denna krets påpekat, hur dyrbart och hur svårt det är för lands-

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

bygdens ungdom att vinna nödig utbildning och ur denna synpunkt agiterat för en utjämning av dyrortsgrupperingen.

Jag kan också erinra om de motioner, som i fråga om studiemöjligheterna på landsbygden i år väckts av anhängare av samma meningsriktning, och som just behandlats av statsutskottet. Utskottet har stannat för ett påpekande av att den stora skolutredningen bör skänka denna sak nödig uppmärksamhet. Jag föreställer mig, att när frågan kommer upp i kammaren, så kommer man att från bondeförbundets sida mycket starkt framhålla angelägenheten av att dessa landsbygdens krav vinna rimligt beaktande.

Jag skulle kunna fortsätta denna uppräknig ganska länge. Jag tror, att bondeförbundet kommer att ha viss glädje av att så konsekvent ha drivit denna visserligen något ensidiga linje, när förbundets representanter komma ut till sina kommittéer på landsbygden. Därför är det ju, som sagt, litet konstigt, om man ser saken ur bondeförbundets egen egoistiska synpunkt, att här konstatera ett avsteg från denna så energiskt hävdade omvårdnad om landsbygdens speciella intressen. Hade man varit konsekvent, borde man väl i detta fall icke gått på reservationen utan på utskottsmajoritetens linje.

Men även *andra kammaren*, tycker jag, borde, om den vill visa sig konsekvent och knyta an till tidigare ståndpunkter i dessa spörsmål, nu biträda utskottsmajoritetens hemställan. Här har talats om nödvändigheten av att såvitt möjligt radioapparaterna göras billigare, detta naturligtvis därför att så många som möjligt skola komma i åtnjutande av de kulturella och andra förmåner, som radioverksamheten medför. Jag för min del förstår mycket väl detta och skulle ingenting högre önska, än att så skedde, men jag vill fästa uppmärksamheten på att fördyringen av radioapparaterna i många fall icke beror på själva apparaten utan på det mer eller mindre lyxbetonade omhöljet. Jag har tyvärr icke tillfälle att lämna några sifferuppgifter, men så mycket känner jag till saken, att jag vågar säga, att en icke oväsentlig del av kostnaderna för en radioapparat belöpa sig på den elegant utstyrda låda av mahogny eller annat jämförbart material, i vilken själva apparaten ofta är inbyggd. Nöjer man sig med en något mindre konstnärlig utstyrelse, kan man få utmärkta apparater för lägre pris.

Jag vill erinra kammaren om dess ståndpunktstagande i en radiofråga för något år sedan. Kungl. Maj:t hade framlagt en proposition rörande höjning av omsättningsskatten, i det att man ämnade införa en särskild s. k. lyxskatt, och det var meningen, att även radioapparaterna skulle bli föremål för sådan beskattning. Radioapparaterna utgjorde i själva verket den mest betydande posten i hela skattekomplexet — om jag inte missminner mig beräknades införandet av lyxskatt beträffande dem ge inte mindre än 6 miljoner. Men vad inträffade? Jo, inte minst *andra kammaren* gick med utomordentlig energi emot en skattehöjning för radioapparaternas del och detta uteslutande ur den synpunkten att det här gällde ett utpräglat folkligt intresse, framför allt ett landsbygdsintresse. Det var inte rätt, sade man här i *andra kammaren* — det är mycket intressant att studera protokollet från detta tillfälle — att på detta sätt göra det dyrare för landsbygdens folk att komma i åtnjutande av de förmåner, som radioverksamheten medför. Jag får också för egen del säga, att denna argumentering var ganska stark, och den biträdde ju av kammaren, som justerade den kungl. propositionen på denna mycket väsentliga punkt. Jag tycker då, att det vore något inkonsekvent, om kammaren i dag intog en annan ståndpunkt i fråga om betydelsen av radioverksamheten än vad man gjorde, när man för något år sedan betonade vikten av att denna verksamhet borde kunna komma alla till del.

Här har av bl. a. herr Svensson i Grönvik ganska starkt tryckts på de stats-

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

finansiella sidorna av denna fråga. Jag vill gärna medge, att det statsfinansiella läget är ytterligt pressat och att det gäller att gå fram med stor försiktighet, när det är fråga om utgiftsökningar. Men det förslag, som vi här behandla, berör dock inte i första hand den budget, som vi någon gång mot slutet av denna riksdagssession skola säkerställa. Det är här endast fråga om en utredning, och även om man hoppas att den inte skall dra för långt ut på tiden, så dröjer det dock, innan resultatet därav kan omsättas i praktiken. Det föreliggande förslaget berör således överhuvud taget inte den aktuella situationen.

Men eftersom jag är inne på den statsfinansiella sidan av saken, vill jag gärna för kammarens ledamöter påpeka ett förhållande, som egendomligt nog inte alls berörts under den hittills förda debatten.

Det talas här om de skatteinkomster, som radion ger, och det lämnas verkligt imponerande siffror beträffande omfattningen därav. Man får veta, att under tioårsperioden 1932—1942 överlämnades 41 milj. kronor till staten. Men ha kammarens ledamöter observerat, att detta sker alldeles vid sidan om riksdagen, och att det här är fråga om en beskattning i administrativ form? För egen del tycker jag, att detta är en ganska viktig sida av saken. Det är väl ingenting att göra däråt just nu, men jag undrar, om inte riksdagen har all anledning att för framtiden fästa större uppmärksamhet vid detta förhållande. Det är dock rätt anmärkningsvärt, att man utan något som helst riksdagsbeslut skall kunna i administrativ ordning taga ut det ena tiotalet miljoner i skatt efter det andra av svenska folket. Det talas ju i grundlagarna om det svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta, men i detta fall har denna rätt åsidosatts, och riksdagen har inte protesterat däremot. Jag har emellertid för min ringa del ansett lämpligt att här fästa uppmärksamheten på saken.

Det har här under debattens tidigare skede talats om den föreslagna utredningen såsom en beredskapsåtgärd, och jag vill livligt understryka detta. Jag tror, att det här är fråga om en beredskapsåtgärd, som är väl så viktig som många andra, om vilka vi här tidigare varit eniga. Vi äro väl dock alla på det klara med att vårt land kommer att få kämpa med åtskilliga svårigheter den dag, då det gäller att åter försöka lappa ihop den trasiga världen omkring oss. Vi komma att få det svårt i ekonomiskt avseende, och det kommer att bli besvärligt för oss att kunna upprätthålla den standard, som vi nu med mycken möda skaffat oss. Men vi komma också att få det mycket svårt i kulturellt avseende. Vi böra därför på alla områden göra oss beredda att möta det bekymmersamma läge, som helt säkert väntar oss.

Man talar ibland vid mer högtidliga tillfällen om »vår andes stämma i världen». Vi måste nog medge, om vi vilja vara uppriktiga, att denna stämma tyvärr inte är så stark som den borde vara. Vi här i Sverige försöka ju att i denna förvirrade tid göra oss till tolk för förnuft och moderation och dylikt, men tyvärr ha vi mycket svårt att göra oss hörda, i varje fall i etern. Jag tycker dock, herr talman, att vi borde se till att vår stämma inte blir svagare än vad vi skulle mäktat hålla den.

Under den tidigare debatten här har även talats om förhållandena i våra grannländer, exempelvis Danmark. Det är ju rätt anmärkningsvärt, att ett land, som lever under sådana förhållanden som Danmark för närvarande gör, kan hålla sin radioverksamhet på ett sådant plan, som fallet är. Vi nere i Skåne ha särskild anledning att uppmärksamma detta, ty vi koppla gärna in den danska radion, bl. a. därför att den har mycket större antal sändningstimmar än den svenska. Jag måste säga, att man blir mycket imponerad av de danska radioprogrammen, när man konfronteras med dem, och jag frågar mig, om vi här i Sverige, som dock leva under helt andra förhållan-

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

den än man gör i Danmark, ha anledning att visa mindre förståelse för den enorma betydelsen av radioverksamheten.

Med vad jag här anfört tillåter jag mig, herr talman, att hemställa om bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Jag hade trott, att man skulle diskutera den här föreliggande frågan objektivt, men de flesta av de yttranden, som hållits från högerhåll, ha varit sådana, att jag börjar misstänka, att man i viss mån vill blanda partipolitik i denna fråga. Jag stärktes i den uppfattningen, när jag märkte, att generaldirektör Holmdahl uppträdde såsom förste talare i debatten, fastän hans motion tillstyrkts. Det är ju sällsynt, att en ledamot, som fått sin sak igenom i utskottet, uppträder såsom förste talare i debatten. Det brukar i stället reservanterna göra, alltså de som ha en annan mening än den som företrädes av utskottet.

Jag är liksom herr Svensson i Grönvik glad över de välvilliga ord, som ha sagts både av herr Hagberg i Malmö och herr Kyling beträffande vissa uppslag som framförts från bondeförbundshåll. Det var särskilt glädjande att höra, att herr Hagberg i Malmö tyckte, att det var en mycket behjärtansvärd motion, som framfördes av herr Jonsson i Skedsbygd angående lotterimedlen. Herr Hagberg tyckte också, att det var ett bra anförande, som herr Jonsson höll, då denna motion behandlades här i kammaren. Jag bara satt och gjorde en stilla undran, varför inte herr Hagberg i Malmö steg upp och instämde i detta yttrande, ifall det som nu framkom i hans anförande var hans hjärtemening, nämligen att vad herr Jonsson sade var så bra. Det brukar man ju göra i sådana fall, och jag tycker att herr Hagberg också borde ha begärt rösträkning, när det inte blev någon sådan — herr Jonsson i Skedsbygd begärde bara votering.

Jag undrar således, om herr Hagbergs inställning till denna sak är så varm- hjärtad som det tycktes framgå av hans anförande.

På samma sätt tror jag att det förhåller sig beträffande herr Kylings reflexioner om bondeförbundet. Det är kanske i stället så, att man börjar finna bondeförbundet ur konkurrenssynpunkt vara litet besvärligt ute på landsbygden och därför vill försöka inbilla landsbygdens folk, att bondeförbundet i denna fråga som nu diskuteras intar en ställning, som inte gynnar landsbygdens intressen. Vi böra emellertid göra klart för oss vad det här egentligen är fråga om. Herr Kyling och flera andra vilja göra gällande, att det väsentligen är fråga om att ge landsbygdens ungdom bättre möjligheter till undervisning, men jag måste säga, att jag kan inte inse, att detta skulle vara syftet med den föreslagna utredningen. Jag erkänner villigt, att radion ur undervisningssynpunkt har synnerligen stor betydelse för landsbygdens ungdom, men då herr Kyling vill göra gällande, att det med det antal utsändningstimmar, som nu står till förfogande, inte går att ordna så, att undervisningsverksamheten får större utrymme, så kan jag inte dela hans uppfattning. Jag tror, att det mycket väl går att inom den nuvarande utsändningens ram få mer tid för undervisningsändamål än vad som nu är fallet. Man skulle utan olägenhet för landsbygdens vidkommande kunna slopa en stor del av den jazzmusik och dansmusik överhuvud taget, som nu tar så stort utrymme på programmen. Jag har också den uppfattningen, att man mycket väl skulle kunna slopa utsändningar från vissa teaterscener, som i radio te sig synnerligen oformliga. Även om pjäserna i sig själva kunna vara aldrig så bra, äro de alldeles onjutbara, när de framföras i radio. Jag tror, att landsbygdens folk utan vidare vill avstå från dessa utsändningar för att i stället få program- punkter, som kunna vara till nytta, när det gäller ungdomens bildning.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Av herr Holmdahls anförande framgick ju också, att det var fråga om vilka belopp, som skulle ställas till Radiotjänsts förfogande, som var det väsentliga med hela motionen. Det ligger faktiskt så till, att man inte tänker så mycket på att ändra programmen för att utnyttja tiden på bästa möjliga sätt, utan vad man framför allt vill är att göra medelstillgången större för Radiotjänst. Och det är då att särskilt lägga märke till, hurusom motionärerna i sin motion påpeka, att författare, artister och andra, som uppträda i radio, ha klagat över att de få så dåligt betalt för dessa sina prestationer. Men det är ju bara i stil med högerns strävanden i allmänhet, att man gärna vill vara med om att skapa höga inkomster för sådana där som uppträda, medan man på bondeförbundshåll å andra sidan inte alltid är villig att medverka till några oskäligt höga löner. Jag har hört av personer, som talat i radio, att det är en ganska bra ersättning, som man erhåller. Och om vi se på det anslag, som Radiotjänst erhåller, finna vi, att det belöper sig till 4,030,000 kronor per år eller ungefär 11,000 kronor per dag. Är det då utsändning tio timmar om dagen — enligt de upplysningar, som herr Holmdahl lämnade, är ju antalet utsändningstimmar 3,500 per år, vilket gör bortåt tio timmar per dag — så har Radiotjänst något över 1,000 kronor per timme till förfogande. Jag tycker inte, att detta är så dåligt för den sak det här gäller, och jag anser mig inte kunna vara med om en utredning i syfte att tillföra Radiotjänst betydligt större anslag än vad man nu har.

Herr Holmdahl påpekade, att riksdagen år 1935 uttalat, att de licensavgifter, som betalas, endast skola användas för att bestrida Radiotjänsts omkostnader, och att staten alltså inte bör ta någonting därav. Ja, men på den tiden, då detta uttalande gjordes, var antalet licensinnehavare ganska litet, under det att radioverksamheten drog rätt stora kostnader. Radiolyssnarnas antal har emellertid ökat så mångdubbelt sedan den tiden, och det finns nu inte mindre än 1,600,000 licensinnehavare. Men att säga att Radiotjänsts anslag skall ökas i proportion till antalet licensinnehavare, tycker jag inte är riktigt. Radiotjänsts arbetsinsats behöver nog inte bli så mycket större, om det finns ett mycket stort antal lyssnare än om antalet lyssnare är litet, utan den är nog ungefär densamma nu som tidigare.

Det är dessa skäl som göra, att vi reservanter icke ha velat vara med om förslaget om en utredning, ty det skulle då endast bli fråga om att ställa ännu mer medel till Radiotjänsts förfogande. När det gäller den dubblering av programmen, varom önskemål uttalas i motionen, så har ju Radiotjänst redan företagit en utredning och säger i sitt uttalande, att man när som helst kan framlägga ett detaljerat statförslag för en sådan dubblering. Och vad inrättandet av trådradio beträffar, har telegrafverket påvisat, att detta skulle föra med sig oerhört stora kostnader. Såsom herr Svensson i Grönvik redan nämnt, framgår av telegrafstyrelsens utlåtande, att med utgångspunkt från de kostnader, som anläggningen på Gotland dragit, måste man räkna med en anläggningskostnad för hela landet på 165 milj. kronor. Jag undrar, om det i denna tid, då staten är så hårt pressad i ekonomiskt avseende, finns någon som skulle vilja vara med om en sådan utgiftsökning.

Herr talman! Med anförande av dessa få synpunkter ber jag att få yrka bifall till reservationen, då jag finner det vara oriktigt, att man i tider som dessa skall kasta bort pengar på en sådan utredning som i motionerna påfordrats.

Herr **Hagberg** i Malmö erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr Hansson i Rubbestad förebrådde mig för att jag inte begärde rösträkning vid behandlingen av herr Jonssons i Skedsbygds motion om lotterimedlen.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Det är väl ändå att ställa väl stora anspråk på en kammarledamot. Om stämningen i kammaren till förmån för motionen ansågs vara så stark, att man med utsikt till framgång kunde ha begärt rösträkning, så borde väl motionären själv ha gjort det och inte någon annan ledamot av kammaren.

Jag måste också säga, att herr Hanssons i Rubbestad anförande i övrigt gjorde mig ganska betänksam. Jag tyckte, att man där hörde tonfall, när det gäller svenskt kulturliv, som man annars inte så ofta hör här i riksdagens andra kammare. Jag fäste mig särskilt vid det sätt, varpå herr Hansson omnämnde de höga lönerna åt »sådana där som uppträda», såsom han uttryckte saken. »Sådana där som uppträda» i svensk radio representera dock, såvitt jag förstår, den svenska kulturens blomma. Det är vad vi kunna visa här i landet av kulturellt högtstående gestalter, och jag tycker inte, att de ha gjort sig förtjänta av den karakteristik, som herr Hansson i Rubbestad gav uttryck åt, liksom den svenska radion överhuvud taget inte gjort sig förtjänt av den karakteristik, som kom den till del. Man måste nog säga, att i förhållande till de mycket begränsade medel, som ställas till den svenska rundradions förfo-gande, så har den under de år, som den varit till, utfört en kulturgärning av mycket stora mått.

Herr Hansson i Rubbestad, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort gemäle, anförde: Jag sade inte ett ord till karakteristik av »den svenska kulturens blomma» som uppträder i radio. Jag sade bara, att enligt mening och enligt de upplysningar jag har fått betalas dessa personer rätt så bra.

Härefter yttrade:

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! Den diskussion som förts här har i många avseenden varit av teknisk karaktär. Man har befattat sig med frågan, huruvida det skulle vara nödvändigt att genomföra de utvidgningar av radioverksamhetens resurser, som ifrågasatts i motionen, varjämte man naturligtvis diskuterat ämnet från ekonomiska synpunkter. Det har också av herr Jacobson i Vilhelmina framförts synpunkter, som jag med den kännedom jag har om de norrländska förhållandena gärna vill understryka.

När jag inte ingår på ett resonemang om de tekniska och ekonomiska spörsmålen i detta sammanhang, behöver jag inte ange en närmare motivering därför. Jag skulle bara i anledning av de synpunkter som framfördes av herr Jacobson vilja säga, att man kan ju inte ställa sig på den ståndpunkten, att man — därför att utvecklingen av radion i vissa områden av landet på grund av alldeles särskilda förhållanden, bl. a. ekonomiska, mycket svårlösta frågor, för närvarande ter sig omöjlig — vänder sig mot en sådan utveckling på de ställen, där detta är möjligt. Det vore ju detsamma som att säga, att vi kunna inte godkänna, att man inrättar flera trådbusslinjer, så länge vi inte lyckats få järnvägar till alla byar i vårt land. Herr Jacobsons ståndpunkt, föreföll det mig, måste leda till ett bifall till motionen. Ty man kan inte ställa frågan om tillfredsställandet av obygdernas intressen i avseende på radiobetjäningen i motsats till frågan om en utveckling av den svenska radioutsändningen. Enligt min mening är motionens syfte mycket behjärtansvärt, och jag ser inte någonting som hindrar, att den ifrågasatta utredningen skulle ta upp just de problem, som herr Jacobson var inne på.

I fråga om ekonomin vill jag säga, att det för mig var en mycket angenäm överraskning när jag fann, hur högermotionärerna här vände sig mot den form för indirekt beskattning som tillämpas, i det att staten tillägnar sig en så stor del av inkomsterna på radiolicenserna. Nu har emellertid en av motionärerna

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

i någon mån grumlat min glädje över denna omvändelse från högerns sida, i det han var mycket angelägen om att understryka, att det är klart, att staten skall kunna tillgodogöra sig en del av dessa licensavgifter. Det är för mig lika klart, att staten *inte* bör tillägna sig dem. Man har gjort jämförelser med höjningen av posttaxorna, som man genomfört med hänsyn till statens inkomstbehov. Jag har aldrig varit anhängare av detta, men måste säga att det dock är någon skillnad mellan den formen av beskattning och den form som består i en beskattning av radiolicenserna. De fattigaste behöva ju som regel inte utnyttja postverket på samma sätt som de större inkomstagarna, och framför allt drabbar höjningen av postavgifterna också de stora företagarna. Men i det här fallet är det alldeles påtagligt, att det konstanta beloppet 10 kronor utgår likaväl för miljonären som för folkpensionären. Det är ur dessa synpunkter orimligt, att man skall utnyttja denna inkomstkälla för att staten skall kunna klara sina inkomster. Från mina principiella utgångspunkter kan jag således överhuvud taget icke acceptera, att licensavgifterna skola användas för att tillföra staten 6—7 miljoner kronor om året, såsom för närvarande är fallet.

Vad jag emellertid framför allt skulle vilja beröra gäller andan i de utsändningar, som den svenska radion presterar, och jag tänker här särskilt på T.T:s utsändningar. Riksdagen har formellt inte något med T.T. att göra, det är en fristående institution. Men i den mån som T.T. utnyttjar den svenska radion anser jag det självklart, att statsmakterna skola ha ett visst intresse för hur detta sker. Det var visst herr Vougt som yttrade, att radion måste man också betrakta som ett medel i folkberedskapens tjänst; han nämnde särskilt ordet fredsberedskapen såsom den aktuella uppgift som han ville peka på för den svenska radioledningen. Men hur har det varit? På vilket sätt har den svenska radion stått i folkberedskapens tjänst i detta ords verkliga mening, om jag nu håller mig till det begränsade avsnitt av verksamheten, som skötts genom T.T:s nyhetsförmedling, vilken som bekant är en mycket viktig sak.

Vår numera avlidne store författare Hjalmar Söderberg karakteriserade för en tid sedan den propaganda som bedrevs från Berlin såsom »den skällande hundrösten i Berlinradion». Vad han därmed ville uttrycka var naturligtvis inte framför allt en värdesättning av den stämman, som talade där, utan av innehåll i den propaganda, som drevs från Berlin. Det är ju ingen hemlighet, att den svenska radion genom T.T. i mycket stor utsträckning stod till förfogande för den propaganda, som bedrevs från Berlin och som före kriget hade till uppgift att preparera opinionen för de erövringskrav, som den tyska regeringen då företrädde. När exempelvis den tyske regeringschefen talade i Tyskland, var man alltid från T.T:s sida mycket angelägen om att sörja för att åtminstone tre gånger å rad den propaganda, som då bedrevs ifrån Berlin, skulle återges så ordagrant som möjligt i T.T:s radionyheter. Man nöjde sig inte ens med det utan var t. o. m. angelägen om att låta vederbörande röst på sitt eget språk komma till tals i den svenska radion.

Denna propaganda var inte nyttig ur folkberedskapssynpunkt. All denna propaganda som drevs från T.T. i radio efter den 22 juni 1941 föranledde ju en av våra mest kända författare att i en särskild hänvändelse till statsministern kräva litet neutralitet, kräva litet opartiskhet i den nyhetsförmedling som Radiotjänst åstadkom. Det var helt enkelt rena skandalen som det var då, när Deutsches Nachrichtenbüros meddelanden distribuerades på det mest minutiösa sätt, och hur man gav en, som det senare visade sig, fullständigt skev bild av vad som inträffade på fronterna. Denna skeva bild spelade ju ur folkberedskapssynpunkt en mycket stor roll genom att den bidrog till att öka den räddhåga, den skräck för den tyska krigsmaskinen, som i hög grad invercade på svenska folkets ställningstagande.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Jag kan också nämna något aktuellt exempel. Härom dagen gjorde den norske regeringschefen Vidkun Quisling — om vilken omdömena i denna kamrars väl torde vara tämligen överensstämmande med mitt eget — ett uttalande, och naturligtvis kände sig T. T. förpliktat att, inte bara en gång utan två gånger, om det inte var ändå fler, mycket ingående och välvilligt referera vad denne herr Quisling hade att säga. Men när, såsom nu har skett på sista tiden, en av de allierade regeringscheferna, vilkens ord tillmätes mycket stor betydelse för närvarande ute i världen och naturligtvis även i vårt land, gör ett uttalande, vars politiska vikt är alldeles påtaglig, då nöjer sig T. T. med att högst summariskt referera innehållet. Denna oneutrala inställning framträder inte bara när det gäller utrikespolitiska nyheter, vilkas neutrala och riktiga behandling måste ha en mycket stor betydelse för den svenska folkberedskapen. Den framträder även på ett annat område. Jag vill, innan jag tar bara ett enda exempel därpå, uppmana regeringen — ty jag tror att härvidlag skulle man kunna åstadkomma en förändring även utan en utredning — att tillse, att en människa, som försöker vara neutral, kontrollerar vad man i den svenska radion genom T. T. distribuerar ut till folket.

Jag ville ta ett exempel också på inrikespolitiskt ståndpunktstagande. Det var föregående onsdag. Statsministern besvarade en interpellation, och därjämte besvarade andra statsråd senare på dagen andra interpellationer och frågor. Klockan halv ett hade T. T. sin vanliga nyhetsutsändning och en stor del, för att inte säga större delen, av riksdagens ledamöter var som vanligt samlad för att höra vad som fanns av nyheter. Det visade sig då, att T. T:s referent inte hade reda på att statsministern besvarat en interpellation. Däremot redogjorde man för interpellationssvar, som ännu inte avlämnats i riksdagen. Men om den saken fick de svenska radiolyssnarna besked klockan halv ett, och de riksdagsmän — och det var många — som stodo och lyssnade till utsändningen ryckte på axlarna och hade roligt åt hela eländet. Hur kan egentligen en sådan blamage inträffa, att man undertrycker uppgifter, som lämnas av statsministern, men samtidigt är angelägen om att vidarebefordra uppgifter, som ännu inte ha avlämnats, i varje fall inte inför riksdagen? Ja, svaret är ju klart: det var en kommunist som interPELLERADE, och därför ansåg man — ja, skall jag säga att den neutrala inställningen, eller skall jag säga den opolitiska inställningen, tvingade vederbörande att censurera regeringschefen själv.

Detta är bara ett exempel. Det vore inte svårt att hopa massor av exempel, som peka på en viss politisk inställning, som kommer till uttryck i de svenska radioutsändningarna och som visar, att det inte bara är dessa tekniska frågor som behöva lösas, utan det handlar också om den anda, som får sätta sin prägel på programmets utformning och på det sätt, varpå den svenska radion utnyttjas.

Det är, herr talman, en högermotion som föranlett att hälften plus en av statsutskottets ledamöter yrkat på utredning. Jag är mycket glad att för en gångs skull också få yrka bifall till en högermotion, ty jag anser, att den ur rent sakliga synpunkter är mycket välmotiverad, och jag uttrycker den förhoppningen, att riksdagen verkligen skall följa statsutskottet i dess förslag.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd: Herr talman! Jag hade inte tänkt uppträda i denna debatt, men herr Kyllings anförande gav mig närmast anledning till ett par bemötanden.

Jag kan inte förstå varför herr Kylling skall dra fram ett uttalande, som gäller en helt annan fråga, vilken ligger på ett helt annat plan, och göra jämförelser mellan den och den omorganisation av radion, som man nu eftersträvar. Uttalandet i fråga gällde N. K. L.-skolans nyinrättade kurs i kombinerad

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

korrespondens och muntlig undervisning. I detta uttalande finns inte nämnt ett ord om radion. Jag anser, att radio inte kan, hur verksamheten än lägges, fylla de uppgifter man kan ombesörja med en kombinerad undervisning i det syfte som jag i uttalandet berört.

Herr Kylings deklarerade stora intresse för landsbygdens undervisningsfrågor får jag i alla fall tacka för. Jag beklagar bara, att det kommer litet sent till synes. Herr Hagberg i Malmö har talat om den motion, som jag väckte, då det gällde att åstadkomma verkligt positiva resultat till ökande av landsbygdsungdomens möjligheter till bättre utbildning. Jag kan inte förstå, att herr Kyling då teg; det hade varit ett utmärkt tillfälle för honom att understödja denna sak. I motionen hade jag bland annat gjort följande förslag: »Lämpligen borde anslag av dessa medel tilldelas landsbygdens frivilliga ungdomsorganisationer för underlättande av deras studieverksamhet, verksamheten för hembygdsvård, till stipendier för bevistande av lärdomsanstalter, uppmunt- ran till självverksamhet på olika områden såsom t. ex. kurser och tävlingar . . . m. m.»

Det hade varit tillfälle för herr Kyling att då verkligen visa sitt intresse för landsbygdsungdomen. Om det vore så att radion kunde fylla det behov av ökad utbildning, som förefinnes på landsbygden, skulle jag inte ett ögonblick tveka att rösta för utskottet, men jag har den erfarenheten, att man inte på den vägen kan nå vad man syftar till. Detta kan inte nås genom dubbelprogram i radio, inte ens genom att uppföra folkskollärarna i ännu högre lönegrad, och det kan inte heller uppnås genom att inrätta den 7-åriga folkskolan. Det är något annat som tarvas: det tarvas undervisning längre fram under uppväxtåren, när ungdomen har lärt sig fatta och förstå en liten smula av vad den under- visas om.

Jag tycker att det är tråkigt att man, som herr Kyling och herr Hagberg i Malmö gjort, blandar politik i denna fråga. Landsbygdens bildningsfrågor äro verkligen för viktiga för att man på detta sätt skall försöka politisera kring dem. Jag är emelertid mycket tacksam, om jag, nästa gång jag kommer tillbaka med en motion i syfte att ge ett verkligt handtag åt landsbygdsungdomen i fråga om dess bildningsmöjligheter, då får hjälp av både herr Kyling och herr Hagberg i Malmö.

Herr Kyling: Jag är verkligen mycket överraskad över att de herrar som jag har åberopat blivit så irriterade över att jag citerat dem. Det är väl på det sättet i alla fall, att vad ni ha skrivit vill ni väl stå för? Jag vill också påpeka, att innan jag gick in på de olika citaten nämnde jag just skolor som N. K. I. och andra liknande som startats och framhöll, att särskilt språkundervisningen via radion skulle kunna hjälpa dessa skolor på ett värdefullt sätt. Därefter tog jag fram dessa citat, och det är som sagt mycket överraskande för mig, att herrarna nu tyckas vara irriterade över detta.

Jag vill också till herr Jonsson i Skedsbygd säga, att när det gäller landsbygdens intressen, kommer herr Jonsson alltid att finna mig i första stridslinjen för dessa angelägenheter. Den gången det gällde lotterimedlen låg det så till att man för att kunna lösa de frågor herr Jonsson åberopat måste ta medel ifrån andra kulturinstitutioner. Den här gången behöver man inte taga något ifrån andra kulturinstitutioner för att få en god lösning till stånd. Detta är anledningen till den inställning jag haft i detta spörsmål.

Herr Jonsson i Skedsbygd: Detta senaste inlägg av herr Kyling visar ju, att herr Kyling inte sätter landsbygdsungdomens undervisningsfrågor utan stadens kulturintressen i första rummet.

Utredning rörande rundradiorörelsen. (Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talman-
nen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i
Rubbestad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel
följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets
förevarande utlåtande nr 98, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifal-
lit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspro-
positionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upp-
resning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för
ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Hansson i Rubbestad,
vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 128
ja och 76 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från
att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 250, angående skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m.;

nr 251, angående ytterligare utgifter för försvarsändamål å tilläggsstat till
riksstaten för budgetåret 1942/43; och

nr 252, med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m.

Dessa propositioner bordlades.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhand-
lingar.

§ 14.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets överta-
gande av vissa städers förpliktelser beträffande befattningshavare, vilka vid
upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas m. m.;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bud-
getåret 1943/44 till radiopejlingsapparat för luftfarten, och

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budget-
året 1943/44 till posthusbyggnad i Östersund.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Föredrogos bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning av väckt mo-
tion angående beskattning av tidningar och tidskrifter.

I en inom andra kammaren av herr *Sundqvist m. fl.* väckt, till bevillnings-
utskottet hänvisad motion, nr 177, hade hemställts, att riksdagen — eventuellt

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter.

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)
med hänsynstagande till i motionen anförda synpunkter — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och förslag till förordning angående beskattning av tidningar och tidskrifter, varvid dock förutsatts ett dispensförfarande, medförande skattebefrielse för organ som äro nyhetsförmedlande eller som ur religiös, kulturell, social eller facklig synpunkt fylla ett behov eller som drivas utan ekonomiskt vinningsssyfte.

Utskottet hemställde, att motionen II: 177 av herr Sundqvist m. fl. angående beskattning av tidningar och tidskrifter icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Lundell*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till förevarande motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om skyndsam utredning och förslag angående beskattning av tidningar och tidskrifter.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Lundell*: Herr talman! När omsättningsskatten infördes vid 1940 års urtima riksdag, fanns det inte i den framlagda propositionen något förslag om att undantag skulle göras för tidningar och tidskrifter. Det undantaget infördes under utskottsbehandlingen på grund av framställningar, som gjordes i ett flertal motioner. Motiveringen i betänkandet för uteslutandet av tidningar och tidskrifter blev det som är återgivet i bevillningsutskottets betänkande i det nu förevarande ärendet. Det börjar längst ned på första sidan: »Här föreligger ett fall, där en omsättningsbeskattning efter föreslagna linjer komme att medföra större praktiska olägenheter än om dessa tryckalster befriades från beskattning i denna form. Detta sammanhänger med de säregna förhållanden, som förekomma vid denna försäljning och speciellt vid lösnummerförsäljningen. Däremot kan utskottet icke finna tillräckliga skäl föreligga att här medgiva frihet från varje beskattning, och utskottet förutsätter därför, att för tidningarnas och tidskrifternas vidkommande i stället för omsättningsskatten genomföres en beskattning av motsvarande storleksordning men i en för detta område mera lämpad form.»

Det var alltså ett skäligen bestämt, kategoriskt uttalande, som det särskilda utskottet då kom med.

När den här saken sedan kom inför Kungl. Maj:t, verkställdes där en utredning om en annan form för denna beskattning, som utskottet påpekat, nämligen att man i stället för omsättningsskatt på dessa periodiska skrifter skulle införa en accis på tryckpapperet. Det gjordes upp ett preliminärt förslag, som också finns redovisat här i betänkandet, om en accis på 15 % på tryckpapperet, och det preliminära förslaget remitterades till kommerskollegium och kontrollstyrelsen för yttrande. Båda dessa myndigheter avstyrkte i sina yttranden en beskattning i den formen, men kontrollstyrelsen påpekade samtidigt, att om det skulle införas någon beskattning av de här skrifterna, så vore närmast till hands liggande utväg att ta ut en skatt direkt hos tidningsföretagen beräknad på försäljningsvärdet av levererade tidningar och tidskrifter.

Frågan om beskattning av tidningar och tidskrifter har sedan ånyo förts inför riksdagen genom motioner till fjolårets riksdag. Kungl. Maj:t däremot har icke lagt fram något förslag trots den bestämda begäran i det avseendet ifrån 1940 års urtima riksdag. Motionerna i fjol avvissades av bevillningsutskottet och avslogos av riksdagen. Förhållandet var emellertid inte det, att utskottet förklarade sig vara emot en beskattning, utan det uttalade, att man fortfarande hyste den uppfattningen, att de tidskrifter, som det då var fråga om — motio-

Motion anqående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)

nerna togo inte sikte på tidningarna — borde beskattas, men vilken utväg man skulle välja kunde man inte besluta sig för, ty det mötte svårigheter vilken väg man än försökte sig på. Utskottet uttalade emellertid då — det finns återgivet i betänkandet i år — att det nog gick lättare om man siktade både på tidningar och tidskrifter och inte bara på tidskrifterna. Sedan slutar utskottets uttalande i fjol, som vi se i slutet på första stycket på sidan 4 i betänkandet, att utskottet förutsätter, att frågan fortfarande kommer att av Kungl. Maj:t ägnas uppmärksamhet.

När nu i år det har lagts fram motioner om beskattning av både tidningar och tidskrifter, så hänvisar bevillningsutskottet till sitt uttalande i fjol, och utskottet i år säger mycket kortfattat: »Under återopande av vad 1942 års bevillningsutskott i sitt betänkande anfört till stöd för sitt avstyrkande av de vid samma års riksdag väckta motionerna angående skatt å vissa slag av vecko-tidningar, och då frågan om beskattning av tidningar och tidskrifter icke sedan föregående år kommit i förändrat läge, får utskottet hemställa, att den ifrågakvarande motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

När utskottet uttalar sig på detta kortfattade sätt böra vi inte glömma bort, att bakom uttalandet i fjol låg en tydlig uppfattning att Kungl. Maj:t borde ägna den här frågan fortsatt uppmärksamhet, alltså ett vidhållande av ståndpunkten ifrån 1940 års särskilda utskott vid urtiman, att tidningar och tidskrifter borde beskattas i någon lämplig form såsom ersättning för att de blivit befriade från omsättningsskatt. Läget är alltså i år, fastän det inte framgår tydligt av det kortfattade sätt på vilket utskottet har uttryckt sig, att såväl utskottet som motionärerna önska en beskattning av tidningar och tidskrifter, men utskottet anser, att när vi en gång skrivit till Kungl. Maj:t i det här ärendet, bör man inte skriva en gång till i samma sak, under det att motionärerna mena, att när vi skrivit för så länge sedan som 1940 och det inte blivit något resultat än, kan det vara befogat med en påminnelse.

För min del har jag samma åsikt som motionärerna i fråga om behövligheten av en sådan påminnelse, och jag har därför reserverat mig mot utskottet, alltså för bifall till motionärernas skrivelseförslag. På samma sätt var det för övrigt i fjol; jag reserverade mig mot utskottets dåvarande betänkande, och jag pekade i den reservationen, som då var litet utförligare skriven, direkt på denna möjlighet som kontrollstyrelsen hade framkastat om beskattning av hela försäljningsvärdet direkt hos tidningsföretagen.

Med den reservation, som jag nu avgivit, vill jag emellertid inte säga, att jag har precis samma åsikt som motionärerna i fråga om allting som står i motionen. I motionen talar man om något slags tidskriftsskattenämnd, som liksom skulle skilja fären ifrån getterna och befria de förra från skatt och döma de andra till skatteplikt. Jag tror inte så mycket på en sådan där skattenämnd eller på ett förfarande, som skall dela upp de periodiska skrifterna i sådana som böra beskattas och sådana som inte böra beskattas. Mitt motiv därvidlag är, att när man skär alla böcker över en kam, liksom även utländska tidningar, och beskattar böcker med vetenskapligt innehåll och med religiöst eller annat uppfostrande innehåll och även skolböcker, då vet jag inte vad det skulle vara för konsekvens i att befria en del tidningar eller tidskrifter från erläggande av skatt.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till motionen om riksdags-skrivelse. Jag inlägger däri, att den begärda utredningen bör vara förutsättningslös och allsidig, och för min del kan jag ju återupprepa vad jag redan sagt, att jag tror, att den av kontrollstyrelsen anvisade utvägen är en god och acceptabel lösning. Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till motionen.

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)

Herr **Sundqvist**: Herr talman! Jag är väl underkunnig om att det inte riktigt överensstämmer med god ordning att motionsvis återkomma med en fråga till riksdagen året efter det den behandlats här och då inte föranlett någon riksdagens åtgärd. Att jag emellertid tillsammans med några av kammarens ledamöter dristat mig att på nytt aktualisera detta spörsmål är inte bara beroende på att jag betraktar denna fråga såsom en ytterst angelägen fråga, som sålunda inte tål uppskov, om överhuvud taget något skall göras, utan också därpå att i utskottets utlåtande i fjol utskottet gjorde ett i princip positivt uttalande rörande beskattningen av tidningar och tidskrifter. I utskottets utlåtande i fjol anfördes ock vissa skäl som hindrade utskottet att tillstyrka de motioner, som då hade väckts. Det hänvisades framförallt till att särskilt stora svårigheter skulle vidlåda uppgiften att urskilja, som det då hette, nöjestidskrifter, förströelsetidskrifter och kolorerade veckotidningar ifrån andra tidskrifter. Motionerna föranledde som sagt inte någon riksdagens åtgärd i fjol, men det har självfallet för oss, som varit intresserade av denna frågas lösning, varit angeläget att besinna oss på, i vad mån inte de svårigheter, till vilka utskottet i fjol hänvisade, skulle kunna på något sätt lösas. Vi ha trott, att en sådan lösning skulle vara att finna däri, att rent generellt en beskattning av tidningar och tidskrifter bestämdes men med ett vittgående dispensförfarande, ett dispensförfarande, som för det första skulle från beskattning utesluta alla nyhetsförmedlande organ, alltså alla dagliga tidningar, vidare tidskrifter av religiös, kulturell, social och facklig innebörd. Om nu en utveckling av den här frågan skulle kunna leda fram till att — eventuellt genom en särskild nämnd — det angäves, vilka tidningar som vore att hänföra till denna kategori, kvarstode ungefär den kategori av tidningar och tidskrifter, som enligt motionärernas mening borde bli föremål för beskattning. Detta betyder att i sak ha vi motionärer i år samma inställning till detta spörsmål som motionärerna i fjol, d. v. s. vi vilja rikta uppmärksamheten på en särskild kategori av tidskrifter, som i nuvarande hårt tryckta situation icke kunna anses skäligen böra undgå beskattning. Vi syfta på de rena nöjes- och förströelsetidskrifterna. Jag behöver inte erinra kammarens ärade ledamöter om att för åtskilliga grupper inom vårt folk ter det sig ganska orättvist att skolböcker och litteratur som vi behöva till den folkliga bildningsverksamheten, för att nu inte tala om vetenskaplig litteratur, är belagd med skatt, under det att mindervärdiga tryckalster i tidskrifters form kunna försälvjas utan beskattning. Det har från en del håll litet ironiskt satts i fråga, huruvida här inte i själva verket sker ett slags indirekt subventionerande av en tidskriftskategori av tvivelaktigt värde.

Herr talman! Jag hoppas att av vad jag här sagt har framgått, hur främmande jag och mina medmotionärer äro för tanken på en beskattning av dagspressen likaväl som föreningstidskrifter och tidskrifter av religiös, kulturell, social eller facklig innebörd. Skulle ett förslag väckas här i riksdagen, som syftar till en generell beskattning av tidningar och tidskrifter, skulle jag gärna vilja vara bland de första som opponera emot ett sådant förslag, men jag finner ett stort svalg befäst — inte minst mot bakgrund av den innevarande kulturella situationen — emellan de dagliga tidningarna och föreningstidskrifterna å ena sidan och förströelsetidskrifterna å andra sidan. Veckotidskrifter av nöjeskaraktär måste ju inrangeras i raden av de företeelser, som i värsta fall kunna avvaras. De dagliga tidningarna och föreningsorganen tjäna däremot en inte minst i innevarande situation nödvändig uppgift för stärkande av både sammanhållningen och den allmänna upplysningen av folket och överhuvud taget till stimulerade av kulturell och annan värdefull verksamhet.

Jag har med dessa ord velat stryka under de synpunkter, som i motionerna

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)

ha framförts, och jag kan inte låta bli att efterlysa de sakliga skäl, som kunna förestäva ett avslagsyrkande i denna fråga. Det synes mig uppenbart, att med den skillnad mellan dessa kategorier av tidningar och tidskrifter, som jag här har omnämnt, saken ter sig relativt enkel. Låt mig erinra till sist om en analogi, som jag hörde härom dagen. Det var någon som frågade: Jag undrar hur svenska folket skulle uppfatta att t. ex. — låt oss säga — bröd och potatis skulle vara beskattade objekt, under det att t. ex. tobak och sprit skulle vara skattefria? Det skulle säkerligen uppfattas såsom en orättvisa. Faktum är att vi — inte minst inom den folkliga bildningsvärlden — uppfatta den nuvarande beskattningsordningen såsom en orättvisa. Så länge de skolböcker, som vi behöva skaffa till våra barn, och den litteratur, som vi behöva till våra studiecirklar, äro belagda med omsättningsskatt, under det att dessa veckotidningar äro skattefria, så länge uppfatta vi den nuvarande beskattningssituationen såsom orättvis.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Svensson i Ljungskile: Herr talman! Jag angav, då denna fråga var före i kammaren förra året, min ståndpunkt till saken, och jag skall inte här taga kammarens tid i anspråk med att utveckla den ståndpunkten en gång till. Jag vill bara helt kort erinra om att det var tre saker, som jag ansåg att man bör hålla fast vid i det här sammanhanget. Den första är, att de dagliga tidningarna, föreningsorganen och liknande inte under några förhållanden böra utsättas för en beskattning. Jag anser, att de äro tidningar och tidskrifter som ingå i vår demokratiska rustning, och vi böra inte på något sätt försvaga deras möjligheter att fylla sin uppgift. Den andra är, att man inte kan komma ifrån det sakligt oegentliga i att man beskattar en hel del värdefull litteratur samtidigt som man låter förströrelselitteratur, som utgives i vinningssyfte av en hel del företagare, vara obeskattad. Detta innebär ju i sak, att denna form av förströelse privilegieras, och det är väl ingen som kan påstå, att detta förhållande i och för sig är önskvärt.

Den tredje synpunkt, som jag då angav och som jag anser alltjämt gälla, är att man nog får se den här saken huvudsakligen ifrån statsfinansiell synpunkt och ifrån rättvisesynpunkt på beskattningsområdet. Frågan att mota eller hålla tillbaka konsumtionen, när det gäller vissa av dessa förströelseskriterier, kan inte komma in annat än som en sekundär synpunkt i sammanhanget. Verkan av en beskattning blir i det fallet inte enkelriktad, utan i vissa fall kanske man håller tillbaka en och annan tidskrift, som man egentligen inte vill på något sätt beskära. I andra fall, när det gäller vissa organ, ser man med tillfredsställelse att konsumtionen minskas, men detta gör ju, att det får bli den statsfinansiella synpunkten, som får vara avgörande.

Från dessa utgångspunkter förefaller det mig rimligt, att man ifrån Kungl. Maj:ts sida på nytt försökte att komma till rätta med den här saken. Egentligen har ju riksdagen förra året erinrat om detta och i sak sagt ifrån, att man finner det önskvärt att något göres. Vad man ryggat tillbaka för är rent tekniska svårigheter. Nu tror jag läget är sådant, att innan vi skiljas åt vid denna riksdag komma vi nog att få nya erfarenheter av hur svårt det är att få statens inkomster att växa och hålla jämna steg med utgiftssidan. Det är därför mycket möjligt, att man förr eller senare kommer till det stadiet, att man blir tvungen att utnyttja även denna skattmöjlighet, att man alltså blir tvungen att lösa de tekniska svårigheterna på detta område och försöka komma till rätta med dem. Men om det nu skulle gå på det sättet, att man i längden inte kommer ifrån en lösning av de tekniska svårigheterna, vad vinner man då med att

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)
saken uppskjutes år efter år? Man vinner ju ingenting men man förlorar inkomster för statens räkning innan en skatteform, som man från rent principiell synpunkt egentligen inte kan ha något emot, kan komma till stånd.

Jag tycker därför, att det kan vara rimligt, att man ifrån riksdagens sida erinrade Kungl. Maj:t om att det bör göras något på det här området. Jag kommer därför för min del att rösta för reservationen, ifall det skulle bli votering; men jag vill säga, att när jag gör det, så är det bland annat därför att klämman i motionen är så utformad, att ett bifall till denna kläm inte nödvändigt betyder, att man har anslutit sig till allt som står i motiveringen.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Redan vid fjolårets riksdag meddelade Kungl. Maj:t resultatet av den undersökning, som hade igångsatts i anledning av urtima riksdagens skrivelse: vägen med pappersaccis var inte framkomlig. Men Kungl. Maj:t meddelade samtidigt riksdagen, att man med uppmärksamhet följde detta ärende, och därav drog vid det tillfället såväl bevillningsutskottet som riksdagens båda kamrar den slutsatsen, att Kungl. Maj:t fortfarande ägnar uppmärksamhet åt det. Ungefär samma ståndpunkt intar utskottet i år. Herr Lundell har fullkomligt riktigt utläst vad utskottet menar med sitt korta yttrande här. Vi avvakta, att ett förslag i detta ärende skall komma ifrån Kungl. Maj:t. Vi ha redan vid fjolårets riksdag gjort invändningar mot de tänkbara lösningar, som hittills varit uppe, och vi vidhålla detta ståndpunkts-tagande i år.

Nu ha ju motionärerna, som herr Sundqvist mycket riktigt här framhöll, förändrat ståndpunkt i så måtto, att i stället för att redan från början skilja ut det som inte skulle beskattas, har man gått över till den linje, som utskottet i fjol ansåg vara den som eventuellt kunde vara framkomlig, nämligen en generell beskattning av såväl tidningar som tidskrifter, men man har till denna anslutning till vad jag skulle vilja kalla den lundellska fjolårslinjen knutit denna nämnd, som skulle sätta sig ned och skilja ut efter olika linjer de tidningar som skulle beskattas och de som icke skulle beskattas. Jag har hört sägas, att man betraktar detta såsom något mycket enkelt, och man har hänvisat till vad som sker när det gäller omsättningsskatten. Centrala omsättningsskattenämnden har ju till uppgift att skilja ut och ta upp de varor, som skola beskattas. Men det är väl ändå inte så enkelt, som man här försöker göra gällande. Centrala omsättningsskattenämnden har ju i uppdrag att avgöra vad som är butikshandelsvara. Här blir det väl ändå något annat än att bara avgöra vad som kan vara en butikshandelsvara eller icke. Herr Svenssons i Ljungskile uppdelning av problemet, att dagspressen skall vara undantagen, delar jag. Hans mening att man om möjligt också skall försöka utskilja vissa andra ting i fråga om tidskrifter delar jag också, och hans tredje punkt, att denna fråga bör ses ur statsfinansiell synpunkt, delar jag också. Vi äro således precis på samma linje. Där det skiljer sig är i det avseendet, att herr Svensson i Ljungskile anser denna linje vara framkomlig, under det jag har den bestämda uppfattningen, att om man överhuvud taget skall tänka sig en beskattning, så måste den ske utan undantag ungefär efter den linje, som herr Lundell utvecklade vid 1942 års riksdag och som inte stämmer med den han utvecklar i reservationen här, ty där har ju herr Lundell gått med på undantagen.

Då gäller det här att välja, såvitt jag kan förstå. Om man har den bestämda uppfattningen, att man inte kan göra denna urskillning utan måste gå fram med en beskattning, som sträcker sig över hela fältet, då kommer nästa fråga: är riksdagen beredd att skriva till Konungen och meddela, att vi vilja ha en sådan allmän beskattning av dagspress, av religiösa, kulturella, fackliga organ

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)

o. s. v. för att i detta sammanhang komma åt de mer eller mindre otrevliga ting, som man egentligen innerst inne vill komma åt? Det är alla dessa praktiska och tekniska svårigheter som gjorts, att bevillningsutskottet har nödgats ställa sig på samma ståndpunkt som i fjol. Den här frågan är inte så enkel som man vill göra den till, och om den överhuvud taget skall föras fram bör det vara på det sättet, att Kungl. Maj:t kommer med ett förslag, som riksdagen får pröva. Kungl. Maj:t har också sagt, att den ägnar uppmärksamhet åt denna sak. Sedan får riksdagen taga ställning till frågan, om det eventuella förslag, som kan komma, ur tekniska synpunkter är sådant, att det kan godtagas, eller om det innehåller sådana ting, som man i detta sammanhang inte vill röra vid.

Jag skulle bestämt, så kraftigt som det är möjligt, vilja understryka, att för min personliga del kan jag inte vara med om att beskatta just de ting, som herr Svensson i Ljungskile och även herr Sundqvist talade om och ville undanta. Men herrarna ha inte kunnat hitta något system, som är möjligt att genomföra. Bevillningsutskottet har inte hittat något, och jag tvivlar på, att Kungl. Maj:t kommer att hitta det.

Det finns, herr talman, under sådana förhållanden ingen anledning att gå ifrån det ställningstagande, som riksdagen intog i fjol, och jag hemställer om bifall till vad utskottet föreslagit.

Herr **Svensson** i Ljungskile erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag vill säga med anledning av den tillspetsning, som herr Olsson i Gävle gav frågeställningen, precis detsamma som jag yttrade mera personligt i bevillningsutskottet förra året. Ställd i valet mellan att taga en skatt på alla tidningar eller att låta dessa ifrågasatta tidskrifter vara skattefria så väljer jag att låta dessa senare vara skattefria. Alltså, min ståndpunkt är ovillkorligen knuten till det tekniska problemets lösning, och kan det inte lösas, ser jag för min del hellre att frågan faller. Men vi ha sett så många exempel i vårt samhällsarbete på att det som ena dagen förklaras vara omöjligt har litet längre fram i ett pressande läge blivit möjligt, och det är den möjligheten som jag inte vill utesluta.

Herr **Olsson** i Gävle, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Jag skulle bara till herr Svensson i Ljungskile vilja säga, att det var ingen nyhet vad han nu sade, ty han svarade ungefär likadant på en fråga jag ställde i fjol vid den här tidpunkten, och således är jag klar med hans inställning till detta problem. Jag är emellertid inte lika övertygad om att alla motionärer i det här ämnet äro lika klara på den punkten som herr Svensson i Ljungskile.

Vad sedan gäller frågan att kunna övervinna de tekniska svårigheterna, så önskar jag ingenting högre än att man kan göra det, men Kungl. Maj:t har ju sagt, att den ägnar uppmärksamhet åt dessa ting, och jag önskar bara, att Kungl. Maj:t ville komma med ett förslag, så att vi kunde få avgjort, hur det står till med de tekniska svårigheterna i detta avseende. Jag tror, att det kommer att bli en stor besvikelse för alla dem som anse dem vara lätta att övervinna.

Vidare yttrade:

Herr **Hallberg**: Herr talman! Motionärerna ha i år enligt mitt förmenande försökt sig på en list för att övertyga kammaren om möjligheten av att genomföra denna beskattning. Denna list består däri, att man nu gått ifrån sin stånd-

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)

punkt från i fjol och föreslår ett dispensförfarande med en granskningsnämnd, som skall avgöra vilka tidningar och tidskrifter som skulle bli befriade från skatt. Mig förefaller det i likhet med vad vi hörde av bevillningsutskottets talesman, som om detta dispensförfarande skulle bli en mycket trasslig historia, som säkerligen komme att föranleda en hel del otrevligheter och en hel del opposition från de tidningars sida, som inte genom detta dispensförfarande skulle bli befriade från beskattningen. Jag delar bevillningsutskottets uppfattning helt och fullt, att den enda praktiskt möjliga vägen vore att inrymma alla tidningar under beskattningen.

Vad sedan gäller det principiella vill jag i likhet med i fjol framhålla det orättfärdiga i att taga ut en skatt på tidningspressen, i synnerhet på dagspressen. Jag vill i det avseendet — och det är därför jag begärt ordet — fästa uppmärksamheten på en sak, som kommit till, sedan detta ärende behandlades i fjol, nämligen prisstoppet. Detta prisstopp har fört med sig, att en hel del dagstidningar kommit i betydligt sämre ekonomiskt läge än för ett år sedan. Jag vill nämna ett exempel. Jag känner till att många dagstidningar hos priskontrollnämnden försökt — det skedde under förra hösten — att få höja sina prenumerationspriser i nivå med de ökade utgifterna för olika slag av material, som förbrukas av tidningarna. Prishöjningen på material avsåg alltså föregående år. Priskontrollnämnden har blott i mycket liten utsträckning kunnat gå tidningarna till mötes därvidlag, och faktiskt förhåller det sig så, att många av våra dagstidningar genom att de icke äga möjlighet att höja prenumerationspriset ha mycket svårare att klara sin ekonomi i dag än vad de hade för endast ett år sedan.

Det synes mig alltså, herr talman, som om det vore ännu starkare skäl, som tala för ett avslag på motionen i år, än det var förra året, detta i synnerhet om man har den utgångspunkt jag har, nämligen att om det skall vara praktiskt möjligt att realisera hela denna tanke, måste man härvidlag inrymma alla tidningar och tidskrifter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wiberg: Herr talman! Under föregående år tillät jag mig här i kammararen väcka en motion i det syfte, varom nu är fråga, och innevarande år har jag instämt i den av herr Sundqvist avlämnade motionen. Jag har också gjort en undersökning, så långt det varit möjligt för en enskild, rörande den tekniska frågan, och jag konstaterar till en början, att jag fortfarande är av den bestämda meningen, icke endast att beskattningsformen är lämplig utan även att en lösning är tekniskt möjlig, och att, när det talas om svårigheterna i tekniskt avseende, man gör sig skyldig till en överdrift.

Innan jag ingår på det tekniska förfaringsättet, vill jag i anledning av icke minst den siste ärade talarens anförande säga, att jag tror mig våga tala å alla motionärernas vägnar om jag fastslår, att vi alla äro absoluta motståndare till en beskattning av dagspressen, och att vi i det avseendet inta den ståndpunkt, som helt nyss utformades av herr Svensson i Ljungskile. Bevillningsutskottet har i år gjort ett uttalande, som hänvisar till vad bevillningsutskottet sade förra året. Någon större skillnad mellan bevillningsutskottets och motionärernas uppfattning tycks icke föreligga, sedan vi nu hört herr Adolv Olssons i Gävle precisering av hur bevillningsutskottets uttalande skall tolkas. Vi vänta sålunda alla på en utredning från Kungl. Maj:t. Jag kan icke förneka, att jag för mitt enkla vidkommande hade förväntat denna utredning till årets riksdag. Nu är riksdagen långt framskriden och utredningen tycks icke komma, och det återstår väl då endast — eftersom jag vågar förutsätta, att finansdepartementet icke helt skjutit åt sidan denna riksdagens framställning — att hoppas att

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)

vi vid riksdagen i höst få anledning att ta ställning till en proposition i ärendet. När jag nämner en höstriksdag, gör jag det med tanke på vad som yttrades i debatten i första kammaren i dag, varav syntes framgå att vi ha anledning att i höst räkna med en session.

Jag skulle gärna ha velat rikta åtskilliga frågor till finansministern, men eftersom han icke är närvarande skall jag icke göra det i detta sammanhang. Beträffande det tekniska problemet vill jag säga, att man naturligtvis kan lösa en sak som denna på flera sätt. Jag skall tillåta mig beröra några alternativ. Man kan ordna det hela såsom motionärerna föreslagit genom en generell klausul kombinerad med dispensförfarandet, eventuellt genom en särskild nämnd eller också via Kungl. Maj:t. Jag är övertygad om, att den vägen är framkomlig, men jag är också övertygad om, att det finns bättre vägar. Jag kan i det fallet nämna en, nämligen att man anger rekvisiten för skattens omfattning och samtidigt preciserar karakteristika för de undantag, som böra ifrågakomma. Dessa undantag böra naturligtvis vara så klara som möjligt, så att de om möjligt icke kunna göras till föremål för misstolkningar. Låt oss se, om det problemet är så stort. Vad menas med religiös, vetenskaplig, allmännyttig, undervisnings- och uppfostringssyfte etc? Om vi gå exempelvis till uttrycket vetenskapligt ändamål, behöva vi endast slå upp nöjesskatteförordningen för att finna, att i 2 § tredje stycket användes denna term; den är redan inauererad i vår lagtext. Termen har sålunda varit under prövning hos vederbörande myndigheter. Låt oss vidare se på ordet allmännyttig. Detta förekommer i 11 § nöjesskatteförordningen liksom också i lagen om stiftelser. Det är heller ingen nyhet i vår lagstiftning vad som menas med undervisnings- och uppfostringssyfte. Termen förekommer i 2 § nöjesskatteförordningen. Men eftersom gränfall alltid komma att uppstå kan man fråga sig: Vem skall anförtros lagtolkningen? Jag tror icke att man behöver påfordra en nämnd, eftersom en sådan icke torde vara nödvändig. Jag ansluter mig i detta avseende helt till kontrollstyrelsens uppläggning. När det gäller varubeskattningen och andra avgöranden, som äro mycket mera komplicerade än dessa, tillkommer avgörandet kontrollstyrelsen, och från kontrollstyrelsen har man besvärshätt till Kungl. Maj:t, d. v. s. till regeringsrätten. Nog har man anledning tro, att vår högsta administrativa domstol skall vara fullt kompetent att lösa så relativt enkla saker som dessa. Man måste emellertid fråga sig, hur många fall det hela kan gälla. En undersökning visar, att det på ett ganska enkelt sätt och utan att man i princip skadar hela sakens uppläggning går att kraftigt reducera antalet. Det befinns nämligen, att de tidningar man närmast åsyftar ha en utomordentligt stor upplaga, under det att övriga tidningar, varav de allra flesta skulle falla under undantagsbestämmelserna, i huvudsak ha en oväsentlig upplaga. Man kan gå så långt att man till och med i lagtexten fastställer som en minimigräns en upplagestoriök av exempelvis 10.000 exemplar. Det visar sig, att i runt tal 200 tidskrifter ha en upplaga överstigande 10.000 exemplar. Det gäller alltså att ta ställning till 200 fall, och bland dessa 200 fall kan man uppenbarligen omedelbart utskilja ett väsentligt antal. Jag skulle tro, att resultatet bleve, att kvar till beskattning stode ett 50-tal olika tidskrifter.

Vad skulle en sådan beskattning ge? Bevillningsutskottet skrev förra året, att en skatt på tidskrifter icke torde komma att inbringa några mera betydande belopp. Jag tror, att detta är en missuppfattning. Räkna man med en skattesats på i runt tal 20 procent, synas skatteintäkterna komma att uppgå till ungefär 8 miljoner kronor. Räkna man med 25 procent, blir det alltså en skatt, som i runt tal skulle ge staten 10 miljoner kronor. Man kan naturligtvis invända, att om priset på dessa nöjestidningar på detta sätt fördyras genom en skatt, kommer upplagan att sjunka, vilket kommer att gå ut över

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)
förlagen. Även om en mer kännbar upplageminskning icke synes vara sannolik, kan man naturligtvis, om man vill ta hänsyn till en sådan invändning, tänka sig att låta den del av upplagan, som understiger 10,000 exemplar, bli fri från skatt, vilket i sak skulle medföra en kompensation åt ifrågavarande förlag.

Vad skulle man disponera denna inkomst till? Jag antar, att finansministern icke skulle ha svårt att finna användning för dessa belopp. I den motionen jag väckte förra året vågade jag dock göra en antydning om, att man skulle kunna använda en del av medlen, förslagsvis hälften, till kulturella eller vetenskapliga ändamål eller till ungdomens vård, och jag tycker, att det är en tanke, som icke helt och hållet bör betraktas som verklighetsfrämmande.

De tidningar, som skulle komma att drabbas av denna skatt, få naturligtvis ur kvalitetssynpunkt icke skäras över en kam. Det finns bra tidningar, exempelvis Idun, och det finns tidningar av motsatt slag. Men med den uppläggning jag nu tillåtit mig något beröra ur skatteteknisk och principiell synvinkel är det icke uteslutande kvaliteten, som blir avgörande, utan främst vissa skattepolitiska synpunkter. Det är nämligen fråga om en icke nödvändig förbrukning. Det gäller en efterfrågan, som i sin tur utgör ett kriterium på en viss skattekraft. Det är på samma sätt som i fråga om skatten på söt-saker och på tobak, nöjesskatten och lyxskatten överhuvud taget. Jag nämnde, att det finns dåliga tidningar, som skulle komma att belastas av skatten, och jag är säker på att ingen här i kammaren skulle uttrycka ett beklagande om den kategorien belastades med en skatt. Jag tror, att man vad densamma angår med fog kan säga: låt okulturen hjälpa till att betala för kulturen!

Till sist, herr talman, vill jag endast poängtera, att jag är medveten om, att det kanske icke spelar så stor roll, om riksdagen nu icke påminner Kungl. Maj:t om riksdagens tidigare uttalade önskan om en utredning. Emellertid har det gått så lång tid, utan att vi sett något resultat av riksdagens framförda önskemål, att det väl icke gärna kan skada eller Kungl. Maj:t kan ta illa upp, om riksdagen nu kommer med en påminnelse. Av denna anledning, herr talman, ber jag att få hemställa om bifall till herr Lundells yrkande.

Herr **Olsson** i Gävle erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag erkänner, att den linje, som herr Wiberg här förordar, åtminstone har friskhet och hurtighet över sig. Jag har bara en bestämd känsla av, att den i någon mån liknar det ursprungliga förslaget till omsättnings-skatteförordning, som 1940 underkändes av riksdagen. Men för allt i världen, herr talman, har herr Wiberg tulipanarosen färdig, tycker jag, att han med glädje skall överbringa den till finansdepartementet. Kanske vi då få erfa, hur denna tulipanaros ser ut, när vi komma tillbaka någon gång i höst.

Härefter yttrade

Herr **Lundell**: Herr talman! Bara några ord som replik till herr Olsson i Gävle, som ville göra gällande, att min linje i år icke skulle vara densamma som i fjol. Min uppfattning i frågan är precis densamma i år som i fjol. Jag har nu i debatten framhållit, att jag icke tror mycket på denna skiljelinje mellan får och getter, d. v. s. mellan sådant som icke skall beskattas och sådant som skall beskattas. Herr Olsson kanske hörde, att jag i mitt första anförande uttryckligen sade ifrån detta. Jag ville därmed betona, att jag fortfarande har samma uppfattning som i fjol.

Herr Olsson pekade på den korta utformning reservationen fått, och att den innebär ett yrkande att utskottet skulle hemställa om bifall till motionen. Jag förmenar, att även om man bifaller motionen och begär en utredning, binder

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)

man icke därmed Kungl. Maj:t för de snäva direktiv som motionen talar om. Dem hoppar Kungl. Maj:t över i alla fall. Herr Olsson i Gävle kan väl icke tänka sig, att man i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära, att Kungl. Maj:t skulle taga upp förslaget till utredning med samtidigt åläggande att däri införa ett dispensförfarande medförande skattebefrielse. I det avseendet finge väl Kungl. Maj:t göra såsom under utredningen befunnes lämpligt. Jag skulle önska, att en utredning i frågan bleve helt förutsättningslös och allmän. Jag tror också, att vad riksdagen än skulle skriva, så bleve en utredning, om den komme till stånd, förutsättningslös och allsidig. Om det därpå grundade förslaget, när det framlades inför riksdagen, skulle visa sig innebära ett försök att draga upp en skiljelinje, skulle jag för min del då få taga ställning till det och undersöka, om det vore hållbart. Det är klart, att jag från min synpunkt hellre ser en beskattning delvis, alltså en beskattning av de stora skatteobjekten, än ingen beskattning alls. Jag tror emellertid i likhet med herr Olsson, att det vore mycket svårt att hålla en sådan skiljelinje. Vi veta ju i fråga om omsättningsskatten, hur mycket besvär alla undantag ha förorsakat, och hur onaturliga de gränsdragningar, man där måste göra, många gånger förefalla skattedragaren.

Bland dem som vilja ha en utredning från Kungl. Maj:ts sida i denna fråga finnas delade meningar om huruvida dagspressen och en del andra tidningar och tidskrifter skulle undantagas från beskattning. Sålunda sade herr Hallberg, att han icke ville ha någon skatt på dagstidningar, därför att prisstoppet borde respekteras. Det var ett av argumenten. Det är nog bra, men jag undrar, om herr Hallberg märkt, att en del tidningar höjt sitt lösnnummerpris från tio öre till femton öre både i Stockholm och i landsorten. Det var icke att respektera prisstoppet, men det gick bra ändå. I dessa fall hamnade pengarna i tidningsföretagens fickor. Men icke skulle det ha väckt några särskilda gensagor från prisövervakningsmyndigheternas sida, om därvid $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ öre kommit staten till godo.

Herr Olsson i Gävle har ju sedan gammalt velat vara med om en beskattning på detta område men icke omfattande även dagstidningarna. Det är ungefär detsamma som att säga, att man icke vill ha någon beskattning alls, eller hur? Om det funnes några representanter för tidskriftslitteraturen här i kammaren, så hade de nog motsatt uppfattning mot herr Olsson. De skulle nog göra gällande, att tidskrifterna borde fritagas från beskattning på grund av sitt uppfostrande innehåll, under det att dagstidningar saklöst kunde beskattas. Nu ha ju dagstidningarna ett stort antal representanter här i kammaren, men vi få väl icke fästa oss mera märkbart vid sådana talförhållanden. Det riktigaste och rättvisaste är nog att beskatta såväl det ena som det andra. Detta kan ske i fråga om böcker, oavsett innehållet och oavsett om de äro tryckta i Sverige eller i utlandet. Det går då nog att ordna även i fråga om de periodiska skrifterna. — Jag vidhåller alltså, herr talman, mitt yrkande.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Sundqvist begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 24, röstar

Ja;

Motion angående beskattning av tidningar och tidskrifter. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 237, angående förvärv för statens vattenfallsverks räkning av viss vattenrätt i Skellefte älv.

Denna proposition bordlades.

§ 17.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning av väckt motion angående utredning om allmänningskogarnas beskattning.

I en inom andra kammaren av herr *Jacobson* väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 252, hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning i fråga om allmänningskogarnas beskattning».

Utskottet hemställde, att motionen II: 252 av herr *Jacobson* angående utredning om allmänningskogarnas beskattning icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Sandberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till det i motionen framställda yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om skyndsam utredning i fråga om allmänningskogarnas beskattning.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Sandberg**: Herr talman! Den föreliggande frågan gäller grunderna för allmänningskogarnas beskattning.

För gemensamt behov avsatta besparingsskogar, häradsallmänningar och andra liknande samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning, utgöra juridiska personer, vilkas inkomster enligt gällande bestämmelser beskattas hos samfälligheten. Delägarna i samfälligheten äro alltså icke skyldiga att som inkomst av sina fastigheter upptaga vad de uppburit såsom utdelning från samfälligheten. Därav följer också, att delägarna icke komma i åtnjutande av ortsavdrag på den inkomst, som utdelas till dem från allmänningskogen. I sådana fall då de inkomster, som beskattas hos delägarna, äro så låga, att ortsavdraget vid deras taxering ej kunnat i sin helhet utnyttjas — och detta är i regel fallet beträffande delägarna i de skogsallmänningar, som det här närmast gäller — innebär beskattningen hos samfälligheten, att skatten blir högre än den skolat bli, därest utdelningen beskattats hos delägarna.

Den skattefråga det här gäller har tidigare varit föremål för delade meningar. Sålunda föreslog inkomstskattesakkunniga 1923, att vad som ut-

Motion angående utredning om allmänningskogarnas beskattning. (Forts.) delades från allmänningskogen skulle få avdragas vid allmänningens beskattning och i stället beskattas hos de särskilda delägarna.

Denna anordning har nu påyrkats i den föreliggande motionen. En hemställan med samma innehåll gjordes också i september i följande Kungl. Maj:t av delägarna i Vilhelmina övre, Tärna-Stensele och Sorsele övre sockenallmänningar. Man framhöll i denna framställning, att den nuvarande taxeringsmetoden verkade orättvist i förhållande till fastighetsägare å andra orter, som fått sin skog tilldelad i enskilda skiften. Dessa fastighetsägare kunde bättre tillgodogöra sig ortsavdragen. Genom den i framställningen ifrågasatta ändringen av beskattningsreglerna skulle allmänningskogens skatter i hög grad minskas och delägarna i följd därav erhålla större utdelning. Till denna slutsats kommer och länsstyrelsen i Västerbottens län, vilken jämte åtskilliga andra myndigheter yttrat sig över framställningen.

Länsstyrelsen, vilken företagit en provtaxering för åren 1940—42 under förutsättning att utdelningen från de förevarande allmänningskogarna beskattades hos delägarna, kommer till det resultatet, att omkring $\frac{3}{4}$ av delägarna visserligen skulle få ökad skatt, men, fortsätter länsstyrelsen: »Även om man således tänkte sig, att allmänningssköglägare skulle få tyngre skattebörd, därest förslaget genomfördes, kan man emellertid å andra sidan räkna med att utdelningen bleve så mycket större, att denna ökning i de flesta fallen komme att överstiga skattehöjningen. Man finge ej heller bortse ifrån att för den befolkning, varom här vore fråga och som vore bosatt i de avsides belägna fjälltrakterna, en ökad inkomst om än aldrig så liten skulle vara mycket välkommen. Länsstyrelsen funne för sin del den av allmänningssköglägarna gjorda framställningen vara värd beaktande.» Länsstyrelsen förordar visserligen också en utredning av vidare omfattning än vad man från de nämnda delägarna hade tänkt sig. Jag förmenar nu, att länsstyrelsens påpekande i detta fall, att de vanligen i små ekonomiska omständigheter levande delägarna i de här ifrågasatta allmänningskogarna skulle kunna erhålla större behållning av sin skog, är värt att lägga märke till.

Jag kan också nämna exempel på hur det skulle komma att ställa sig i fråga om dessa allmänningskogars beskattning under den ena eller andra förutsättningen. För t. ex. allmänningskogen i Stensele-Tärna utgjorde det för 1941 till kronoskatt taxerade beloppet 146,000 kronor. Med den ordning som motionären tänkt sig skulle nämnda belopp gå ned till 65,000 kronor. För 1942 utgjorde siffrorna resp. 98,500 och 41,500 kronor i avrundade tal. Det är också just i fråga om statsbeskattningen som den åsyftade lindringen för delägarna i allmänningskogarna skulle komma att ha den största betydelsen.

Jämte länsstyrelsen i Västerbottens län hördes åtskilliga andra myndigheter över den av mig tidigare omnämnda framställningen till Kungl. Maj:t. Med ett par undantag ställde man sig från de hörda myndigheternas sida icke utan vidare avvisande. Även om man var betänksam i fråga om den föreslagna lagändringen, så framhöll man, att man möjligen kunde ur billighets-synpunkt tänka sig vissa andra anordningar för att lätta bördorna för den befolkning som det här gäller.

Utskottet har nu emellertid avstyrkt motionens yrkande om utredning av förevarande skattefråga. Jag skall villigt erkänna, att det är en ganska besvärlig sak, om man önskar få en ur alla synpunkter god lösning. I fråga om statsbeskattningen, som jag nyss varit inne på, skulle dock, såsom också utskottet framhåller, några mera betydande hinder måhända icke möta för den ifrågasatta ändringen. Som jag tidigare påpekade torde också den ekonomiska betydelsen av denna sak vara störst på statsbeskattningens område för dem det här gäller.

Motion angående utredning om allmänningssskogarnas beskattning. (Forts.)

Beträffande den kommunala beskattningen ställer sig saken svårare. Här möter det kommunala intresset att få inom kommunen beskatta inkomsten av fastighet, som är belägen inom kommunen. Det uppstår givetvis vissa besvärigheter för delägarna och taxeringsmyndigheterna, då utdelningen skall beskattas i annan kommun än vederbörandes hemortskommun. Detta blir nämligen fallet, då allmänningssskogen är — som ofta inträffar — belägen i mer än en kommun. Frågan är emellertid, om dessa besvärigheter skola tillmätas avgörande betydelse, eller om man icke kan tänka sig, att man kan i viss mån komma till rätta med desamma.

Utskottet pekar på en annan svårighet som skulle uppstå, om samfälligheten medgaves avdrag för utdelningen. Utskottet säger: »Därest samfälligheten medgives avdrag för vad som utdelats till delägarna och dessa bliva skattskyldiga för de sålunda uppburna beloppen, uppkommer frågan om på vilket sätt procentavdraget skall avräknas vid inkomstens beräkning. Skall procentavdraget fortfarande tillkomma samfälligheten, föreligger risk för att detta avdrag ej kan vid samfällighetens taxering till fullo utnyttjas. En uppdelning av procentavdraget mellan samfälligheten och delägarna skulle åter medföra stora taxeringstekniska svårigheter.» Detta påpekande från utskottets sida är givetvis riktigt. Jag förmenar emellertid, att om denna skattefråga finge tagas upp till utredning i samband med frågan om en omläggning av grunderna för kommunalbeskattningen, så kanske det skulle visa sig, att man mycket väl komme till rätta med den nu sist berörda svårigheten.

Enligt det förslag, som kommunalskatteberedningen redan framlämnat om nya grunder för kommunalbeskattningen, kommer nämligen icke något procentavdrag att vidare förekomma. Jag kan givetvis icke i detta sammanhang närmare gå in på det åsyftade förslaget och vad det innebär. Jag endast konstaterar vad jag nyss påpekade, nämligen att det innebär, att de här åsyftade svårigheterna i avseende å fördelningen av procentavdraget bortfalla, för den händelse kommunalskatteberedningens förslag en gång i världen skulle komma att antagas. Jag anser, att denna skattefråga, som för resten är mycket svår, bör lösas i sammanhang med den stora kommunalskattefrågan. Även den svårighet som består däri, att ortsavdrag icke erhålles på inkomst som beskattas i annan kommun än hemortskommunen, skulle tydligen förminskas efter ett antagande av det nyss antydda förslaget till nya grunder för kommunalbeskattningen, eftersom dessa innebära, att större rum än nu gives för ortsavdragen.

Denna fråga har icke ringa betydelse för dem det här närmast gäller. Det är ett ganska stort antal — jag tror, att det uppgår till över tusentalet — delägare i allmänningssskogar i Västerbottens län, som närmast har föranlett denna motion och den framställning till Kungl. Maj:t, som jag har talat om. De flesta leva under tryckta ekonomiska omständigheter. Det föreligger därför mycket goda skäl för att beakta de önskemål, som här ha kommit fram. Man är nämligen hos dem det här gäller helt på det klara med att en annan ordning än den nuvarande skulle vara fördelaktigare för dem.

Emellertid råder det skilda förhållanden i detta avlånga land. Det finns allmänningssskogar i andra delar av landet, där man icke skulle se en lagändring i enlighet med den här påtänkta med blida ögon. Frågan kompliceras alltså även med hänsyn härtill. Jag förmenar emellertid, att den i alla händelser bör göras till föremål för en undersökning. Om man icke kan komma till ett tillfredsställande resultat genom en generell lagändring, så får man väl pröva någon annan utväg. Dylika utvägar ha också angivits i de remissvar som jag nämnt. Sålunda ha kammarrätten, någon länsstyrelse och landskommunernas förbund påpekat, att man borde undersöka möjligheterna att genom avdrag eller nedsättning av skatteprocenten lindra skattebördan för de människor,

Motion angående utredning om allmänningsskogarnas beskattning. (Forts.)
som leva i dessa ogästvänliga trakter. Detta är ju nämligen i mycket hög grad en fjällbygdernas fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, vilken innefattar en hemställan, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i fråga om allmänningsskogarnas beskattning.

Herr Jacobson: Herr talman! Efter den sakliga och utförliga motivering, som den ärade reservanten har lämnat, har jag icke mycket att tillägga. Jag vill bara understryka en sak, som herr Sandberg framhöll, nämligen att de flesta inkomsttagare, som det här gäller, i regel icke kunna utnyttja de orts- och familjeavdrag som tillkomma dem. Men det är klart, att eftersom det gäller fattiga människor är det väl icke så stora utsikter att få denna motion bifallen, och därför avstår jag från vidare ordande i saken.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag försäkrar, att jag ömmar minst lika mycket som herr Jacobson och herr Sandberg för de fattigas i lappmarken intressen. Men när man sätter sig in i denna fråga, finner man, att den är oändligt mycket krångligare än motionärerna ha föreställt sig. Om man slår sönder ett beskattningsobjekt som en allmänning i några hundra delar, så åsamkar man ju taxeringsmyndigheterna motsvarande svårigheter utan att ändå hjälpa mer än på sin höjd 25 % av delägarna i resp. allmänningar enligt vad som framgick av herr Sandbergs anförande. Han sade nämligen, att $\frac{3}{4}$ av allmänningsdelägarna skulle genom ett bifall till motionen få högre skatt. Den skatt som nu drabbat allmänningen skulle nämligen falla på dem. De skulle således icke få någon vinning av den föreslagna ändringen. Han sade vidare, att i fråga om kommunalbeskattningen låg det ännu mindre gynnsamt till. Med tanke på vilket arbete som skulle åsamkas taxeringsnämnderna och hur det skulle tillkrångla skattelagstiftningen har jag för min del icke kunnat komma till något annat resultat än att det här är fråga om en åtgärd, som icke kan anses motiverad med hänsyn till dessa tekniska svårigheter ur beskattningssynpunkt. Jag skulle kanske ha större anledning än västerbottningarna att vara anhängare av en sådan här linje, eftersom allmänningarna i Norrbotten äro två eller tre gånger så stora som i Västerbotten, men på de grunder som utskottet har anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Kungl. Maj:t har ju, som herr Sandberg nämnde, nyligen haft ärendet uppe till prövning. Om det överhuvud taget skulle göras någonting härvidlag, så skulle det väl vara, att man beviljade avdrag åt samfälligheten som sådan och icke slog sönder skatteobjektet i många hundra delar. Men även det medför inkomsekvenser, och med hänsyn därtill ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jacobson: Herr talman! Jag måste erkänna, att jag för min del blev mycket förvånad, när jag såg, att herr Lövgren också hade sällat sig till den skara som motsatte sig en lättnad på detta område. Jag har nämligen funnit, att han alltid velat stödja sådana förslag, som varit till nytta för de mindre inkomsttagarna i Norrland. Jag vill emellertid icke påstå, att hans ställningstagande hänför sig till den obotfärdiges förhinder i detta fall. Bristande vilja att söka bemästra de svårigheter, som måste uppstå, är nog det avgörande. Herr Sandberg påpekade de vägar man kunde gå, och jag tror inte att det skulle uppstå oöverstigliga svårigheter, om man skulle försöka komma till rätta med denna fråga.

Motion angående utredning om allmänningsskogarnas beskattning. (Forts.)

Herr **Orgård**: Herr talman! Denna fråga ligger rent principiellt till på samma sätt som den beskattningsfråga vi närmast förut behandlade. I sak äro vi i båda dessa fall ense om att det tekniskt vore lämpligt och, om framkomliga vägar kunde anvisas, jämväl på sin plats att rätta till de missförhållanden beträffande beskattningen, som man här visat på.

Det är visst inte bristande vilja att ta itu med dessa tekniska svårigheter, som på sätt herr Jacobson framhöll skulle ha bestämt utskottets ställningstagande. Det förhåller sig i stället så, att man har diskuterat och prövat de uppslag, som här framkommit, men att man ännu inte kunnat finna någon väg eller metod för frågans lösande att föreslå Kungl. Maj:t.

När herr Jacobson sade, att herr Sandberg i sitt anförande visade på de linjer, som man här kunde följa, var väl detta inte alldeles riktigt. Herr Sandberg anvisade dem visserligen, men det var sådana linjer, som man tidigare och även nu i utskottet hade prövat, men om vilka man kommit fram till den uppfattningen, att de äro så svårframkomliga, att man inte vill rekommendera dem för Kungl. Maj:t. Jag vill inte gå in på någon längre diskussion i denna del, utan jag ber att få hänvisa till vad utskottet härutinnan skrivit om de olika projekten. Jag ber att även få hänvisa till vad herr Lövgren här framhållit.

Gentemot utskottets ställningstagande kan det ju invändas, att man väl i alla fall hade kunnat i en skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå frågans upptagande till utredning för att få utrönt, om Kungl. Maj:t kunde finna någon annan och bättre metod än dem, som hittills framkommit.

Herr Sandberg påpekade också, att kommunalskatteutredningen kunde anvisas att uppta denna fråga. Gentemot detta vill jag endast säga, att det kan väl förutsättas att kommunalskatteutredningen — oavsett vad som här begäres — kommer att syssla med denna fråga. Det brukar ju vara vanligt att man inte avlåter en skrivelse till Kungl. Maj:t utan att ha några förslag att visa på för utredning. I detta fall är man ju i den situationen, att de hittills prövade vägarna ur teknisk synpunkt visat sig vara svårframkomliga.

Som herr Sandberg framhöll är frågan inte så liten för en utredning. De fall, som här ha anförts, äro visserligen inte många, och de summor, det här rör sig om, äro inte så stora. Emellertid bör en utredning, om den nu skall sättas i gång, röra sig om en rättelse inte endast i de fall, som här ha anförts, utan om skogsbeskattning, juridiska personers beskattning i allmänhet. Det blir sålunda en mycket stor och omfattande utredning, som med hänvisning till de här nämnda fallen här kommer att begäras. — Jag vill i detta sammanhang även anföra att vi ha allmänningsskogar inte bara i Västerbotten utan även — som herr Lövgren framhöll — i Norbotten och i övriga delar av landet, där förhållandena äro annorlunda än i de nämnda fallen i Västerbotten. Med hänsyn till detta och till att riksdagen inte gärna kan skriva till Kungl. Maj:t utan att ha några framkomliga linjer att visa på samt även med hänsyn till de tekniska svårigheter, som möta vid genomförandet av de linjer, utskottet upptagit till behandling och diskuterat, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr **Sandberg**: Herr talman! Till herr Lövgren vill jag först säga ett par ord såsom rättelse av vad han framhöll. Jag tror att han missuppfattade mig. Han sade nämligen att jag hade påpekat, att länsstyrelsen i Västerbottens län kommit till det resultatet, att om delägarna bleve beskattade för utdelningen, detta skulle medföra, att omkring $\frac{3}{4}$ av dem skulle få en ökad skatt. Herr Lövgren drog härav den slutsatsen, att man genom en sådan ändring

Motion angående utredning om allmänningsskogarnas beskattning. (Forts.)
inte komme att hjälpa mer än högst 25 procent av dem, som det här närmast gäller. Det var emellertid ett mycket viktigt komplement till detta påpekande om skatteökningen för dessa $\frac{3}{4}$, som jag mycket tydligt framhöll. Samma länsstyrelse sade nämligen, att även om man sålunda kan tänka sig att flertalet få tyngre skattebördan, därest förslaget genomföres, måste man räkna med att utdelningen blir så mycket större, att ökningen i form av utdelning överstiger den ökade skattebördan så att vederbörande verkligen erhålla en behållning. Detta skulle således vara slutresultatet av den föreslagna ändringen. Jag sökte att ytterligare verifiera denna mening genom att anföra siffror om den betydande skillnad i avseende på det taxerade belopp, som skulle komma att åvila allmänningsskogarna, om man jämförde nuvarande förhållanden med vad som skulle bli fallet, därest utdelningen beskattades hos andelsägarna. Detta är en mycket betydelsefull sak. Det är inte alls så att det är endast ett litet antal, som skulle hjälpas, utan man skulle kunna säga att totaliter samtliga få en större eller mindre hjälp genom en ändring i här föreslagen riktning.

Både herr Lövgren och herr Orgård voro inne på de tekniska svårigheterna i detta fall. Det är ju också ur praktiska synpunkter och för att undvika tekniska svårigheter som man ordnat beskattningen sådan som den nu är. Om icke dylika hänsyn tagits, skulle man — det erkännes av sakkunskapen — ha gått på den i motionen förordade linjen, ty den ansluter sig mer till principen skatt efter förmåga. Beträffande dessa tekniska svårigheter försökte jag visa att det torde vara möjligt att i icke så ringa mån komma ifrån dem, om nämligen frågan finge lösas i samband med de nya grunderna för kommunalbeskattningen. Då skulle åtminstone svårigheterna med fördelningen av procentavdragen bortfalla och även i viss mån de svårigheter, som hänga samman med att man icke får ortsavdrag beträffande inkomst av fastighet, som är belägen i annan kommun än den där man är mantalsskriven. Kvar skulle endast stå svårigheterna vid beskattningen av delägare i en allmänningsskog, som sträcker sig över mer än en kommun. Det är emellertid inte alldeles utslutet, att man även där kunde åstadkomma vissa förenklingar. I alla händelser anser jag att det — trots dessa svårigheter som nu sist berördes — är mycket som talar för att en utredning i detta fall är befogad. Till herr Orgård vill jag slutligen säga att det inte är alla gånger riksdagen kan dra upp så bestämda linjer för lösning av en fråga, då riksdagen skriver till Kungl. Maj:t och begär en utredning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av väckta motioner om tillämpning av 1941 års allmänna tjänstepensionsreglemente på indragen ordinarie personal vid domänverket.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 48, i anledning av väckt motion angående viss ändring av sparbankslagen.

I en till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad, inom andra kammaren under nr 74 väckt motion hade herrar *Svensson* i Alingsås och *Fors-*

*Viss ändring
av sparbanks-
lagen.*

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)
berg hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring av 1923 års sparbankslag att huvudmännens rätt att omvälja sig själva avskaffas och ersättes med en valordning i huvudsaklig överensstämmelse med den i motionen angivna».

Utskottet hemställde, att förevarande motion II: 74 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Leander, Paulsen, Hall, Andersson* i Munkaljungby och *Ericsson* i Kinna, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 74, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring i sparbankslagen, att huvudmännens rätt att omvälja sig själva avskaffas och ersättes med valrätt för insättare eller allmänna korporationer.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Hall**: Herr talman! Det ärende, som nu föreligger till kammarens behandling, har senast behandlats 1937 i sammanhang med då företagna större ändringar i sparbankslagen. Den framställning, som motionärerna här ha gjort, avser att förändra sättet för utseende av huvudmän i sparbankerna. 1937 hade utskottet anledning påpeka, att rätten för huvudmännen att omvälja sig själva hade medfört att huvudmannainstitutionerna blivit i hög grad ensidigt sammansatta, att åldern hos såväl huvudmännen som styrelseledamöterna blivit anmärkningsvärt hög, att i många fall större områden av en sparbanks verksamhetsfält blivit fullständigt orepresenterade o. s. v. Utskottet uttryckte då den förhoppningen, att sparbankerna själva skulle se till att de förändrade sin politik på detta område, så att huvudmannainstitutionerna och därmed också styrelserna så småningom finge en mera allsidig sammansättning, som vore ägnad att inge större förtroende för sparbanksledningarna än vad deras nuvarande sammansättning i regel medför.

Man kan nog säga att det svenska sparbanksväsendet i allmänhet omfattas med stort förtroende. Sparsamheten i vårt land är också ganska stor, och de insättningar, som sparbankerna fått mottaga, äro som bekant mycket stora. De uppgå till flera miljarder kronor. Emellertid har man under de senare åren, då man vänt sig till den stora allmänheten i syfte att få den med i spar-kampanjer av olika slag — framför allt i samband med de senaste statslånen — gjort den erfarenheten att det på många håll, där man hade kunnat vänta att en viss förmåga till sparsamhet skulle förefinnas, alldeles saknats intresse för att deltaga i detta småsparande. Anledningen därtill är helt säkert att söka i att de svenska sparbankerna till följd av deras ålderdomliga förvaltningsform aldrig förmått att träda i kontakt med den stora allmänheten på ett sätt, som varit önskvärt. Många befolkningsgrupper känna sig nu fullständigt utestängda från all samhörighet med sparbankerna. Detta beror självfallet på att inom sparbankerna i regel en liten klick — ofta bestående av några få familjer på orten — har tillvällat sig allt inflytande inom sparbanken. Genom rätten till självförnyelse ha dessa personer även möjlighet att för framtiden utestänga allt annat inflytande från sparbankens ledning. I många fall ha de $\frac{2}{3}$ av huvudmannainstitutionen, som ha rätt att omvälja sig själva, gått så långt, att de från valrätt uteslutit den tredjedel av huvudmännen, som enligt lag skall utses av allmänna korporationer.

Här har alltså på många håll i landet inträtt den orimliga situationen, att en liten familjeklick förvaltar en sparbank. Man väljer sina egna familjemedlemmar till tjänstemän i banken, man väljer medlemmar i det egna kotteriet

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

till revisorer i banken, och man sätter sedan kronan på verket genom att en gång om året bevilja ansvarsfrihet åt sig själv för den egna förvaltningen. Detta är en liten nätt interiör från det ekonomiska liv, som kallas för modernt, men som i verkligheten hör hemma i 1800-talets ekonomiska idyll och som vi väl nu borde vara mogna att komma ifrån.

På alla områden ställas nu starka krav på att den som granskar en ekonomisk förvaltning skall vara oberoende av den som har hand om förvaltningsuppgiften. Till revisorer skall man ha personer, som äro obundna av hänsyn till dem som handha förvaltningen. Inom sparbankerna är detta helt enkelt inte möjligt. Det är endast ett fåtal sparbanker, som förmått höja sig till den nivån, att de se på dessa saker på annat sätt än med det egna kottერიets blickar. Sparbankerna utesluta helt enkelt i de flesta fall varje opartisk granskning av sin förvaltning. Under sådana förhållanden är det inte underligt att det uppkommer även en hel del andra olägenheter, ty det är klart att personer i ett litet kottერი, som får hand om en sparbank, vilken kan bereda även dem själva vissa ekonomiska fördelar, de anse aldrig att de bli för gamla att sköta denna uppgift. I bankmatrikeln, som finns i riksdagsbiblioteket, men som tyvärr är för lång att läsa upp, kan man få se verkliga prakt-exempel på självförtroendet hos åldringarna i vårt land. I flera av sparbanksstyrelserna är majoriteten av ledamöterna mer än 75 år gamla. I vissa sparbanksstyrelser äro tre eller fyra ledamöter över 80 år gamla. I en del sparbanksstyrelser kan man hitta ledamöter, som äro över 90 år gamla. I de fall vi känna dem ha dessa personer ofta visat sig vara både döva och blinda, men de förvalta i alla fall miljoner kronor åt allmänheten på orten.

Sådana olägenheter kunna vi aldrig komma ifrån, om vi icke upphäva huvudmännens rätt att förnya sig själva. Hittills har nämligen ingen grupp av medborgare dess värre visat prov på ett sådant mått av självkritik, att de avsätta sig själva, om det inte finns någon, som kan uppmana dem därtill.

Jag skall villigt erkänna att vår sparbanksinspektör vid flera tillfällen allvarligt har uppmanat sparbankerna att vidta en förändring på detta område. Sparbanksinspektören har både privat och offentligt under de senaste åren sagt ifrån, att det inte går an att begränsa inflytandet över sparbankerna till blotta familjekretsen på varje ort och att det heller inte är bra att ha för många över 70 år gamla ledamöter i styrelserna. Senast 1937 uttryckte sparbanksinspektören mycket starkt denna mening i en lång artikel i de svenska sparbankernas tidskrift. Dessa uppmaningar från hans sida ha dock icke lett till något resultat. De som sköta sparbankerna ha sagt att de själva kunna sköta denna sak, som angår varken staten eller sparbanksinspektören. Som något annat besked kan man inte rimligen tolka den omständigheten att man — trots att alla sparbanker valt nya styrelser under de sista sex åren — ändå nästan undantagslöst valt om dessa gamla ledamöter. Man har valt om personer, som varit betydligt över 70 år, och man har valt om sådana som varit över 75 år. Ja, man har till och med valt om personer som varit över 80 år.

Jag tror således att den bevisning, som på denna punkt ligger i den offentliga sparbanksmatrikeln, är tillräcklig för att motivera de krav, som motionärerna här anfört. Jag betraktar det som ganska orimligt, att riksdagens bankoutskott inte kunnat gå med på de krav, som här framställts.

I motionärernas framställning saknas det en punkt, som jag emellertid vill påpeka och som är av ganska stor betydelse för våra sparbankers ställning, nämligen förhållandet till affärsbankerna. Tack vare självförnyelsen samt den bristande insynen och kontrollen från det allmännas sida har det på många orter varit möjligt för affärsbankerna att tillskansa sig ett avgörande inflytande över sparbanken på orten. Sparbanken har då mist sin självständiga för-

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

valtning och blivit endast en filial till en affärsbank, som driver rörelse på samma ort. Denna i hög grad egendomliga sammankoppling kan bestå årtionde efter årtionde, eftersom det med nuvarande lagstiftning inte finns någon möjlighet att komma till rätta med denna sak. Jag tror att man inom sparbankskretsar ibland har känt det ganska besvärligt, då man på det sättet har försatts i en osjälvständig ställning. Men man har inte haft förmåga att komma ur denna situation, emedan affärsbankskottet på platsen har behärskat majoriteten av huvudmännen, vilka sedan gång efter annan valt om sig själva.

Den framställning, som göres i reservationen, går ut på att få till stånd en allsidig utredning av dessa ting, och det synes mig vara högeligen påkallat att en sådan igångsättes. Mot en sådan utredning har utskottet anfört två skäl. Det ena är, att man inte skall besvara Kungl. Maj:t med en sådan sak, ty i dessa tider har Kungl. Maj:t mycket annat att bestyra och har därför inte tid att syssla med utredningar. Detta skäl kan man förstå, om det gäller något vidlyftigare ärende, men i detta fall är det bara fråga om att skriva om ett par mycket enkla paragrafer i sparbankslagen, och denna lagtext kan det inte gärna ta mer än ett par timmar att författa. Vidlyftigare än så är denna sak i verkligheten inte. Det andra skälet, som anförts inom utskottet, är att man inte skall politisera sparbankerna. Detta skäl har jag inte så värst mycket förståelse till övers för, eftersom de flesta sparbanker nu äro politiserade. Det är nämligen så, att det parti, som en gång har fått makten i en sparbank, sitter kvar och utestänger alla andra. I detta avseende äro verkligen våra sparbanker så politiserade som någon inrättning kan bli. När det gäller andra förtroendeuppdrag, till vilka kommuner och andra allmänna korporationer ha rätt att utse styrelseledamöter eller huvudmän, ha vi inte alls att göra med samma politisering. Man anser i stället att det är självklart, att om man tillsätter chefsbefattningar man därtill skall välja människor, som ha förmåga att sköta sådana befattningar. Vi veta allesamman, att när de valda ha tillträtt sina befattningar, politisera dessa personer inte alls. Är det någon människa som har hört talas om någon politisk lasarettsdirektion? Jag anser följaktligen, att man kan avföra detta skäl från diskussionen. Detta argument har dock faktiskt fått spela en avgörande roll inom utskottet vid behandlingen av frågan. Skulle det visa sig, att man inte kan finna en form för insättarnas direkta val av huvudmän, tror jag inte att det ligger någon fara i att man anförtror valet av huvudmän åt kommunala korporationer. De svenska kommunalförvaltningarna ha visat sig kompetenta att sköta vidlyftigare saker än denna, och det skulle säkerligen bli mycket lyckligare resultat och mycket större förtroende för sparbankerna, därest allmänheten hade rätt att på något sätt inverka på deras förvaltning.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som vid detta utlåtande är avgiven av herr Leander m. fl. På grund av att för riksdagen liksom för sparbankerna gälla i viss mån kinesiska arbetsformer, skulle jag emellertid vilja föreslå en förändring i yrkandet på det sättet, att de två orden *insättare* eller utgå ur klämmens sista rad.

Herr **Forsberg**: Herr talman! Jag har ingen anledning att särskilt stryka under att en förbättring har inträffat beträffande de i motionen berörda förhållandena sedan sparbankslagen av år 1923 kom till. Den förbättring, som inträffat under den tid av 20 år, under vilken denna lag har varit i kraft, har nämligen varit av mycket blygsam omfattning. Det är ju ändå på det sättet, att man alltjämt kan räkna med att i över 400 av landets sparbanker, vilka sammanlagt uppgå till 471 stycken, dominera de gamla ledningarna fullständigt just på grund av denna självkomplettering av huvudmän, som äger rum.

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

Det har ju redan här anförts att redan vid 1919 års riksdag särskilt från sparbankernas sida motstånd restes mot att kommunerna skulle få något som helst inflytande på sparbankernas ledning. Nu ha vi fått den lagbestämmelsen, att en tredjedel av huvudmännen skall utses av olika kommunala korporationer, hushållningssällskap eller häradsrätt. Som den föregående talaren nämnde är det emellertid det gamla vanliga, när det på årsmötena blir fråga om val av de övriga två tredjedelarna av huvudmännen, att det föreslås omval, och resultatet har, såsom även redan tidigare antytts, blivit, att åldersgränsen har blivit alltför hög. Det är i ytterst få undantagsfall avsägelse ske på grund av hög ålder. Erfarenheten har också visat, att detta självkompletteringssystem medför, att om någon av dessa huvudmän dör, fylles hans plats vanligen av någon nära släkting. Här om på något håll är det verkligen av behovet påkallat, att man får till stånd en nyrekrytering av huvudmännen. Att åstadkomma detta är emellertid med nuvarande valsystem fullkomligt uteslutet.

Anledningen till att vi motionerat i denna fråga har endast varit, att vi vilja söka skapa större rättvisa när det gäller våra sparbanker och deras ledning. Vi vilja med andra ord ha ett mera demokratiskt valsätt. Det är även ställt utom allt tvivel, att det även för våra sparbanker skulle vara till verkligt stort gagn, om åt de bredare folklagren kunde beredas ett större inflytande på sparbankernas ledning. Såsom herr Hall har anfört och enligt vad även jag har mig bekant har man ifrån sparbanksinspektionens sida sökt att få en ändring till stånd i detta avseende, och även från svenska sparbanksföreningens sida ha vid vissa tillfällen försök i samma riktning gjorts. Det har emellertid visat sig omöjligt att få en sådan förändring genomförd.

Jag har även fäst mig vid vad svenska sparbanksföreningen har sagt just i det avsnitt av sitt yttrande, där den uttalar sig om politiseringen. Jag vill för min del inte alls vara med om någon som helst politisering, utan här skola, såsom när det gäller våra kommunala förtroendeuppdrag, kvalifikationerna vara avgörande. Jag vill emellertid med anledning av detta svenska sparbanksföreningens uttalande säga, att trots att jag känner många av dessa självkompletterande huvudmän, vet jag inte någon, som saknar politisk uppfattning. Jag kan därför inte finna att det skulle kunna medföra någon fara, utan att det i stället skulle vara mycket lämpligt, när det gäller att åstadkomma en ändring i det nuvarande systemet, att de kommunala organen få ett större inflytande på valet av huvudmän. Det kunde ju också tänkas — ehuru vi icke framfört detta i motionen — att man vid en eventuell utredning av frågan även kunde överväga den möjligheten, att insättarna skulle kunna få rösträtt.

En annan sak, som jag även särskilt fäst mig vid och förvånat mig över, är att utskottet säger: »Utvecklingen under de senaste åren har i själva verket gått i den riktning, som åsyftas i motionen.» Jag ber med anledning härav att få säga, att utskottet inte känner till förhållandena på detta område, när utskottet gör ett sådant uttalande. Att vi motionärer påyrka ett annat valsätt är just beroende på att de bredare folklagren inte äro representerade i mer än ett mycket litet antal av våra sparbankers styrelser. Jag vet inte vilka anspråk man i detta avseende har inom bankoutskottet, men motionärerna ha för sin del icke kunnat godkänna den representation, dessa folklager nu ha i sparbanksstyrelserna. Dessa folkgrupper äro nämligen lågt räknat representerade med 3 procent och allra högst med omkring 6 procent inom sparbanksstyrelserna. Om bankoutskottet vill göra gällande, att detta är en utveckling i den riktning, som vi motionärer önska, så har bankoutskottet fullständigt fel på den punkten.

Bankoutskottet säger vidare i sitt utlåtande: »Det torde knappast vara allt-

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

för optimistiskt att hysa den uppfattningen, att vårt sparbanksväsende genom fortsatta egna initiativ skall kunna verksamt bidra till att huvudmannakåren erhåller en alltmer ändamålsenlig sammansättning.» Ja, bankoutskottet får för all del ha denna optimistiska uppfattning, men jag säger för min del, att även i detta avseende är dess uppfattning icke med verkliga förhållandet överensstämmande. Om man i stället talar om motsatsen, nämligen pessimism, när det gäller initiativ från sparbankernas sida i detta avseende, så är det fullkomligt riktigt.

Jag skall, herr talman, såsom bevis för vad jag nu har sagt beträffande antalet ledamöter i sparbanksledningarna från de bredare folklagren be att få lämna några upplysningar, som jag har hämtat från svenska bankmannamatrikeln för 1941 och dessutom förskaffat mig på annat sätt. Vi ha ett antal av över 14,000 sparbankshuvudmän i vårt land, och i landets 471 sparbanksstyrelser sitta 3,744 ledamöter. Det övervägande antalet av dessa representanter äro att hänföra till grupperna lantbrukare, godsägare, direktörer, kamrerare, landsfiskaler, kyrkoherdar och köpmän. I de flesta av styrelserna för våra sparbanker finns det inte någon representant från de bredare folklagren, trots att man väl kan säga, att dessa folkgrupper representera de flesta av insättarna. Jag nämnde tidigare i mitt anförande, att dessa folklagers representation utgjorde lågt räknat 3 och högt räknat 6 procent, vilket i direkta siffror motsvarar respektive 68 och 200 personer. Om jag för att vara på den säkra sidan utgår från den lägre siffran, finner man bland dessa 68 personer en kvarnarbetare, en vävlagare, en gränsuppsyningsman, en förrådsförvaltare, en skomakare, en montör, en sågverksarbetare, en murare, en chaufför, en småbrukare, en förtroendeman, en garvare, en hovslagare, en järnsvarvare, en typograf, en handelsexpedit, en bibliotekarie, en förste postiljon, en valsverksarbetare, en maskinförare och en tillsyningsman. Där finnas vidare två reparatörer, två sockerfabriksarbetare, två expeditörer, två verkstadsarbetare, två stationskarlar, två kontorister och två grovarbetare. Tre äro fiskare, fyra äro fabriksarbetare, poststationsföreståndare, sysslomän, redaktörer, lokförare och vaktmästare och sex äro snickare. Det blir summa 68 personer. Jag har gjort en ytterligare utredning beträffande frågan om en del andra yrkesgruppers representation i sparbankernas ledning, och denna visar, att man högt räknat kan anse, att de bredare folklagren komma upp till en representation av omkring 200 av sparbankernas 3,744 styrelseledamöter.

När man kan påvisa, herr talman, att förhållandena äro sådana, så borde det också stå fullkomligt klart, att en förändring beträffande valet av sparbankernas huvudmän är i högsta grad påkallad. Jag ber för den skull, herr talman, att få yrka bifall till det yrkande, som har framförts av herr Hall.

Herr Paulsen: Herr talman! När jag 1937 väckte en motion med samma syfte som den vi nu behandla, trodde jag att jag ganska lätt skulle kunna få igenom denna motion. Ty det förhöll sig uppenbarligen på det sättet, att sparbankernas huvudmän, som äga rätt att komplettera sig själva, sutto kvar hur länge som helst. Det var bevisligen så, att människor inte bara i 70-årsåldern utan även i 80- och 90-årsåldern sutto kvar i sina befattningar så länge, att de inte riktigt visste, om de voro hemma eller på sammanträde eller överhuvud taget var de befunno sig. Jag trodde att bankoutskottet skulle vara så pass klokt, att det skulle gå med på mitt förslag och att kammaren i sin tur skulle följa utskottet. Men jag hade bedragit mig fullständigt. Bankoutskottet sade nej; utskottet tyckte att det var bra som det var och kammaren följde utskottet. Men sparbanksinspektören tyckte ändå, att saken var litet otrevlig. Han skickade gång på gång anmaningar till sparbankerna att ändra och bättra sig och i

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

sina ledningar invälja yngre folk och personer, som hade större intresse för insättarna och låntagarna. I ett eller annat fall har man följt parollen och valt yngre människor till huvudmän, men det stora flertalet sparbanker välja fortfarande precis som förut.

Efter sista andrakammarvalet har det kommit nya människor in i kammaren, och detta har medfört, att en ny motion väckts i denna fråga, vari gives uttryck åt den uppfattningen, att detta system är galet. Ja, säger bankoutskottet, det där är ju visserligen inte riktigt, men man får hoppas, att det så småningom skall bättra sig. Ja, vi få verkligen se om dessa förhållanden bättra sig med tiden. Jag tror inte att det kommer att ske på de närmaste hundra åren utan att det vidtages särskilda åtgärder. Det är min bestämda övertygelse, att om inte riksdagen går in för att företaga en utredning om denna sak, såsom vi begära i reservationen, kommer det att sitta folk i 80- och 90-årsåldern i dessa huvudmannainstitutioner under många år framåt. Är det så, att kammaren vill ha det på detta sätt, då skall den rösta med utskottet, men vill den i dessa institutioner ha människor i de livskraftiga åldrarna, som ha förmåga att bedöma saker och ting, då skall den följa reservationen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen med den ändring, som föreslogs av herr Hall.

Herr **Svedman**: Herr talman! Sedan i början på 1820-talet de första sparbankerna här i landet inrättades, har landets sparbanksväsende utvecklats efter sunda linjer och i ett sådant tempo, att vi sedan länge ha ett sparbanksnät, som spänner över så gott som hela vårt land. De som tagit initiativet till dessa sparbanker ha i regel för att icke säga uteslutande varit ekonomiskt kloka och insiktsfulla män, som förstått att leda utvecklingen på ett sådant sätt, att deras verk, sparbankerna, vunnit allmänhetens förtroende till gagn för landet och särskilt för småspararna och för låntagarna i de olika bygderna.

Jag vill i detta sammanhang påpeka ännu en sak. Dessa män ha i regel haft mycket ringa anspråk på arvoden och ersättningar för sin möda. Förvaltningen av sparbankerna har varit billig och i de allra flesta fall hederlig. Större bankskandaler äro med ett par anmärkningsvärda undantag främmande för vår sparbankshistoria hittills. Att dessa män med tiden blivit äldre är ju bara i överensstämmelse med naturens ordning och att de även på gamla dar suttit kvar i sin ställning som förvaltare av sparbankerna är endast ett bevis på att de åtnjutit förtroende i sin hembygd på de poster, där de satts.

Nu är det sant, såsom tidigare i dag sagts, att de s. k. huvudmännen för sparbankerna vid valen i stort sett rekryterat sig själva. Sedan en del år föreskriver emellertid sparbankslagen, att minst en tredjedel av huvudmännen skola utses av offentliga myndigheter. Vilka dessa äro anges i sparbankslagen § 10. Motionärerna vilja ha den ändringen, att huvudmännen skola samtliga utses av landstingen eller de kommunala stämmorna och fullmäktigeinstitutionerna. Motionen har avstyrkts såväl av styrelsen för Svenska sparbanksföreningen som av sparbanksinspektionen. Denna myndighet anför i avgivet yttrande att »det torde innebära betänkligheter, att helt kommunvalda organ skola bestämma om en sparbanks låne- och räntepolitik, användningen av sparbanks vinstmedel m. m.». Inspektionen säger vidare: »Det torde enligt vad erfarenheten giver vid handen icke kunna anses själfallet, att av kommunala korporationer valda huvudmän vid konflikt mellan å ena sidan kommunens intressen och å andra sidan de intressen, som sparbank företräder såsom förvaltare av insättarnas medel och såsom kreditgivare till allmänheten, skola vara lika villiga att giva dessa senare intressen företräde som på annat sätt utsedda huvudmän.»

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

Ja, det är just detta. Även om det icke innebär någon garanti för att åldersgränsen kommer att sättas lägre, om kommunala institutioner välja huvudmännen, kommer den här antydda olägenheten att med allra största sannolikhet ganska snart framträda, nämligen att kommunala intressen skära sig med insättarnas intressen. Den kommunala myndigheten vill ha billiga lån, men insättarna vilja ha höga räntor, och att förena dessa bägge önskemål torde bli ett ganska sällsamt konststycke.

Vidare är att märka, att många sparbanker dela ut av sin vinst, efter länsstyrelsens prövning och medgivande, avsevärda summor till välgörande och allmännyttiga ändamål, till kulturinstitutioner o. s. v. Och jag är icke alldeles säker på att, om huvudmännen valdes på ett annat sätt och så att säga ställdes i andra intressens tjänst, anslag till dessa allmännyttiga och välgörandeändamål alltjämt skulle komma i fråga i en omfattning som hittills. Man måste nämligen förutsetta, att de kommunala organen ha sina ögon fästade på anslag för rent kommunala ändamål, till vilka medel annars skulle uttaxeras eller som skulle negligeras. Tre parter ha i detta fall intressen att bevaka, nämligen det allmänna, insättarna och låntagarna. Enligt motionen är det egentligen blott det allmänna som hålles i ögonsikte, och dess intressen skola tillvaratagas genom en sänkning av åldersgränsen för huvudmän valda av offentlig myndighet.

Utskottet medger gärna, att en föryngring i detta sammanhang är önskvärd. Utskottet har kunnat påpeka, att en tendens i den riktningen dess bättre börjat skönjas under senare år. Ett är visst, att både sparbanksföreningens styrelse och icke minst sparbanksinspektionen äro intresserade av att en sådan föryngring kommer till stånd, och hittills ha verkligen åstadkommit mer eller mindre påtagliga, ehuru kanske icke tillräckliga, förändringar i det avseendet.

Emellertid, vad som förmått utskottet att nu avstyrka denna motion är icke minst motionens ofullständighet och därjämte den omständigheten, att vi stå inför en allmän revision av sparbankslagstiftningen, en revision, varom sparbanksinspektionen i sitt yttrande över motionen säger, att den torde bli snart nödvändig. Att då sätta i gång en parallellutredning med den begränsning som reservanterna önska och sedan efter ett eller annat år föranstalta om en generell revision av sparbankslagstiftningen torde vara föga lämpligt och säkert icke önskvärt. Därför är det enligt utskottsmajoritetens förmenande riktigare, att man väntar med frågan och tager upp den i hela dess vidd, så att den önskade revisionen av den lagstiftning som berör våra sparbanker kommer helt och fullt till stånd och utredningen därom blir utförd.

Då det icke är någon överhängande brådska med den del av reformen, som reservationen syftar till, hoppas jag, att andra kammaren följer första kammarens exempel och antager utskottets hemställan, vartill jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Paulsen erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Herr Svedman säger, att huvudmännen icke haft några anspråk på arvode. Det är visserligen riktigt, men det är icke något skäl för att de skola sitta kvar till den ålder som jag talade om nyss, nämligen sjuttio å åttio år. Sedan säger herr Svedman, att det är ett bevis på förtroende för huvudmännen, att dessa undan för undan fått kvarstanna och äro kvar, fastän de blivit så gamla. Men varifrån kommer detta förtroende? Jo, det kommer från dem själva; de välja ju sig själva. Ett sådant förtroende är det icke någon konst att få. Det skulle vara skönt för oss litet var för övrigt att ha det ordnat på det sättet.

Vidare säger herr Svedman, att sparbankerna avsätta stora summor till kulturella och välgörande ändamål, men att detta kanske icke kommer att ske,

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

ifall det blir en annan valordning. Nu är det så, att dessa medelsavsättningar övervakas av länsstyrelsen, och för övrigt vill jag säga herr Svedman, att ingen kan vara glad åt att sparbankerna avsätta så stora summor till kulturella eller välgörande ändamål. Ty varifrån tager man pengarna? Jo, genom att antingen begära för hög ränta av dem som skola betala ränta eller ge för låg ränta åt dem som skola ha ränta på sina insatta pengar. Det är således sannerligen ingenting att vara stolt över, utan det har man tvärtom anledning att vara ledsen för.

Slutligen talade herr Svedman om revisionen, som man i förbigående omnämnt i sparbanksföreningens yttrande. Ja, denna revision är ännu icke igångsatt, utan vi kunna få vänta i många år, innan den kommer till stånd. När den dagen kommer, äro vi nog för gamla att vara med här i kammaren.

Härpå anförde:

Herr **Hallberg**: Herr talman! De vackra ord som herr Svedman yttrade om de svenska sparbankernas förtroendemän kan man tillfullo instämma i, men jag kan icke finna, att det kan vara något argument för att hindra genomförandet av en mogen reform. Jag har i min hand en utmärkt liten broschyr som Svenska sparbanksföreningens styrelse för kort tid sedan utgav och satt i händerna på oss som äro huvudmän i sparbank. Jag skall be att få anföra tre mycket korta citat ur densamma. På ett ställe heter det, att »huvudmännen icke representera privata intressen utan äro företrädare för spararna och samhällets institutioner». Och på ett annat ställe heter det: »Skola sparbankerna kunna bevara sin plats som en uppfostrande folkrörelse, måste de följa med i utvecklingen — de måste ledas av människor, som inte blott besitta erfarenhet och gott omdöme utan också förstå tidens krav och ha insikter om moderna arbetsformer och förhållanden.» Slutligen i det tredje och sista citatet heter det: »För den huvudman, som ej kan fylla huvudmannauppsdragets krav på tid, intresse och krafter, bör det därför vara en hederssak att lämna plats för nya män, som ha bättre möjligheter att tjäna sparbanken.» Jag tycker för min del, att denna broschyr, som givits ut såsom en appell till och en vägledning för sparbankerna i första hand, innehåller i själva verket motiveringen för den ståndpunkt som motionärerna och reservanterna i bankoutsrottet intaga, när det gäller utseende av huvudmän. Jag har varit huvudman i sparbank, där de flesta huvudmännen utsetts av stads- och kommunalfullmäktige inom sparbankens verksamhetsområde, och där blott ett litet fåtal utsetts på annat sätt men i intet fall av huvudmännen själva. Jag skulle vilja göra gällande, att den anordningen visat sig vara mycket god. Den har icke väckt klander eller missnöje vare sig bland insättarna eller på annat håll. Jag vill anföra ett annat exempel: Kopparbergs läns landsting väljer samtliga huvudmän i länets sparbank, och även det har försiggått utan något gnissel. Jag tänker på dessa exempel särskilt då jag läser styrelsens för Svenska sparbanksföreningens skrivelse med anledning av en motion till årets riksdag — en motion som vi nu behandla — där styrelsen varnar för ett genomförande av den av motionärerna föreslagna anordningen, därför att man är rädd för att det skall uppstå politiska partistrider kring valet av dessa huvudmän. Sparbanksföreningens styrelse säger ordagrant följande: »De kommunala representationerna äro politiskt valda. All sannolikhet talar för att även huvudmännen skulle komma att väljas efter partilinjer. Hur personvalet kan komma att utfalla är ovisst och mycket beroende på kommunens intresse för sparbanken. Man riskerar, att kvalifikationerna för ifrågavarande speciella uppdrag kunna bli svaga liksom även att personer kunna väljas, beträffande vilka huvudsyftet är att

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

förr eller senare bereda dem plats i sparbankens styrelse såsom belöning för arbete i partiernas eller kommunens tjänst.» Med stöd av fall där man redan nu väljer dessa huvudmän genom landstingen eller de kommunala institutionerna tillåter jag mig bestrida de farhågor sparbanksföreningens styrelse framfört för att huvudmannavalen skulle komma att bli på något sätt partipolitiska. Rätt många års erfarenhet av sådana fall jag nyss anfört säger mig, att man icke behöver hysa några farhågor i det avseendet. Vi ha i Kopparbergs läns landsting icke någon gång under alla de år, vi valt huvudmän, varit i delo partierna emellan om huru dessa huvudmannauppsdrag skulle delas upp, utan allt har gått utan något gnissel. Den erfarenheten kommer man säkerligen att göra i alla sparbanker, om riksdagen skulle följa reservanterna och vi så småningom skulle få en anordning i stil med vad som här föreslagits, att det icke kan bli fråga om några politiska belöningar, när man tillsätter dessa huvudmän, och att det icke är någon fara för partipolitik i det sammanhanget.

Det synes mig, herr talman, som om alla förnuftiga skäl — icke minst citaten ur denna broschyr från sparbanksföreningens styrelse — tala för att riksdagen borde följa reservanternas förslag. För mig kan den omständigheten, att första kammaren nyss följt bankoutskottets majoritet, icke vara, såsom för herr Svedman, något absolut avgörande hinder för att andra kammaren följer reservanterna. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Svensson** i Alingsås: Herr talman! Genom den motion, som här föreligger till kammarens behandling och varöver bankoutskottet avgivit utlåtande, ha motionärerna sökt aktualisera frågan angående en ny valordning för utseende av huvudmän till våra sparbanker. De nu gällande bestämmelserna innebära, såsom det tidigare nämnts, att ifrågavarande val skola förrättas dels av huvudmännen själva och dels av en del närmare i lagen angivna allmänna institutioner såsom kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige m. fl. Jag vill också erinra om att före tillkomsten av 1923 års sparbankslag huvudmännen hade rätt till fullständig självkomplettering, d. v. s. huvudmännen hade rätt att till hela sitt antal välja sig själva till detta uppdrag. 1923 års lag begränsade denna möjlighet till självkomplettering till att omfatta två tredjedelar av antalet huvudmän, medan den återstående tredjedelen skulle utses av de förut nämnda allmänna institutionerna. Man har med utgångspunkt från detta onekligen ganska svårt att förstå, varför man vid den nya lagens tillkomst icke vidtog mera effektiva ändringar beträffande valordningen än vad som skett. Men man torde dock kunna slå fast, att man redan då var på det klara med att bestämmelserna om självkomplettering icke vore tillfredsställande. Man önskade, säkerligen på mycket goda grunder, få en ändring till stånd som åtminstone i någon mån eliminerade det förut rådande systemets avigsidor. Men innebörden i förändringen blev ganska minimal i och med att den gav möjligheter till att två tredjedelar av huvudmännen allt fortfarande kunde väljas av huvudmännen själva. Majoriteten av huvudmännen i en sparbank kunna alltså med andra ord alltså och i full överensstämmelse med bestämmelserna i nu gällande lag välja sig själva till detta uppdrag.

Det är dessa valbestämmelser som motionärerna anse vara ganska föråldrade, och vi ha därför ifrågasatt en revision av valordningen, som vi hoppas skulle medföra, att densamma skulle kunna bringas i bättre samklang med demokratisk uppfattning beträffande val i allmänhet. För motionärerna har det syntts mest ändamålsenligt, att huvudmännens rätt att välja sig själva helt avskaffas och ersättes med en valordning som innebär, att de kommunala organen inom respektive bankers verksamhetsområden skola förrätta valen av hu-

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

vudmän till sparbankerna. Detta är alltså en tankegång som bygger på den genom 1923 års lag erkända principen, att de kommunala organen böra vara lämpligt forum för förrättande av ifrågakarande val. Genom ett dylikt tillvägagångssätt skulle säkerligen kunna vinnas en hel del fördelar. Jag vill blott nämna ett par stycken. Bankerna skulle först och främst få en mera fast förankring bland de befolkningsgrupper som i mycket stor utsträckning vilja vända sig till sparbankerna för ordnandet av sina ekonomiska frågor, nämligen arbetarna och icke minst jordbrukarbefolkningen. Men dessutom skulle bliva representerade i huvudmannaanorganet, vilket nu icke alltid är förhållandet. Det torde vara av ganska stor betydelse för våra sparbankers verksamhet, att dessa förhållanden kunna göra sig gällande i fortsättningen, synnerligast som man ofta har den uppfattningen, vilken för övrigt synes mig vara fullkomligt riktig, att en huvudmans uppgift icke enbart innebär, att han skall bevista ett huvudmannasammanträde om året och därmed anse, att uppdraget är fullföljt, utan dessutom bör på sätt och vis huvudmannen vara ett slags ombud på sin ort som kan lämna upplysningar till allmänheten angående bankens verksamhet och vad därmed sammanhänger.

Av det yttrande som sparbanksinspektionen avgivit till bankoutskottet synes framgå, att man inom inspektionen icke är så fast övertygad om att de nuvarande bestämmelserna äro tillfredsställande. Inspektionen säger sig icke vilja bestrida, »att självkompletteringssystemet även i dess nuvarande utformning kan medföra, att huvudmännen komma att tagas ur en relativt begränsad krets och att en sparbanks ledning därigenom ej alltid fått den förankring bland insättarna som vore önskvärd». Sedan säger inspektionen vidare: »En relativt ofta framträdande brist i huvudmannakårs sammansättning är, att större eller mindre delar av en sparbanks verksamhetsområde blivit orepresenterade eller alltför litet representerade i huvudmannakåren.» Av detta yttrande från sparbanksinspektionen skulle man kunna tänka sig, att tillräckliga skäl förefunnes för att man nu skulle gå in för en åtgärd, varigenom det nuvarande systemet kunde ersättas med ett nytt.

Bankoutskottet säger också i sitt utlåtande, att förhållandena för närvarande ingalunda i alla avseenden äro så tillfredsställande, att en ändring av gällande valbestämmelser skulle kunna anses obehövlig. Utskottet vill emellertid begränsa sig till att framhålla angelägenheten av att frågan om en ändring av nuvarande bestämmelser om utseende av huvudmän måtte i samband med den blivande revisionen av sparbankslagen göras till föremål för utredning. Detta är i och för sig synnerligen välvilligt. Men när man, som det vill synas, inom alla instanser, i verkligheten är på det klara med, att en utredning är erforderlig, finns det då någon anledning att skjuta ärendet åt sidan till en mycket oviss framtid? Frågan om en revision av sparbankslagen synes icke vara aktuell nu, och när eventuellt en sådan revision kan komma till stånd, vet man ingenting om. Utskottet hänvisade år 1937, då denna fråga senast behandlades av riksdagen, till den väntade revisionen, men det synes, som om denna revision sedan dess icke varit ifrågasatt. Det vill därför synas, som om det icke finnes anledning att nu avvakta denna eventuella revision av sparbankslagen.

Vid utskottsutlåtandet är fogad en reservation av herr Leander m. fl., en reservation som i stora drag går på samma linje som den motionärerna angivit. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation med den ändring däri som herr Hall föreslagit.

Herr Andersson i Falkenberg: Herr talman! Efter herr Paulsens nyss gjorda uttalande om bankoutskottets majoritet är det ju litet farligt att yttra sig i

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

denna fråga. Han delade ju upp utskottets ledamöter i kloka och okloka människor, varvid de enda kloka voro de, som hade anslutit sig till reservationen. Det är givetvis litet svårt för en, som är oklok, att yttra sig klokt i en fråga.

Å andra sidan måste jag säga, att det fällt alldeles för många överord i denna diskussion. Såväl herr Paulsen som herr Hall voro inne på frågan om åldern på dem, som rekrytera sparbankernas huvudmän och styrelser. Jag vill säga till herr Paulsen, att det skall bli mig ett kärt nöje att följa herr Paulsen under de närmaste åren för att se, om han har förmåga att bedöma åldersgränsen för sig själv.

Till herr Hall skulle jag vilja säga, att jag tycker, att han gjorde sig skyldig till alldeles för mycket överdrifter. Han säger, att det är åtskilliga ledamöter i sparbankernas styrelser, som äro mer än 90 år gamla. Jag har icke kontrollerat uppgiften, men när man vet, att det icke är så värst många människor, som leva till dess de bli 90 år, är det litet ofattbart, att det i sparbankstyrelserna skulle sitta kvar åtskilliga, som ha uppnått denna ålder. För övrigt är det väl icke heller så värst många, som uppnått en ålder av 80 år. Vidare är det nog inte så värst många sparbanker, där det går så till, att familjekretsar så att säga rekrytera sig själva för fortsatt verksamhet i banken.

Herr Hall ansåg, att det skulle vara ett mycket lätt arbete att få till stånd en ändring av sparbankslagen. Man behöver bara skriva ett par enkla paragrafer i lagen, vilket endast betyder ett par timmars arbete. Om man emellertid läser motiveringen till reservationen, förefaller det mig litet svårt att tänka sig, att det endast skulle behövas ett par timmars arbete för att göra en ändring, ty reservanterna själva ha ju icke kunnat ange på vad sätt förändringen skall ske. Om kammarens ledamöter läsa vad reservanterna skriva i själva klämman av sitt uttalande på sid. 14 i betänkandet — det är endast 10 à 12 rader — skola ni finna, att reservanterna själva icke äro riktigt på det klara med hur det skall göras. »Går det icke på det ena sättet, bör det kunna gå på det andra.»

För att klargöra utskottets ställning vill jag säga, att utskottet icke är emot någon förändring i gällande sparbankslag, men riksdagen har redan för några år sedan på förslag av bankoutskottet skrivit, att man vill ha en allmän revision av sparbankslagen. Utskottsmajoriteten återupprepar denna hemställan i sitt nu föreliggande utlåtande och anser, att i denna allmänna revidering av lagen även bör ingå en revidering av det sätt, på vilket ledamöterna skola väljas. Den erfarenhet, som jag har av sparbanksverksamhet, går fullständigt stick i i stäv mot den svartmålning, som här har lämnats av herr Paulsen och herr Hall m. fl. I de landamärena, där jag är bosatt, rekryteras sparbanksstyrelsen på ett förståndigt sätt och där få även de olika politiska åskådningarna vara representerade. Detta har skett utan någon förändring i gällande lag och utan att de, som på annat håll anse sig vara utestängda, på något sätt skulle kunna få majoritet för att komma in i styrelsen. Det har i stället skett, skulle jag vilja säga, på grund av en allmän opinion eller önskan om att de olika grupperna skola bli representerade, vilken önskan har tillmötesgått. Jag föreställer mig, att så också skulle kunna åstadkommas genom den allmänna opinionen på de trakter, där de, som nu rekrytera sparbanksstyrelserna, icke tillämpa samma inställning.

Jag har således den uppfattningen, att om man nu skall göra en framställning till Kungl. Maj:t, skall man, såsom bankoutskottet för några år sedan förordade, begära en allmän revision av sparbankslagen. Detta har ju framhållits både av sparbanksinspektionen och bankoutskottet och riksdagen. Regeringen har emellertid icke vidtagit någon åtgärd, och därför gör utskottet nu en förnyad framställning i ämnet. Det tycker jag är det enda riktiga. Att komma

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

med denna lilla separata framställning utan att kunna ange några fasta riktlinjer, efter vilka valet av huvudmän eller styrelse skall äga rum, tycker jag är mycket svårt.

För att visa hur svårt det blir att låta insättarna eller det allmänna utse huvudmän behöver jag endast peka på det förhållandet, att sparbankernas verksamhetsområden äro så olika. För att taga ett exempel från det område i Halland, där jag själv är bosatt, omfattar där sparbankens verksamhetsområde en stad och två härad med tillsammans ungefär 25 kommuner. Hur skall man där kunna finna någon form för att insättarna på olika håll skola kunna deltaga i ett val? Och om man kunde finna en sådan valform, tro herrarna, att man därmed skulle vinna någon nämnvärd förbättring? I förhållande till nuvarande förhållande är det min bestämda uppfattning, att det skulle leda till ett sämre resultat.

Jag har med vad jag här har sagt velat framhålla, att utskottet som sådant icke står främmande för behovet av en förändring i gällande sparbankslag och även i vad avser valet av huvudmän och styrelser, men vi vilja icke föra fram den sistnämnda frågan isolerad. Framför allt ha vi icke velat göra det på så lösa grunder och med så osäker motivering som den, som reservanterna här ha anfört och som de anse skall utgöra rättesnöret för en förändring. Det är utskottets inställning. Med hänvisning härtill ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Paulsen** erhöll ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Herr Andersson i Falkenberg sade i början av sitt anförande, att han var intresserad av att se, om jag under de närmaste åren själv skulle kunna bedöma, när jag blivit tillräckligt gammal. Han menade tydligen, när jag själv kände, att jag av åldersskäl borde gå från riksdagen. Ja, det vet man ju icke. Herr Andersson och jag äro ungefär lika gamla. Vi veta icke någon av oss, om vi vid den tidpunkten själva tycka oss vara tillräckligt gamla, men det är en helt annan sak. Den saken skola vi icke själva bedöma, det skola andra människor göra. Det förhåller sig icke så med sparbankernas huvudmän, som i huvudsak välja sig själva. Det är en väldigt stor skillnad.

Sedan lovprisade herr Andersson i Falkenberg förhållandena i Falkenbergs sparbank, och det kan jag ju förstå och finner vara ganska naturligt, eftersom han själv är huvudman i banken. Jag trodde emellertid icke, att han skulle ta så hårt åt sig, när jag talade om de framskridna åldrarna. Han närmar sig ju själv de 70 åren. Hade jag trott det, skulle jag knappast ha nämnt något om det.

Vidare anförde:

Herr **Mattsson**: Herr talman! För mig såsom gammal sparbanksman har det varit glädjande att nu i många år i riksdagens bankutskott kunna konstatera den allmänna sympati och erkänsla, som visats sparbankerna och deras landsgagneliga arbete på penning- och kreditväsendets område. Det är i själva verket på ett helt annat område än det av motionärerna berörda om ändrade grunder för valet av huvudmän, som vi här i riksdagen skulle kunna bereda sparbankerna ännu större möjligheter att betjäna allmänheten. Jag syftar på den av så många sparbanker länge önskade åtgärden, att sparbankerna snarast möjligt skulle få tillstånd att öppna checkräkning. För dem ute på landsbygden, som ha långa avstånd till denna hela svenska folkets kreditinrättning, är det mycket besvärligt att komma in till en bank. Om sparbankerna kunde få rätt att öppna checkräkning, skulle de på ett helt annat och mycket bättre sätt kunna betjäna allmänheten.

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

Jag skall, herr talman, icke gå så mycket in på frågan i övrigt. Den har nu senast av herr Andersson i Falkenberg belysts så väl, att man icke behöver gå så mycket in på den. När emellertid herr Hallberg anför sparbanksföreningens cirkulär som stöd för reservanternas uppfattning, måste jag fråga mig, hur det egentligen förhåller sig med det myckna talet om de åldriga huvudmännen i sparbankerna. Jag kom själv, herr talman, med som 25-åring i sparbanken. Man började alltså redan för mer än 25 år sedan på några håll eftersträva att få ungdomen med. Det är detta sparbanksföreningen syftar till med sitt cirkulär.

Motionärerna och talesmännen för reservationen anse, att om man lägger valet av huvudmän på de kommunala institutionerna, allt skall bli gott och väl, men hur blir det då? Av sparbanksinspektionens yttrande framgår, att vi för närvarande ha ett 60-tal sparbanker, där valet har lagts på detta sätt. Där-efter anför emellertid sparbanksinspektionen i sitt yttrande:

»Inspektionen vill även framhålla, att erfarenheten från de sparbanker, där huvudmännen i sin helhet utses av kommunala valkorporationer, icke synes visa att en önskvärd föryngring av huvudmannakåren ernåtts genom sådan valmetod.»

Vi kunna också finna många exempel i övrigt på samma sak. Jag var själv med i höstas, när det gällde ett val till första kammaren, då en duktig man, som var över 70 år, blev omvald.

Sparbanksföreningen har genom sitt cirkulär velat framhålla det angelägna uti, att man får med alla kategorier i sparbankerna och därvid även ungdomen, men, herr talman, vi måste ju också betänka, att det här gäller ett penning- och kreditinstitut. Vi få ändå icke ta så lätt på detta som herr Paulsen gjorde häromåret, när han väckte motion om att bankerna skulle lämna ut lån praktiskt taget utan någon säkerhet alls från låntagaren.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hall: Herr talman! Herr Anderssons i Falkenberg anförande förvånade mig i ganska hög grad. Inom utskottet yrkade han med mycken energi avslag på denna framställning och visade mycket stor ovilja mot den, men i sitt anförande här i kammaren visade han tvärtom en viss välvilja mot motionärernas uppfattning och sade till och med, att utskottet hemställer om en allmän revision av sparbankslagen. Jag vill emellertid fästa kammarens uppmärksamhet på att det är just det, som utskottet icke vill göra. Utskottet yrkar avslag och hemställer sålunda icke om något annat än avslag på den föreliggande motionen. Under sådana förhållanden tror jag, att man, om man vill något på denna punkt, måste rösta för reservationen.

Beträffande den här omtalade allmänna revisionen av sparbankslagen förhåller det sig på följande sätt. Någon gång på 1920-talet, alltså för ungefär 20 år sedan, upptäckte man, att vår aktiebolagslag, lagen om bankaktiebolag och sparbankslagen befunno sig i sådant skick, att de voro i behov av en allmän revision, men man var också på det klara med att om man skulle få ordning på detta lagstiftningsområde, borde man taga lagen om aktiebolag först. Man tillsatte en utredning, som blev färdig för ett och ett halvt år sedan. Resultatet av den utredningen ligger nu någonstades i en skrivbordslåda i Kungl. Maj:ts kansli. När den kan komma till riksdagen veta vi icke. Om den någon gång kommer veta vi faktiskt inte heller. Men vad vi veta är, att om denna revision av aktiebolagslagen kommer till stånd, så skall därefter följa en revision av lagen om bankaktiebolag, och först därefter kommer sparbankslagen att tagas upp till behandling. Det är den ordning, som man har skisserat och tänkt sig. Under sådana förhållanden kommer det nog att dröja, med den

Viss ändring av sparbankslagen. (Forts.)

tågordning vi hittills ha haft, åtminstone ungefärligen en mansålder, innan saken blir aktuell.

Det pågår alltså icke någon utredning om en ny sparbankslag, och det är följaktligen meningslöst att hänvisa till denna utredning och tala om, som herr Svedman gjorde, att vad som nu föreslås skulle bli en parallellutredning. Det är här fråga om en ganska begränsad del av en lagstiftning, som mycket lätt kan ändras, och det vore ganska orimligt att undanskjuta detta krav på effektivisering av sparbankernas förvaltning därför att man om en mansålder kan förvänta, att hela sparbankslagen blir mogen för revision.

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Mattsson trodde visst, att han var kvick, när han talade om att lämna ut lån utan borgen, som jag en gång hade föreslagit. Ja, jag tror, herr Mattsson, att den dagen kommer, när vi här i riksdagen komma att besluta så, som jag föreslog i denna motion. Hur skulle fattiga människor exempelvis i Amerika ha kunnat komma sig fram, om de icke fått lån utan borgen utan endast på sitt ärliga ansikte. Det är icke så förfärligt många länder, där man har ett så omfattande borgensväsen som vi ha. Jag föreslog icke, att man skulle få låna utan vidare, utan i stället, att om banken kände vederbörande som en hederlig och ärlig och duktig människa, skulle han kunna få lån. Det skulle bli en mycket liten bråkdel av bankernas omsättning, som skulle utlånas på det sättet. Om jag får leva och kommer igen med motionen, tror jag icke, att herr Mattsson kommer att rösta för den — det tror jag visst icke — och jag tror icke heller, att man kommer att kunna få lån på sådana villkor i hans sparbank, om han då har något att säga till om, men jag tror, att andra kammaren kommer att gå med på motionen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen med den ändring däri, att ur dess hemställan skulle uteslutas orden »insättare eller», varom yrkande under överläggningen framställdes av herr Hall; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svedman begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren med avslag å bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 48, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen med den ändring däri, varom yrkande under överläggningen framställdes av herr Hall, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Svedman begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 58 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit utskottets hemställan och i stället bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen med den ändring däri, att ur dess hemställan skulle uteslutas orden »insättare eller».

§ 20.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigbetänkanden.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Motioner angående utredning rörande höjning av pensionsåldern för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst, m. m. Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av väckta motioner angående utredning rörande höjning av pensionsåldern för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst, m. m.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 125 av herr *Tjällgren* och den andra inom andra kammaren nr 188 av herr *Svensson* i Grönvik jämte elva av kammarens övriga ledamöter, hade hemställts, »att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående höjning av pensionsåldern för vissa tjänstemän, tillhörande civila statsförvaltningen, samt därefter för riksdagen framlägga förslag i ämnet».

Vidare hade i en till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad, inom andra kammaren under nr 128 av herrar *Gustafsson* i Lekåsa och *Hansson* i Skediga väckt motion hemställts, »att riksdagen för sin del måtte besluta, att för en tid av två år sådant medgivande att kvarstå efter uppnådd pensionsålder, som omförmåles i 12 § Kungl. Maj:ts reglemente den 30 juni 1934 angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande civila statsförvaltningen, städse skall lämnas, om icke särskilda skäl tala häremot».

Utskottet hemställde,

1) att motionerna I: 125 och II: 188 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

2) att motionen II: 128 finge anses besvarad genom vad utskottet i sin motivering anförde.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Svensson* i Grönvik: Herr talman! Som motionär i detta ämne skall jag be att få säga några ord. Det framgår av utskottsutlåtandet, att man i alla fall har en kännning av att den tid snart kan komma, då man blir tvungen att höja pensionsåldern. Jag tror, att man utan överdrift nu kan säga, att det beslut som fattades om en sänkning av pensionsåldern var förhastat. Man har ju också gått in för att uppmjuka detta beslut genom att för vissa tjänstemän medgiva kvarstående i tjänst efter den fastställda pensionsålderns inträdande.

Om man ser på hur befolkningsutvecklingen varit under den sista tiden, så är man på det klara med, att det nog inte dröjer så länge, innan vi bli tvungna att höja pensionsåldern. Detta förfarande, att man nu skall behöva ansöka om rätt att få kvarstå sedan man fyllt 60 år, är ganska egendomligt. Jag tror, att det under den kommande tiden skall visa sig, att det här i vårt land inte gäller att hindra folk från att utföra nyttigt arbete utan att det snarare blir nödvändigt att se till, att så många som överhuvud taget kunna uträtta nyttigt arbete också få tillfälle att göra detta.

Det finns ju också en ekonomisk synpunkt att anlägga på denna fråga, och vi ha inom besparingsberedningen haft denna fråga uppe. Man kan inte draga i tvivelsmål, att det även från denna synpunkt inte bara är fråga om den besparing som för staten blir följden av att man höjer pensionsåldern utan att

Motioner angående utredning rörande höjning av pensionsåldern för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst, m. m. (Forts.)

det även gäller, att man därigenom kan få mera produktivt arbete utfört av folk som äro fullt arbetsföra, trots att de överskridit 60-årsåldern.

Jag skall nöja mig med vad jag nu sagt, herr talman, och ber att härmed få yrka bifall till den motion nr 188 som jag jämte andra framlämnat i andra kammaren.

Herr **Gustafsson** i Lekåsa: Herr talman! När utskottet i sitt utlåtande över denna motion sagt, att den nuvarande tidpunkten inte är lämplig för att besluta om en höjning av pensionsåldern, så kan jag i likhet med den föregående ärade talaren inte finna annat, än att den nuvarande tidpunkten är den mest lämpliga för att vidtaga en sådan ändring. Det finns ju många personer som mycket väl skulle kunna vara kvar i sin anställning, lika säkert som de kanske efter att ha blivit pensionerade kunna få sköta vissa andra tjänster antingen på vikariat eller på annat sätt.

Jag har icke tänkt att här närmare ingå på saken nu. Men då utskottet här säger, att på sätt framgår av den lämnade redogörelsen har en ökad tillämpning av reglerna om anstånd med avsked nyligen anbefallts, varigenom önskemålet om ett fullständigare tillvaratagande än hittills av äldre anställningshavares arbetskraft i viss utsträckning vunnit beaktande, så förefaller det ju nästan, som om utskottet skulle ha funnit, att den motion vi nu behandla skulle ha fullt fog för sig.

Jag skall inte längre upptaga tiden. Jag vill bara i anslutning till vad jag tidigare sagt och till vad utskottet uttalat på den punkt jag här citerat be att få yrka bifall till motionen nr 128 i andra kammaren.

Herr **Svedman**: Herr talman! Utskottet har icke intagit en i principiellt avseende divergerande ståndpunkt från motionärerna, men utskottet har ansett, att det nu icke är en lämplig tidpunkt att tillstyrka motionerna med hänsyn till de ovissa ekonomiska förhållanden som framtiden innebär. Den befarade arbetslösheten efter krigets slut kan ge helt nya synpunkter på denna fråga. Det är närmast därför, som vi i utskottet nu velat ställa oss avvaktande till ett avgörande. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Jag måste säga, att jag tycker ändå att utskottets motivering är litet egendomlig. Att man i denna tid inte skulle försöka få till stånd åtgärder, varigenom man skulle kunna spara pengar, tycker jag är synnerligen märkligt. Utskottet erkänner ju självt att en höjning av pensionsåldern skulle vara ett medel att på ett ganska effektivt sätt spara mycket pengar åt staten, och det är inte tu tal om att så blir fallet, då man vet, hur många personer, som nu befinna sig i den åldern, att de snart komma att bli pensionerade.

Jag tror inte heller att man behöver vara rädd för att en kommande fredskris skall göra det nödvändigt att sätta pensionsåldern så lågt som möjligt. I den tid, som vi gå till mötes, alltså när det gäller att återuppbygga vad som förstörts, måste man nog ta i anspråk alla krafter, som det överhuvud taget är möjligt att anlita, och man kan då inte låta personer gå pensionerade, som äro arbetsföra och kunna utföra ett produktivt arbete. Och om det skulle bli så, att de normala produktionsmedlen inte precis täcka arbetsbehovet, så får man försöka sätta i gång med nya företag, som kunna skapa fram nödvändighetsvaror. Man kommer inte att ha råd att låta en massa pensionerat folk gå sysslös.

I det läge, vari vi befinna oss, och om man — vilket jag hoppas är fallet

Motioner angående utredning rörande höjning av pensionsåldern för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst, m. m. (Forts.)

med alla här i riksdagen — har den inställningen att största möjliga sparsamhet bör iakttagas, bör således en höjning av pensionsåldern vara den väg, som man bör beträda. Jag tror också att de äldre tjänsteinnehavarna gärna skulle finna sig däri, då de ju under den tid, som de ytterligare skulle få stå kvar i tjänst, få större inkomster än om de skulle ha blivit pensionerade.

Jag tycker att det skulle vara angeläget för riksdagen att i besparingssyfte ta det steg, som här föreslås i motionen, och det är därför som jag varit med om att skriva under den föreliggande motionen, till vilken jag nu yrkar bifall.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav först beträffande punkten 1) propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionerna I: 125 och II: 188; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Härefter framställde herr talmannen beträffande punkten 2) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 128; och blev utskottets i punkten gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 22.

Föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets memorial, nr 51, angående användande av riksbankens vinst för år 1942; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1943/44 för biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garnisonspastorns i Boden avlöningsförmåner m. m.; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 23.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga ytringar m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr **Lundstedt**: Herr talman! Det nu föreliggande utskottsutlåtandet har föranletts av en motion av undertecknad. Utskottet har visserligen inte förordat direkt bifall till motionen. Sådant bifall hade jag inte heller själv tänkt mig kunna komma i fråga, utan att utskottet hade haft tillgång till ett yttrande av lagrådet över de framlagda förslagen. Något sådant yttrande föreligger nu inte. Kanske har utskottet funnit det mindre förenligt med praxis att hänvända sig till Kungl. Maj:t för att införskaffa ett dylikt yttrande. Så som saken ligger till, hade jag emellertid inte kunnat önska mig en bättre behandling av min motion än utskottet givit densamma.

Utskottet har med anhållan om proposition i den föreliggande lagfrågan redan till nästa riksdag i huvudsak gått in för de förslag av strafflagberedningen,

Motion om lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga ytringar m. m.

*Motion om lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhälls-
farliga yttringar m. m. (Forts.)*

vilkas antagande från riksdagens sida jag motionerat om. Utskottet har därmed förordat den *principiella straffriheten* för homosexuella handlingar. Endast när särskilda omständigheter tillkomma och kvalificera handlingen så, att det finns ett socialt intresse att motverka densamma, skall den kriminaliseras. Med hänsyn till förståelsen ute i landet för denna kriminalisering tror jag det vara lämpligt påpeka, att kriminaliseringen sålunda icke riktar sig emot handlingen såsom sådan utan endast mot såsom socialt skadliga befunda excesser av densamma.

Att jag såsom motionär, herr talman, måste känna mig djupt tillfredsställd med resultatet av utskottets behandling av min motion, behöver jag inte försäkra. Jag framlade första gången en motion i detta ämne för åtskilliga år sedan. Men saken skulle kanske inte ännu på länge ha kommit i det läge, den nu vunnit, utan den insats, som gjorts av strafflagberedningen under dess humanitært visdynte ordförandes energiska ledning. Landet står till honom för denna saks skull i stor tacksamhetsskuld. Därest riksdagen nu antar utskottets betänkande, vilket man väl kan betrakta såsom en given sak, få vi nämligen vår strafflag befriad från en fläck av medeltida mörker. Människor, räknade i många tusental, som i socialt och moraliskt avseende varken äro sämre eller bättre än andra medborgare, ha genom förefintligheten av denna mörka fläck känt sig socialt stämplade såsom undermåliga parias. Dessa människor skola nu kunna gå sin väg framåt med högburet huvud liksom alla andra oförvitliga medborgare. Upplysning och humanitet ha med detta betänkande gjort en betydande landvinning. Och det bör utsägas så högt att det hörs, att utskottet i denna fråga har varit fullständigt enigt.

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 24.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckta motioner om en revision av varumärkes- och fimalagstiftningen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 25.

Justerades protokollsutdrag.

§ 26.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Hedlund* i Östersund *m. fl.*, nr 374, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 235, angående vissa avlönings- *m. fl.* anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1943/44; och

herr *Janson* i Frändesta, nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 224, angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.25 e. m.

In fidem
Sune Norrman.